

1.4. ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΑΜΠΟΥ. (1902)

1. Η γέννηση ενός ήρωα.
2. Η πομπεμένη.
3. Ο Γκεσούλης.
4. Ο απόστρατος.
5. Το Χριστουγεννιάτικο όνειρο του πιστικού.

4

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ ΚΤΟΥ ΚΑΜΠΟΥ

ΔΙΑΓΩΓΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΤΑΞΕΑ.

- ① Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΕΝΟΣ ΗΡΩΑ.
- ② Η ΠΟΜΠΗ ΜΕΝΗ.
- ③ Ο ΓΚΕΙΩΤΗΣ.
- ④ Ο ΑΓΩΓΕΥΡΑΤΟΣ
- ⑤ ΤΟ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΙΑΤΙΟ ΔΕΙΡΟ ΤΟΥ ΠΙΣΤΙΚΟΥ.

ΕΚΔΟΜΕΝΑ ΣΕ ΤΟΜΕΣ ΔΙΗΓΗΜΑΤΩΝ.

DOSSIER

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ 1901

ΤΑ ΒΡΑΒΕΙΑ

Όσοι μὲν στείλανε γὰρ τὸ διαγωνισμὸν ἀ-
φαινοῦν νὰ τοὺς πρῶτα πρῶτα πῶς τοὺς
ἔχω ἀποκρίσας μεγάλα, ἀπὸ δούλεψαν ἔλα-
τοι γὰρ τὴν ἰδίαν. Μὲν ἔδειξαν καὶ μα-
ποσὴ ἐμπειρία. Ἐδῶ βρισκόμαστε ἀνα-
μεταβλῆ, ἀδελφικά καὶ φιλικά. Δὲν ἔχουμε
καμμίαν ἐμπειρίαν, ἔτι εἰς ὅσον δὲν ἔχουμε
μὴτε γράμματα, μὴτε πρόδρο. Ἐτοίμα ἄρα
δὲν ἔχουμε οὐτε χάριτα οὐτε ρουσετάκια.
Τίποτες. Τὰ κάτω κάτω, εἰς εἰς εἰς εἰς
βραβεῖο μὲν ἐμπειρία, ποὺς ἀποκρίσας; Ἐ-
νας κ' εἶναι ὁ ἑνὺς εἶναι πότε ὁ πρόδρο-
τος ὁ γραμματικῶν. Τὸ εἶναι εἶναι πότε
ρουμετί. Γιατί καὶ σὺ διαγωνισμὸν τὸ δικό
μας, ἑνὺς νὰ μὴν ἀποκρίσας, ἀπὸ τὸ μόνον
ρουμετί ὅταν νὰ μὴν εἶναι καθόλου βρα-
βεῖο καὶ νὰ τὸ κρατοῦτε ἡσυχα γὰρ λόγου τοῦ;
Σὺ δὲ, ὅτι πῶς δὲν μπόρεσε νὰ κἀμ
ἀλλίως. Καὶ ὅσοι πᾶσι δὲν τὸ πᾶσαν, ὅτι
καταλάβαινε καὶ μοναχοὶ τοὺς τὸ γὰρ, ὅτι
δοῦνε πῶς εἶναι σωστά καὶ πῶς δὲν εἶναι
ἀπὸ κείνα ποὺ λένε. ὅτι τὰ ὅσα εἶναι
χειρόγραφοι τοὺς σημειώματα μὲ τὸ νῦ καὶ
μὲ τὸ γ μ α.

Κανὼν ἐννομα, ὅσο διδάσκει, δὲν ἔχει
παρὰ μόνον ἐνὺς ποὺ μὲν τὸ γράφει κ' ἐνὺς
ἀλλοῦ ποὺ τὸ μάντεψαι. Οἱ ἄλλοι μὲν εἶναι
ἀγνοοῦν καὶ δὲ σκοπεῖτε σήμερις νὰ τοὺς
πρῶτον καὶ τὰ καθέκαστα, εἰς καὶ εἰς
καλὰ, ποὺ εἶδα σὺ χάριτά τοῦ καθένος. Πα-
ρατήρησα πῶς καὶ κριτὴς, ὅσα κἀμ καὶ
μὴ λογοδοσία, συνθίξι καὶ χτυπᾷ μὲ χροί
βαρὺ ἀδελφιστοὺς καὶ βραβεμένους. Πολὺ
ροῦσι. ὅτι νὰ δειξῇ ὁ κριτὴς πῶς εἶναι
χρῆσις ὁρᾷς καλῆτερος ἀπὸ κείνου ποὺ κρι-
νει. Ἐγὼ δὲ θὰ δειξῇ τέτοιον πρῶτα, ἵσως
γιατὶ ἔμαθα πῶς πέριτε πολλὸ δύσκολο νὰ
κἀμ κανεὶς ἀριστοτέλειαν, κ' εἶναι καὶ τὸ
μικρὰ ποὺ γίνονται μὲ φαίνονται πῶς πάντα
καὶ εἶναι. ὅτι τὰ κάτω λοιπὸν τῶρα εἶναι
ἑνὰ, κ' ἀπὸ ἀποσώσεων, βλέπουμε ποῖνον
ἀξίζει καὶ ποῖνον δὲν ἀξίζει βραβεῖο. Μὲν
στεύλανε τρεῖς γραμματικῶν καὶ πέντε δηγ-
ματα ἢ συλλογὴ ἀπὸ δηγμάτων. Ὁ μὲν ἴσως
πρῶτα γὰρ τὴν γραμματικῶν. Μὰ κριτὴς ἀπὸ
τῶρα νὰ πῶ ἑνὰ καμποσὸν περίεργον περιστα-
τικόν, κ' ὅπου εἶναι ποὺ γραμματικῶν καὶ δη-
γμάτων εἶναι γραμμένα μὲ τὸ ἴδιον σύστημα,
δηλαδὴ καὶ δηγμάτων καὶ γραμματικῶν δι-
χως κἀμματα, διχως στιγμῆς καὶ διχως ὑπο-
στιγμῆς ἐκεῖ ποὺ θέλει ἀλλήλως ποὺ κἀποτες
ἔχει ἐκεῖ ποὺ θέλει. Συχνὰ κ' οἱ τῶν δι-
που κ' ὅποις τῶν. Σ' ἀπὸ ἀπάνω μοῖσους
ἔλα. Τί λέγεται; Ἡ περίφημὴ μας πάντα ἡ
ἀπορροία!

Α

Οἱ γραμματικῶν

Ἐλπίκα, νὰ πῶ τὴν ἀλήθειαν, πῶς θὰ μὲν
στεύλανε περισσώτερος ἀπὸ τρεῖς. Ἀπόρρη-
μα μάλιστα πῶς δὲ βρέθηκε κανένας νέος, κανέ-
νας φοιτητὴς νὰ δοκιμάσῃ καὶ νὰ κἀμ
ἀπὸ παραβέβαιε γλωσσολογία σὴν Ἀθήνα.
Μπορεῖ βέβαιον ὁ τῶς ἡ τῶς καθηγήτης τῆς
Ἀθήνας νὰ μὴν τὰ καλὰ μὲ τὸν τῶς ἡ
τὸν τῶς καθηγήτης τοῦ Παρισιῦ. Τὸς νέους
τὸς μὲν; Μὰ τί μὲ μὲν καὶ μὲν;
Μπορεῖ προσωπικὸν δὲν ἔχω μὲ κανέναν ἄνθρωπον.
Ποῦ νὰ προταίνω νὰ βλέπω πρόσωπα; Ἐ-
μὲν ἔχουμε καὶ βλέπουμε ἰδέας, κ' εἶναι πολ-
λές. Ἀς τις βλέπουμε λόγια κ' οἱ νῆσι.
Θαρρὺ μάλιστα πῶς ἑνὺς φοιτητῆς, ὅσα τοῦ
δοθῇ ἀφορμή—καὶ βραβεῖο—σὲ καθε μέρους
τοῦ κόσμου θὰ φανῇ πρόθυμος νὰ δουλέψῃ
γὰρ τὴν ἐπιστήμην. Μόνον οἱ Ἀθηναῖοι τόχα-
τις δὲν τὸ καταδεχόμεναι; Νομίζω πῶς ἑνὺς
φοιτητῆς, ἡ σὺ θέλεις καὶ κανένας κλειδοί-
τος, ὅταν περισσώτερος, ἵσως καὶ καλῆτερος
προπομπισμὸς σὴν γλωσσολογία καὶ σὴν
γραμματικῶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἡ μήπως καὶ
γελίκα; Τὸ βέβαιον εἶναι ποὺ ἡ δημοτικὴ
θέλει χρόνια καὶ χρόνια μελέτη, κ' οἱ τρεῖς
καλοὶ ἄνθρωποι ποὺ μὲν κανένας ἀπὸ μὴ γραμ-
ματικῶν ὁ καθένας, δὲ μοῖσας νὰ εἶναι ποῖ-
τος ἡ τὰ μετὰ τὴν καὶ τὸν καὶ τὸν τῶς σπου-
δαία καὶ μεγάλῃ δουλειᾷ.

Ἡ ἐγγραμμικὴ τῆς γλώσσας τῆς Ρω-
μοσύνης, Ἀθήνα-Πάρις, 1898-1900 ὁ βέ-
βαιον καὶ χρῆσθησε διὰ χρόνια ὥσπου νὰ
γίνῃ. Μὲν εἶναι κ' ἀπεριωμένη. Ἐργασί-
α πολὺ καὶ γὰρ ταπεινὸν καὶ γὰρ τὴν καλλι-
γραφία, μάλιστα καὶ γὰρ τὸν κόπον, γὰρ δὲν
εἶναι ζήτημα πῶς κἀποτες καὶ πᾶσις κ' ἔ-
βαλε τὰ δυνατόν τοῦ ὁ συντάχτης γὰρ νὰ πύ-
χου. Δὲν πιστεύω νὰ τὸ κατάρθωσι ἵσως
ὅμως δὲ πᾶσι ὁ ἴδιος. Ἐρρίκα εἶναι εἶδα μὲ
τὴν τρόπον διδάσκουσι τὴν γραμματικὴν σὲ σκο-
λεῖς ἡ γραμματικὴ τῆς γλώσσας τῆς Ρω-
μοσύνης μοῖσας σὲ νῆσι μεταρρομένη σὴν
δημοτικὴν—καὶ κἀμποσὸν ὀχμὰν μεταρ-
ρομένην—ἀπὸ καμὶν ἡ Ἑλληνικὴ γραμμα-
τικὴν. Κ' εἶναι διαβάζει κανεὶς καὶ πρῶτα
παραβέβαιε, ἔφαρνα πῶς ἀτάκτως εἶναι ἐνὺς
β γ θ κ π τ ρ χ ψ, ἡ πῶς ἐνὺς μακρὰ εἶναι
ὅσο ἡ κατὰ κτλ. Τέτοιον θὰ τοὺς μαθαί-
νουν σὲ σχολεῖν, καὶ τὸ παιδί θὰ ἔκα-
λοῦθ' νὰ πιστέψῃ ὅτι τοῦ τῶς ζωὴ πῶς τὸ
σημερινὸν μὲν τὸ β, λόγου χάριν, εἶναι ἄνω-
ν, ἀπὸ μάλιστα κανένας δὲν τοῦ εἶπε πῶς ἡ
πρὸς ἀλλὰ καὶ ἐν τὸ πῶς τὸ παιδί, μπο-
ρεῖ καὶ νὰ τὸ δειρῶν. Χαρὰ σὴν καθάρ-
ησιν! Τί βουνοσὸν ποὺ παραδίδει σὲ παιδί

καὶ τὴν ἀρχαία γλώσσα καὶ τὴν ἀνεκλήνη-
κῇ. Πρόκοφαν τὰ ἀλλήλως.

Καὶ τὴν προκοπὴν θέλεις νάδῃ, εἰς τοὺς
λένε τὴν νύκτα μέρα, τὸ β ἄνω, καὶ μακρὸ
τὸ ἡ; Εἶναι ἀλήθεια πῶς ὅσα γλῶσσες
ἀπὸ τὸ μῶν, τὰ πεποῦν ἔλα σὲ γιάλο.
Τότες ὅμως, παρακαλῶ, τὸ μῶν καὶ τὸ πρῶτα
εἶναι: Ἀ ὅ γ α δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ο π ρ σ ρ
Τίποτες ἄλλο.

Ἡ εἰς ὁ ρ α μ α τ ι κ ῆ τ ῆς γ λ ῶ σ-
α α ε τ ῆς ρ α μ ο σ ὦ ν η ς, ἂν καὶ
πῆρε κάμποσα λῶσα τῆς ἀπὸ τὴν καθάρ-
ησιν, γρῶσται ἄλλα τόσα καὶ σὲν κατὰ
τῆς τὸν ἴδιον. Κάποιο γράφει—καὶ τὴν ἀντι-
γραφοῦσιν—τὴν ἀκλόουθ ὁρᾷ: ὁ ἔξω
ἀπὸ τὸ οἱ τοῦ πληθυντικῶν ὁ θηλυκῶν γένους
ἡ Πηλαγῆ: Pognol Chrest. gr., σελ. 160.
ἀρῖθα θ, ἔφαρ γ ε ν ο υ' μὰ ἂς εἶναι πῶς
μποροῦν νὰ μεταγερτοῦν τὸν τύπο ἡ πῶ-
ν ἀπὸ τῆς πᾶν κατὰ σήμερις κτλ. γὰρ
ἔχει πολλὰ κ' αἰ τὰ λ ο ι π ὶ. Ὁ κα-
θῆναι θὰ καταλάβῃ πῶς εἶναι πολὺ δύσκολο,
γὰρ νὰ μὴν ποῦν ἀδύνατον, εἰς ἔφαρ κανεὶς
τέτοιαν ὁρᾷ ἀλλοῦ, νὰ γράφῃ γραμμα-
τικὴν μὲ κάποιαν ἀξία. Πῆρε μερικὰ κ' ἀπὸ
ἑνὺς βιβλίου, ποὺ μὴν τὰ καταλάβῃ, ἡ πῆρε
καὶ δὲν τὸ εἶπε. Ἐλεῖν πρῶτα. Τ ποῖς δὲ
βρῆκα μετὰ ποὺ νὰ μὲς δειχῇ εἰς μέθοδον
εἰς πρωτότυπον, μόνον ποὺ εἶναι πρωτότυπον
τὰ λῶσα.

Τὸ ἡ Χειρόγραφο βιβλίου χωρισμένον σὲ τρεῖς
μέρη, καὶ τὸ τρίτον καὶ εἰς ἑξ, δηλ. σὲ φω-
νητικῶν, λεγτικῶν, σημασιολογικῶν, μορφολογικῶν,
σύνταξιν καὶ ρυθμικῶν ἡ συνηγορία τῆς ἀπο-
ελληνικῆς μιλίης, καθὼς βλέπετε, γὰρ πολλὰ
πολλὰ πρῶτα. Σὲν πρῶτον μέρος λέει μάλιστα
κ' ἄλλα πολλὰ καὶ σωστά καὶ νόστιμα κάπου
κάπου καὶ σὲν, γὰρ τὸ γλωσσικὸν τὸ ζήτη-
μα, ποὺ μπορεῖ ἀξιόλογον νὰ τὸ δημοσιεύῃ κα-
μὴν μέρα. Ἐπειτα μὲν ἔχει μὴν ἱστορίαν τῆς
γαλλικῆς, τῆς ἰταλικῆς, ὡς καὶ τῆς γερμα-
νικῆς, ποὺ δὲν φαίνεται νάχῃ πολὺ τὸν τόπον
τῆς. Ἐπειτα ἔρχεται καὶ βασταὶ ἀκόμα ἱστορίαν
μὲ τὸ δεύτερον μέρος ἄλλῃ μὴν ἱστορίαν τῆς
μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς γλωσσολογίας, ποὺ θαρ-
ρῶ πῶς ἵσως κάπως διαπορητικὰ θὰ τὴν ἔ-
γραφε ὁ Krumpholtz. ἔχει καὶ κάποιαν ἱστορίαν
τῆς καθαρῆς, ποὺ διαβάζονται πολλὰ
ἐγκολα καὶ μὲ δρόλον.

Ἡ δουλειὰ ποὺ ἐγίνετο εἶναι σημα-
τικὴ. Φοβόμαι ὅμως ἵσα-ἵσα μῆπως καὶ κα-
ταποστήσῃ πολλὰ καὶ ὁ συντάχτης κ' εἶναι,
ὅσο μεγάλος ὁ γενναῖος κ' εἰς εἰς ὁ πόθος
τοῦ, δύσκολο καὶ σὲ θαματοῦργον πρῶτα νὰ τὰ
καταρτίει δὲν, ἀπὸ κ' ὁ πῶς ὁ ροδερὺ γλωσσο-
λόγος θὰ τὸ εἶχε κἀκαρμὸν τοῦ, καὶ μὲ δῖαι, ἂν
ἔκανε μόνον μὴν ἡ φωνητικῆς, ποὺ λέει τὸ
χειρόγραφο βιβλίου, ἑνὰ ἐλεγκτικὸν μὴν ἐση-
μασιολογικῶν, μὴν ἡ ρυθμικῆς τῆς ἀνθρωπίνης.
Ἀπάνω σὲ γλωσσολογικῶν, δὲ φαίνεται ὁ
συντάχτης νάχῃ πειθεϊστικὴν μὴν μέθοδον
καλῇ. Ἀπὸ τὰ πολλὰ ποὺ μὲς λέει σὴν
γραμματικῶν, ἑνὰ θέλω νὰντιγράψω. Ὁ
τὸ γίνεταί δ' ἀπὸ τῆς—ἰδρᾷ. τῶν—ἰδρᾷ.
Γίνεται β' βῆτραχος—βῆτραχίς, βῆτρα-
κίς, μπετρακίς. Γίνεται κ' εἰσθῶν—
εἰσθῶν, εἰσθῶν, εἰσθῶν. Γίνεται π' τῶς
—παγῶν. Γίνεται τ' κατήρη—κατήρη, κα-
ταστροφίς, κατῶν (γᾶτα)—κατῶν, κλη-
ματῶν (κομμάτι)—κομματοῦ, κλη-
ματῶν (αἰματῶν), ρητῶν—ρητῶν. Γί-
νεται χ' ῥᾶν (ῥᾶν)—παχῶν. Γίνεται
πολλὰ ῥᾶματα τὸ τ, ὅπως ἄλλοις βλέπω ὁ-
ἔφαρ τὸ δ καὶ γίνεταί ν' εἰδῶ (μ)—ἵνω.
Καθε γλωσσολόγος θὰ δῇ ὅμως πῶς γὰρ
θαρρῇ κανεὶς πῶς εἶναι γ (ν) ε α ι κ ἀλλὰ
ζὶ γλώσσα, θὰ πῇ ὅχι μόνον πῶς ἡ σημερινὴ
γλωσσολογία τοῦ εἶναι κάπως ξένη, μὰ πῶς
δὲ θὰ πολυδιδάσκῃ μὴν θὰ πολυκαταρτίει τῆς
γραμματικῆς τῆς δημοτικῆς ποὺ γράφει
ὡς τῶρα σὴν Ἑδρῶν.

Μὰ ἔχει τὸ βιβλίο ἀπὸ κἄλλο λάθος πῶς
σπουδαῖον, νομίζω, γὰρ τὸ κάτω κάτω λῶσα
γλωσσολογικῶν βέβαιον πῶς θὰ κἀμ ἑνὺς ποὺ
γλωσσολόγος εἶναι εἶναι, κ' ὁ νῦν ἡ δὲ βλέπω
καμὴν νὰ γίνωμεν εἶναι καὶ γλωσσολόγος. Ἀ-
νάγκη ὅμως εἶναι νὰ γράφωμεν εἰς τὴν γλῶσ-
σαν μας, καὶ πολλοὶ φαντάζονται σήμερις
πῶς γὰρ νὰ τὴν γράφωμεν, ἐπὶ νὰ βάλωμεν
τύπους τῆς δημοτικῆς ἐκεῖ ποὺ ἡ καθαρῆς
ἔχει τύπους ἀρχαίους—δηλαδὴ φιντορχαίους,
γιατὶ ἀρχαῖοι μὴν εἶναι μὴν εἶναι ποῖ-
τος—μὰ διὰ λόγια, νὰ μεταρροῦν τὸ τυ-
πικὸν τῆς καθαρῆς σὴν δημοτικῆς τὸ
τυπικόν. Εἶναι λάθος πολὺ μεγάλο. Τὸ εἰ-
παμε καὶ ἄλλες φορὲς. Μὰ διαρροῦνται πολὺ
ἐγκολα. Τὸ ζήτημα δὲν εἶναι νὰ γ ρ α θ η
κανεὶς ρωμαϊκῶν τὸ ζήτημα εἶναι νὰ σ υ λ-
λ ο γ ι ε τ α ἡ πρῶτα ρωμαϊκῶν. Κι ὅσα τὰ
κἀμ, ἀπὸ, θὰ δῇ πῶς ἡ καθαρῆς μὲ
τύπους ξενισμῶν τῆς πέριτε καὶ μεταρροῦνται μῶ-
νος τῆς, πῶς μόνον τῶς, καὶ τὸς τῶς
τοὺς σωστός, λουλοῦσιν τὰ λόγια
τῆς ἀλήθειας. Τὸ χειρόγραφο βιβλίου εἶναι
μεταρρομένη καθαρῆς. Μὰ δὲν ἔχει, ποὺ
νὰ πῇ, ἀξία ἐπιστημονικῆς—καὶ λυποῦμαι
πολὺ γὰρ τὴν δουλειὰν ποὺ ἔγινε, ἀπὸ βρα-
βεῖο νὰ πᾶρ μὲν φαίνεται ἀδύνατον.

Ἡ τρίτη μας γραμματικὴ—κ' ἡ τελευταία
—εἶναι πολὺ πολὺ περίεργη καὶ ἀξιωματικῆς.
Γεμᾶται ἀπὸ ἰδέας! Τί δηλαδὴ; Λῶσα δὲν
ἔχει; ἔχει τόσο χοντρά ποὺ κἀποτες τρο-
μαζοῦ κανένας. Μὰ εἰ νὰ σῇ πῶς; Εἶναι ὡς
καὶ τὰ λῶσα τοῦ περίεργον, γὰρ ἔχει τὸ
καθῆνα καὶ τὸ λόγον τοῦ. Ἐνὺς γλωσσολόγος
ἔλεγε μὴν ὅρα, πῶς λῶσα εἶναι σὴν ἐπι-
στήμην διὰ εἰδῶν. εἶναι ὁμῶς, εἶναι καὶ

μεθοδικά. Τέτοιον τὰ δικὰ τοῦ, μεθοδικά ὅλα.
Γεμᾶται πάντα ὅλα νὰ τὰ μεθοδολογῇ, νὰ
βρῇ τὴν αἰτίαν, τὸ γὰρ τοῦ καθένος, ἔπειτα
νὰ βάλῃ καθε πρῶτον σὲν τόπον ποὺ τοῦ πρέ-
πει, νὰ κἀμ καταλόγον μεθοδικὸν γὰρ τὸ κα-
θεῖ. Ἀπὸ εἶναι καὶ τῆς ἐπιστήμης ὁ σκο-
πός. Μὰ βλέπει κανεὶς ὁμῶς πῶς ὁ συντά-
χτης τῆς τρίτης μας γραμματικῆς—ἡ γερμα-
νικῆς τῆς ρωμαϊκῆς γλώσσας—ἡ δὲν
μπορεῖ νὰ προμηθεύῃ τὰ χρῆσιζόμενα βι-
βλία, ἡ δὲν ὑποφύσθηται πῶς ὑπάρχουν. Καὶ
τότες γελίκα, γὰρ δὲν ἔχει, γὰρ δὲν τοῦ
σταθῆναι δύναται νὰ μᾶθε.

Ἄλλοις πᾶσι βλέπουμε πῶς διδάσκει, πῶς
ἔμαθε, πῶς καταλαβε λαμπρὰ τὸ λῶσα ποὺ ὁ
νῦς τοῦ πρῶτου νὰρπῇ, μ' ἑνὰ λόγον.
πῶς ἔχει ἑλῶ γλωσσολόγος. Καὶ εἰς ἑλῶ
πολιμαί, φαίνεται καὶ βρῖσκει. Καταναίει μα-
λιστα ἡ γραμματικὴ τοῦ ἀπὸ βρῖσκει, εἰς
σὲν ὁμῶς παντοῦν ἑνὺς ἀνθρώπου ποὺ
καταλαβε σὲν σκοπῶν καὶ πῶς κἀποτες φαίνεται
τὸ πρῶτον τοῦ, τὴν στιγμὴν ποὺ ἀκοντίζεταί.
σὺλῃ, μαζῶναι χῆμον διὰ πῆρις, τῆς χυ-
πᾶι καὶ βγαίνει πῶς. Ἀπαράλλαχτα ὅπως
τὸ ρωμαϊκὸν τὸ καμῖνον, ποὺ ἔχει τὸ νῦν, μὰ
ποὺ τὰ μῶσα δὲν τὰχῃ, ποὺ κοπιᾷ, ποὺ
καθαίνεται, ποὺ πῶν καὶ ποὺ τὸ νῦν πῶς
δὲν μπορεῖ νὰ προκῇ, γὰρ τὸ λῶσα
ἔλα, μὴ καὶ τοῦ λῶσι γλώσσα.

Διὰ τὴν γραμματικὴν καὶ ἀπορροῦν. Κά-
ποιο κάπου, σὺ ἔφησας ἑνὰ τιπο. σὺ ἔρ-
μήνευε μὴν λέξῃ, μ' ἑνὰν τρόπον, μὴ μὲν
ὅσο καὶ σὴν Ἑδρῶν ἀκόμα καλῆτερος
δὲ θὰ εἶχε ἀναγνωρισμένους γλῶσσας. Ἐ-
τις συχνὰ, ὅσο σημειώματα κ' ἔγ, ἔφαρ, νὰρ-
χῶν νὰ συζητῶν καὶ τοῦ, ἀντὶ νὰ διαρροῦν,
γιατὶ καὶ σὲν πᾶρ παρῶν εἶχε λόγον νὰ
δῶν, ἔφησας γὰρ τῶν. Σὲν τῶν σὲν τὴν
γραμματικὴν καὶ τὴν διαρροῦν, ἔμαθε καὶ
τόνισα τοῦ. Εἶναι κάποιος Μενέλαος Φιλί-
ππος ποὺ καθετὴ σὴν Ἀρτῶν τοῦ Μαρμαρᾶ;
Νὰ καθύσαν ἀπὸς ποῦναι σὴν Ἑδρῶν,
βέβαιον πῶς ἀκούγονταν ἰστορίαν τοῦ καὶ
προτοῦ τὸ γράφω ἔδω. Ἀπὸς ὁπῶν τὸ
σπουδαῖον σὴν ἐπιστήμην. Ἐπειτα νὰ βρῖσκει
τῶν κανεὶς νὰ τὸν ἔγραφε ἀπὸ καὶ ποῦ εἶναι,
κ' εἶναι νὰ μπορεῖ τὸ παιδί νὰ δουλέψῃ σὲν
γὰρ γὰρ τὴν ἐπιστήμην καὶ γὰρ τὴν γλῶσσαν.
Τὸ βιβλίου τοῦ μὲν ἔλα καλῇ ἐπιθεῖ καὶ
γὰρ τὸν ἴδιον, ποὺ εἶναι ἀξίος κατὰ νὰ κἀμ
πῶς σπουδαῖα καὶ γὰρ τὸ ρωμαϊκόν, ποὺ εἰ
μπορεῖ τὸ κάνει, κ' ὅπως μπορεῖ.

Γὰρ νὰ πᾶρ ἄρρως—καὶ καὶ τοῦ τὸ ρω-
μαϊκόν—τοῦ ἀξίζει τὸ μῶς βραβεῖο. Δικὸν τοῦ
εἶναι.

ΥΓΑΡΗΣ

ΔΙΑΤΟΝΙΣΜΟΣ

ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ

1901

ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ # γέννηση ενός ηρώα. #
ποφωμένη. Ο Γεωργίου. Ο Δωδώνος το
Χριστούγεννατικό Ονείρο των Αισθιαίων
Α. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ # μετὰ μετὰ κατὰ
(1) Η. Βρυζακας. Φωταὶ ἡ μενρίβρι
ΤΣΑΒΡΟΣ. # μετὰ τὴν ταβύρος.
Ο Προδότης. Αὐτὴν λαίρσα στα Φέροα
#

ΑΘΗΝΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΟΛΙΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

1902.

Μέσα ζώων στη οριστηρί σελίδα. γράφει
Ψυχάρης και σταδίζα Διαγωνισμός για τη γλώσσα
Χαίρετα γὰ το διαγωνισμὸ ἔστωι διάφοροι φῶι τὰν ψυχάρη
ἐνεργεί ονατὰ και ποσά, (σύνολο 475 φ.) # # #
9 του Απριλίου 1902
Ο Διαγωνισμός για τη γλώσσα φαίνεται να αφορά και γραμματική

Τὰ Διηγήματα του βουνού και τον καίμων" είναι πέντε
"Ο Αϊσώτρατος, ο Γυροδύτης, η Γέννηση ενός Ήρωα, το
Χριστουγεννιάτικο Όνειρο του Πιστιμού, η Ποικιλία"
είναι γραμμένα μέσα από τον "Γιάννη Εκατοστράχη"
Μέ μας Ζήση γιατί ο Εκατοστράχης σε μαρτυρά τον
διηγήματα, γόγον χάρη στο πρώτο, τρίτο, τέταρτο και
δείχνει πως κοιμάται τι δά πη καθεστώς ή δυσκολία
τέχνη να έχει ένα διηγήμα αρχή, μέση και τέλος και
νάχη αυτά μόνο. Εάν προσέχει, σου βάζει τα δυνα-
τά του είναι η πένα του αντίκριμα, ξέρει που πόνε
ξέρει που πρέπει να σταθώ, που να πάρη δρόμο. Με
καθόλου δεν του λείπει η φαντασία μήτε η αίσθηση
ποίηση έχει άφρατη, άφρατη και απρίσπαστο το "Χρι-
στογεννιάτικο Όνειρο του Πιστιμού" είναι γραμμένη
με χέρι γερό. "Η γέννηση ενός Ήρωα" που ή κορφο διηγη-
μα και σαραχτικό. Έχει καίριση ψυχολογία. Οι
χαρακτήρες αχαφικά διαμεινός δεν είναι μάλιστα
βαδονομότητα σημασιένος ο λαφύρος ευαίρος
"Αϊσώτρατος" Όλα γιομάτα Ζωή, και σάν τα σιαζή
σάν τα ποστρέψη γράμει όλα δά διαβαστούν ικανά
Μέ τι να κάρω και περισσότερο ευαίρους
αφού του κάρω το καμύτερο, Διό του το άλλο
μυο' βραβείο.

Απ' όσα είδαμε, θα καταλάβουν εύκολα και το
βραβείο άδικο και δει δά φανερώνει φέτος να δώδη
"Αϊσώτρατος" βραβείο δίνει και πράγμα έξοχο. Δυσκοι-
δίνεται Τουλάχιστο μπορούν έτσι να πιστέψουμε
και τα καλά που τους γένω. Κριστολογίες και για

Ερωτηματολόγιο και για φιλοσοφικά βιβλία έγραφε κι
έγγραφο παρά στην Αθήνα. Διάβαζε και ακριβώς, ακρι-
βώς είδα και άκουσα. Ίσως δεν συμφωνώ ποτέ
μήτε με το δικό σου μήτε με τους υλισστές της
Αθήνας με ίσως πάρα δε φταίω εγώ. Ίσως τούτο
ή τύχη και τα χρόνια, διηγήσου μου είδα περισσότερο
Ο διαγωνισμός μας άφ'ότου για τη γλώσσα έχω την
εμπειρία πως άσχετος δεν βγίνει. Μπορεί και όσο
μου στείλεις να σφηνώδουν από κείνα που τους
είδα με και το δικό σου θα σφηνώδη από τα
Έργα τα κειμήλια που του έδωσε ο Διαγωνισμός.

Και τώρα παρακαλώ να μου διηγήσει ο καδής
τόσομο και το φατάτοπι του για να κυρώσω τα
βραβεία και να γυρίσω πίσω τα χειρόγραφα. Ονό-
ματα ξέρω μόνο δυο του Φιλίππα και εσίνου που
έκανε το Διήγημα "Η μητέρα μου ή Ευστατία".
Πρέπει να μου γράψουν οι άλλοι.

Παρακαλώ τους φίλους της διηγήσεως να διηγηθούν
όσα τους είδα κι από πρώτα (στο Αττικό, Ιούλιο,
2 1901). Έχουμε διηγήματα πολλά να διηγησώμεθα
που, αφού όλα είναι διηγήματα, μπορούμε αξιοποιή-
σοιζέμε περισσότερο, να τα διηγησώμεθα μαζί σ'
ένα τόμο με τον τίτλο Διαγωνισμός για τη γλώσσα
τον 1901 με τα όνόματα εσίνου που θα μας
βοηθήσουν, δίνοντας σά δέματα και λίγα, γιατί
πρέπει να μάδουμε ο καδής να δίνουμε για
να διηγησώμεθα βιβλία, όσο γίνεται περισσότερο.
Πως θα προκύψει το ζήτημα χωρίς κάποια δώρα

Τρεις ~~καρτέ~~ ~~αποδείξεις~~ κι' οι τρεις καλοί άνθρωποι μου καίανε σαν μια γραφιστική ο' καδρίες δα μοιάζει να είχανε ποτέ τους ή τα μέσα ή τον καιρό για τέτοια σκευδολογία και μεγάλη δουλειά.

Η "Γραφιστική της Γνώσης της Ρωμιοσύνης" Αθήνα - Πόλη 1898-1900" βρήκε χρειάστηκε δύο χρόνια ως να γίνει, πού είναι κι' αφιερώνεται. Εφάρμοστη πού και για ταξιδιωτικά και για την καλλιγραφία, μάλιστα και για τον κόσμο γιατί δεν είναι ζήτημα πως κοίτασε και πάσιμος κι' έβαλε τα δυνατά του ο' συγγραφέας για να πτύχει. Δεν πιστεύω να το καταρδώς. Ίσα όμως δα φταίει ο "ίδιος". Εφρίξα' όταν είδα με τι τρόπο διδασκούνε τη γραφιστική στα σχολεία. Η "Γραφιστική της Γνώσης της Ρωμιοσύνης" μοιάζει να είναι μεταγραφιστική ~~στη~~ Διφοτική - και κάπως άχαρη μεταγραφιστική - από καφισμένη Ελληνική γραφιστική. Έτσι διαβαίνει καλώς κάποια πράγματα παρ' όλα.

Η "Γραφιστική της Γνώσης της Ρωμιοσύνης" οι καί ατρε καίανσε γράει από την καθαρώνουσα χρηστότητά της τόσο και στον πατέρα της τον ίδιο. Καλού γράφει - και την αντιγράφω πιστά - την ακόλουθη φράση: "Εξών από το ~~οι~~ του πρωτοκλασικού Ομηκού γένους το Βηγαρόν, Pernot Chrest gr. συ. 160 άρεδα 6 έγραφε γένου με' ως είναι πιά] μπορούμε να μεταχρησιμοποιήσουμε τον τύπο του ~~η~~ ~~καρτέ~~ ~~αποδείξεις~~ ποιητής Αχρίστος, που κατω σήμειος" κ.λ.π. Γιατί ~~αυτά~~ έχει πολλά και τα λοιπά. Ο καθένας δα καταλάβει πως είναι ποτέ

δύσκολο, γιὰ νὰ μὴ πούμῃ ἀδύνατο, σὰν ἐφάρξε καὶ νῦν
μὴ τέτοια γράσῃ ἀλλόκοτη καὶ γράφῃ γραφικαίαν
με ἀάφωσι ὁδία. Πῶς μὲν καὶ μὲν ὡς ἔστιν βιβλία
ποῦ μὴτε τὰ καὶ γὰρ ἢ ἄλλοι ἢ καὶ δὲ τὸ εἶδος.
Ἐξαικὸς πρᾶγμα. Τίποτε δὲ βρῖσκῃ μὴ καὶ καὶ
δῶκεν εἴτε μέθοδο εἴτε πρωτοτυπία, μὴ καὶ εἶναι
πρωτοτυπία τὰ μέθοδοι

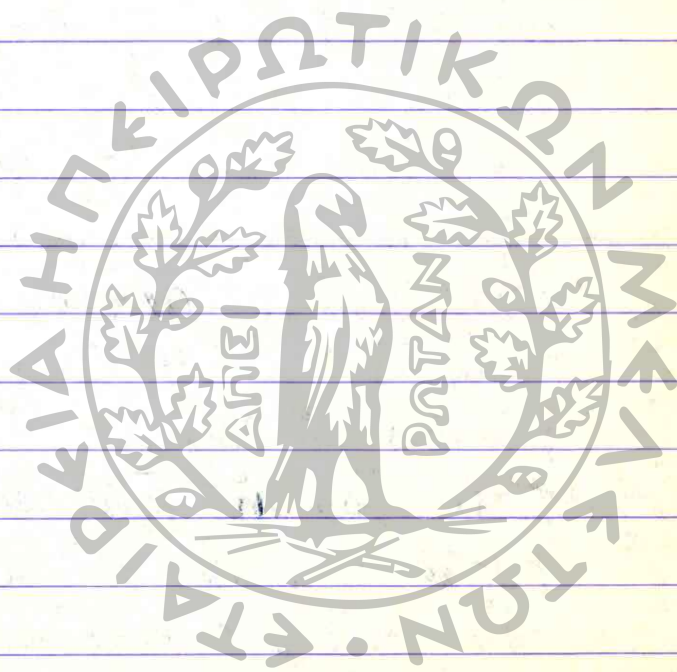
~~Χαρακτηριστικὸν~~

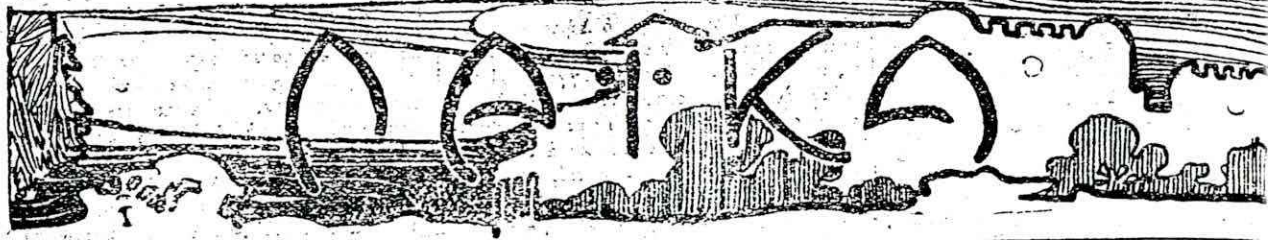
~~Χαρακτηριστικὸν~~

Ἡ τρίτη μὲν γραφικαὶ καὶ ἡ τελευταία εἶναι
ποῦ περιέρχῃ καὶ ἀξιωματικὴ. Τίποτε ἰδέες.
Τί δύσκολο. Λαβὴ δὲ ἔχει; ἔχει τοσοῦτον χοντρά καὶ
καὶ τὸ τροφικὸν καὶ τὸν

— Αὐτὸς παίρνει τὸ μισὸ βραβεῖο.

(Οὐκ ἀντιταῖς τῇ Τρίτῃ γραφικαίᾳ τῇ
Γραφικαίᾳ τῇ Ρωσικῇ γλώσσῃ).

πού του έφεβες με τὸ ὑπερνό τοῦ αἵμα. Τὰ πρόσωπά τους καὶ τὸ δυονῶν εἴτανε μα-
χε λλεμένα, τὰ κεφάλια τους ἀνοιγμένα,
τὰ μάτια τους σκεπασμένα ἀπὸ τὸ αἷμα
καὶ τὰ μουστάκια τους καὶ τὰ τριχωμένα
στήθια τους αἱματοποτισμένα. Δὲν πέρα-
σαν παρὰ λίγες στιγμὲς ἀκόμα καὶ οἱ ψυχές
τους φτερουγίζανε μετὰ τὴν ὑπερνή τους αἱ-
ματοσταλαματιά. Τὰ παλληκάρια ἔκαμαν
κύκλο γύρα γύρα στοὺς σκοτωμένους. Ἡ
Μέρα πῆδησε τρεχάτη πίσω στὸν ὁρίζον-
τα συγκινημένη ἀπὸ ἓνα τέτοιο θέαμα,
καὶ πρόβαλε ἡ Νύχτα καὶ τὸ σκέπασε με-
τὰ μαύρα της φτερά.

Τὸ τρομερὸ διπλοφονικὸ διαλαλήθηκε
ὅλη τὴ νύχτα ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τοῦ Ραν-
τοβιζίου καὶ ὅλα τάρματαλίκια γύρα γύρα,
καὶ ὅταν ἔδωκε ὁ Θεὸς τὴ μέρα τοῦ, ἔτρεξαν
ὅλα τὰ χωριά τοῦ Ραντοβιζίου μετὰ τοὺς πα-
πάδες τους καὶ ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς τὸν ἓνα
κοντὰ στὸν ἄλλον, μαζὶ μετὰ τὰ γιγατάνια
τους, πού τὰ κρατοῦσαν ἀκόμα σφιχτὰ στὰ
κοκκαλωμένα χεῖρά τους, σὰ νὰ εἴτανε δυ-
νατὸ νὰ ξακολουθήσουν τὸν πόλεμό τους
καὶ στὸν Κάτω Κόσμο. Εἴτανε συνήθεια
τότε, καὶ συνήθεια ἡρωϊκή, νὰ θάψουν
ἀρματολούς, ὡς καὶ κάθε δοξασμένο, με-
τὰ τὰ ράματα!

ΛΛ

Γ

Τέσσερους μῆνες ὑστερὰ ἀπὸ τὸ σκοτωμὸ
τοῦ Δήμου-Μπλακιά καὶ τοῦ Φώτου, στὴ
μοναστήρι τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, πού βρισκε-
ται στὸ Μαυρομαμάτι τῶν Ἀγρῶν, δυὸ
ὥρες μακριὰ πὸ τὰ Τρίκαλα, ἡ Γκόλφω
τοῦ Δήμου-Μπλακιά, ἡ καλόγρια τοῦ μο-
ναστηρίου γέννησε γιό. Ὁ Γιὸς ἐκεῖνος
τῆς Καλόγριας εἶταν ὁ στρατάρχης τῆς
Ἑλλάδας τοῦ Εἰκοσίου ἔτος, ὁ Γεώργιος
Καραϊσκάκης!

Χρ. Χρηστοβασιλῆς

Τὸ πάθημα ἐνὸς Βλαχοδημάρχου

Πρὸ τινων ἐτῶν εἰς τὰ ὄρεϊνά
χωρία τῆς Ὀλυμπίας περιώδευεν ὁ
Νομάρχης Κυπάρισσις, ἵνα ἐξετάσῃ
τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου. Ἀπὸ δήμου
δὲ εἰς δῆμον διερχόμενος ἐτύγχανε
τῆς περιποιήσεως τῶν διαφόρων Δη-
μάρχων, οἱ ὅποιοι τῷ ἔδιδον τὰς
σχετικὰς πληροφορίες περὶ τῆς ἐν
γένει καταστάσεως τῶν Δήμων.
Μεταξὺ τῶν πολλῶν δημάρχων
παρουσιάσθη καὶ εἰς γηραιὸς φουστα-
νελλοφόρος Δημάρχος μετὰ ὅλην τὴν
λεβεντιά καὶ τὴν ἐλευθερίαν τὴν
ἰποῖαν ἐν μέρει τῇ ἔδιδε τὸ ὀλόλευκο
καὶ λεβεντικὸ ἑλληνικὸ φόρεμα εἰς
τὸν Νομάρχην, ἀφ' οὗ τὸν εἰδοποίησαν,

διότι εἶχε μεταβῆ, εἰς τὸ ἀπέναντι
βουνὸν ἵνα ἐπισκεφθῇ τὰ ποιμνία
τοῦ Μετὰ τὸ φηγῆτόν, τὸ ὅποτον
εἶχε προατεθῇ εἰς τὸ σπῆτι τοῦ
Εἰρηνοδίκου ὁ Νομάρχης μεταξὺ τῶν
ἄλλων λέγει εἰς τὸν Δημάρχον.

— Πῶς πᾶν τὰ πράγματα κύριε
Δημάρχε; Ἐννοῶν τὰ τοῦ Δήμου.

— Πολὺ καλὰ κύρ Νομάρχη, φέτος
μάλιστα μετὰ τὸ σεγουντάρισμα τοῦ
καιροῦ ἐπῆγαν πολὺ ὠραῖα, γεννήσανε
ἀπὸ 2-3 τὸ καθένα. Ἐτυχία σ' ὅλα
τὰ κοπάδια, ἀπάντᾳ μετὰ μεγαλείτε-
ρον θάρρος ὁ Δημάρχος.

— Δὲν σ' ἐρώτησα γι' αὐτὰ—μετὰ εἰρω-
νικὸν μειδίσμα—ἐπαναλαμβάνει ὁ Νο-
μάρχης, ἀλλὰ γιὰ τὰ πράγματα τοῦ
δήμου.

— Τοῦ Δήμου λές κύρ Νομάρχη;
Μὴ τὰ ρωτᾷς ἐρτυχία πέρα γιὰ πέρα
ὅλα τὰ κοπάδια καὶ ὅλες ἡ στάνες
εἶνε γαλάρινα καὶ ὅλα τὰ πρόωμα
ἀπάντᾳ μ' ἐτι μεγαλείτερον θάρρος
ὁ Δημάρχος.

— Τὸ κατάλαβες Δημάρχε, λέγει
μετὰ ἀπῆλπον θυμὸν ὁ Νομάρχης, πῶς
εἶσαι χόνδρος;

— Χόνδρος λές κύρ Νομάρχη μου;
Καὶ πού νὰ δῇς κύρ Νομάρχη ὁ
ἀδελφός μου αὐτός, πού εἶπαμε, ὁ
Δῆμος—εἶνε περὶ χόνδρότερος ἀπὸ
μένα!.... ἀπάντᾳ μετὰ ἄποιον φόδον
συνάμα καὶ ἀπορίαν ὁ Δημάρχος, ἐνῶ
ὁ Νομάρχης καὶ οἱ παρακαθήμενοι
ἐξεραγάσαν εἰς Σαρδονεῖους γέλωτας,
οἱ ὅποιοι ἐκοκάλωσαν τὸν κύρ-Δη-
μάρχον!

Στο. Ν. Κτεναβ....

Πῶς ἡ φτώχεια γένει ἀθάνατος

Εἰς κάποιον χωριὸ τῆς Εὐρυτανίας
ἔζη μὴ γὰρ ὀνομαζομένη Φτώχεια,
ἡ ὁποία ἐξοῦσε μόνον καὶ μόνον ἐκ
τῶν μῆλων μίαν μὴλέα, ἥτις ἀπε-
τέλει τὴν μόνον τῆς περιουσίαν.

Τὰ μῆλα ὅμως αὐτὰ τῆς τὰ ἐλεη-
λάτουν τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ κάθε
χρόνὸ φρικωδῶς.

Ἡ καυμένη ἡ γρηῃ ἐστενοχωρεῖτο
δι' αὐτὸ ἀλλὰ δὲν ἤξευρε τί νὰ κάμῃ.

Ἐνα βράδυ ἓνας νέος ἦλθε στὸ
φτωχικὸ τῆς καὶ τῆς ἐζήτησε φιλο-
ξενίαν.

Ἡ γρηῃ μετὰ ὅλην τὴν φτώχειαν τὸν
περιποιήθηκε.

Τὸ πρωὶ πού θὰ ἔφρευε ὁ ἄγ-
γλος νέος τῆς ἀπεκαλύφθη ὅτι ἡ
ἄγγελος καὶ τὴν ἐρώτησε τί κα-
θελεὶ νὰ τῆς κάμῃ.

— Ὅποιος ἀνεβαίνει στὴ μὴλ
εἶπεν ἡ γρηῃ, νὰ κολλᾷ.

— Γεννηθῆτω, ἀπήντησεν ὁ ἄ-
γγελος καὶ ἐξηφανίσθη.

Πέρασε καιρὸς ἀπὸ τότε πολὺς.

Ἡ μὴλ ἀνθίξε κάθε χρόνὸ
ἔκανε μῆλιν, κανεὶς ὅμως δὲν ἐτ-
μοῦσε νὰ τὴν πλησιάζῃ διότι κ-
λοῦσε ἐπάνω, ἐκτὸς τῆς γρηῆς.

Μιὰ μέρα παρουσιάσθη ὁ Χά-
ρος νὰ τὴν πάρῃ.

Αὐτὴ, ἀφ' οὗ εἰς μάτην παρεκά-
λετο τὴν ἀφήτῃ, τοῦ ἐζήτησεν ἐπὶ
λοὺς μίαν χάριν.

— Τί θέλεις; τὴν ἠρώτησε
χάρος.

— Ν' ἀναιβῇς νὰ μοῦ κόψῃς
μῆλιν, ἀπήντησεν ἡ γρηῃ, γιὰ τὸ
μο. Εἶμαι γρηῃ γυναίκα καὶ θέλω
δρυσίω καὶ γλυκάνω τὸ στόμα
πού εἶνε θὰ πικραμένο ἀπὸ τὸ
μάκι τοῦ θανάτου.

Ὁ Χάρος ἀνέβηκε διὰ νὰ κόψῃ
μῆλιν, ἀλλὰ ἐκόλλησεν ἐκάνω.

Πέρασε πάλιν πολὺς καιρὸς
τότε.

Ὁ Χάρος ἐξηκολούθη νὰ
κολλημένος στὴ μὴλιν.

Ὡς ἐκ τούτου κανεὶς δὲν πέθ-
στον κόσμῳ.

Οἱ ἄνθρωποι ἐπληθύνθησαν τ-
ὥστε ὅλη ἡ γῆς γέμισε καὶ τὸ σι-
δὲν ἔφθανε γιὰ ὅλους.

Λιμὲς καὶ κακὸ στὸν κόσμῳ
νὰ ἔρχεται ὁ θάνατος νὰ βάζῃ π-
στὰ δεινὰ.

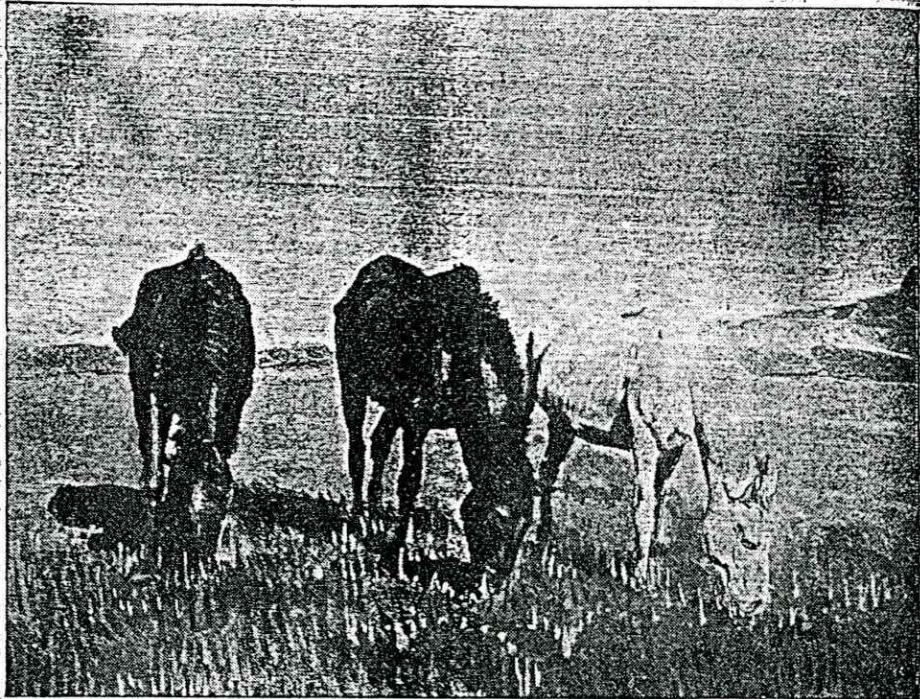
Κατακραυγὴ ἠκούσθη ἀπὸ πα-
τότε καὶ διαμαρτυρίαι ἠγέρθη
πρὸς τὸν Θεόν.

Ἐπὶ τέλος ἦλθαν εἰς τὴν
Φτώχεια καὶ τὴν παρεκάλεσαν
λευθερώσῃ τὸν θάνατον.

Αὐτὴ ἐζήτησεν εἰς ἀντάλλαγμα
τὴν καταστροφήν ἀθάνατον, ὅπε-
ἐγένετο.

Καὶ ἄρχισε ἀπὸ τότε νὰ π-
ὁ κόσμος καὶ νὰ ἀνακουφίζετα

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Β. ΓΕΡΜΕΝΗ

ΣΤΟ ΑΙΒΑΔΙ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΕΝΟΣ ΗΡΩΑ

Τρεις ὥρες χτυπούσε ὁ ἄγριος ἀρματω-
λὸς τοῦ Ραδοβυζιοῦ, ὁ Δῆμος Μπλακιάς,
τὴν ἐξώθυρα τοῦ σπιτιοῦ του στὴν Σκου-
ληκαριά τῆς Ἀρτας, κι' ἡ ἐξώθυρα δὲν
ἀνοίγει...

Ὅλο τὸ χωριό, γνωρίζοντας τὸ τί εἶχε
γείνει καὶ τί μπορούσε νὰ γείνη, ἀλλὰ τὸν
ἀπέλκασε ἀπὸ μακριὰ νὰρχεται, πρὸντισε
μέσα στὰ λόγγα γιὰ νὰ μὴν ἴδῃ καὶ νὰ
μὴν ἀκούσῃ τὸν Δῆμο Μπλακιά θυμωμένο,
ποῦ εἶταν ἄγριος σὰν Γενήτσαρος καὶ μαυ-
ρὸς σὰν σθηστὸ δαυλί, τὴν στιγμή ποῦ
θὰ μάθαινε ἐκεῖνα ποῦ εἶχαν γείνει μέσα
στὸ σπίτι του.

Τρεῖς ὥρες χτυπούσε ὁ ἄγριος Δῆμος

Μπλακιάς τὴν ἐξώθυρα τοῦ σπιτιοῦ του, καὶ
ἡ ἐξώθυρα δὲν ἀνοίγε. Τότε γύρισε τὸ ντου-
φέκι του κατ' ἀπάνω στὴν κλειδωνιά της καὶ
τὸ ἀδείασε. Ἀδείασε ἀκόμα καὶ τὲς δυό πο-
τὲς πιστόλες καὶ πετάχτηκε πέρα-πέρα κλει-
δωνιά κι' ἡ ἐξώθυρα ἀνοίξε, στὴν βία τῶν
τριῶν μολυβδιῶν. Μπαίνει μέσα στὸ σπί-
τι του καὶ τὸ βρίσκει ἔρημο!.. Ἡ γυναίκα τοῦ
κι' ἡ μοναχοθυγατέρα του, ἡ Γρόλφω, εἶ-
χαν γείνει ἀφαντεῖς! Τί εἶχαν γείνει; Ποῦ
εἶχαν πάγει;

Τότε ὁ Δῆμος Μπλακιάς, ὁ φημισμένο
γιὰ τὴν ἀγριότητά του, μάζωσε πούρονα
ἀπὸ τὴν ἀλλή, τὰ βάλε, στὴ μέση τοῦ
κατωγιοῦ, τοὺς ἔβαλε φωτιά, καὶ τὸ σπί-
τι...

σὲ μὲν ὦρα ἔγεινε ἀσβεσταιριά! Τότε πετάχτηκε στὸ μεσοχώρι μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι γιὰ νὰ ρωτήσῃ. Φώναξε μ' ὅλη τοῦ τη δύναμει τοὺς γειτόνους, τοὺς προεστούς, τὸν παπᾶ, ἀλλὰ καθόλου φωνή! Τὸ χωριὸ ἦταν ἔρημο ἀπ' ἀνθρώπους, σὰν νὰ τῷχε πιτήσῃ θανατικό, καὶ μόνον οἱ κότες βόσκιαγαν στὲς αὐλὲς καὶ τὰ σκυλιὰ γαύγισαν ἀπὸ τὲς φράχτες, — ἀπόδειξη δτι τὸ χωριὸ δὲν εἶχε πεθάνει, ἀλλὰ ζοῦσε καὶ παραζοῦσε μέσα στὰ ρέπετα.

Τὰ δόντια τοῦ Δήμου Μπλακιά ἐτρίζαν, τὸ στόμα τοῦ ἄφριζε, τὸ κορμί τοῦ ἐτρεμε δλόδολο, καὶ τὰ μύτια τοῦ πετοῦσαν φωτιὲς σὰν ἀστροπελέκια!

Τ' εἶχε γείνει τὸ χωριό; Τ' εἶχε γείνῃ ἡ γυναῖκα τοῦ κι' ἡ μοναχοθυγατέρα τοῦ; Μὴν τοὺς εἶχαν σκλαδῶσει κλέφτες; Μὴν τοὺς εἶχε μᾶσει ὁ Ἀλῆ-πασιάς στὰ Γιάννινα καὶ τοὺς ἔρριξε στὰ μπουντρούμια τοῦ Κάστρου;

Αὐτὰ βάνοντας μὲ τὸ νοῦ τοῦ, τράδῃζε ἱστα πέρα, χωρὶς νὰ ξέρῃ ποῦ πῆγαινε. Σὲ λίγη ὥρα κατάλαβε δτι βρίσκονταν μέσα στὸν λόγγο. Ἔβαλε τ' αὐτὶ τοῦ ν' ἀκουρμαστῇ τίποτα κυπροκούδουνα, ἀλλὰ τοῦ χάκου! Πευθενὰ δὲν ἀκούονταν τίποτε κι' ἡσυχία μεγάλη βασιλεῦε στὸν λόγγο. Τράδῃζε ἱστα μέσα ἀκόμα, κι' ἐκεῖ ποῦ πῆγαινε ἄσκοπα, μὴ νειᾷ γυναῖκα ἔπεσε ἀπάνω στὸν δρόμο τοῦ. Ἰδόντας τὴν, ὁ Δήμος Μπλακιάς ρυάστηκε σὰν λαβωμένο λειοντάρι, ποῦ ἀχολόγησε ἔλος ὁ λόγγος. Ἡ γυναῖκα ξεφώνησε ἕνα «ἄαα!» κι' ἔπεσε καταγῆς ξερὴ ἀπὸ τὸν φόβο της καὶ πεθαμένη. Προχώρησε ἀκόμα κατὰ τὸν λόγγο μέσα, σὰν ἀγρίμι, σὰν στοιχειό, σὰν κακὸ θανατικό, καὶ ξεπετοῦσαν καὶ ξέφρυγαν τὰ πουλιὰ στὸ διάβα τοῦ τρομαγμένα σὰν νὰ τᾶσκιαζε γέρακας. Πῆγε, πῆγε ἀκόμα κάμποσο διάστημα, καὶ νὰ τοῦ πέρτει ἀπάνω στὸ διάβα τοῦ μὴν γριά. Ρέκτιζε πάλι ὁ Δήμος κι' ἔπεσε ἡ γριά στὰ γόνατά τοῦ, παρακαλῶντας τον.

— Κόψε με ἐμένα μοναχά, καπετάνε μ', καὶ νὰ γλυτώσῃ τὸ καῦμένο τὸ χωριὸ ἀπὸ τὴν ὀργή σου, ποῦ δὲν σοῦ φταίει καθόλου...

— Ποῦν ἡ γυνίκα μου κι' ἡ θυγατέρα μου;

Ρυάστηκε πάλι ὁ Δήμος.

— Ἀπὸ τὸν θεὸ νὰ τὸ βροῦν, καπετάνε μ', ἀπὸ τὸν θεὸ νὰ τὸ βροῦν καὶ οἱ δύο τοὺς

Ἀπολογήθηκε ἡ γριά, περιμένοντας τὸν βέδαιο θάνατό της.

— Πέ μου, μωρή Στρίγλα, τί ἔτρεξε στὸ σπίτι μου, πρὶν σοῦ κόψω τὸ κεφάλι!

Καὶ σήκωσε κατ' ἐπάνω της τὸ σπαθί.

— Νά, καπετάνε μ'! (τοῦ ἀπακρίβηκε ἡ γριά μὲ τὴν ψυχὴ στὰ δόντια ἀπ' τὸ φόβο της). Ἡ θυγατέρα σ' μᾶς ντρόπιασε καὶ τὴν πῆρε ἡ μάννα της κι' ἔγειναν ἄφαντες κι' οἱ δύο τοὺς! Ἐχουν τώρα μὴ βδομάδα ἀπάνω - κάτω, πῶφυγαν. Δὲν φταίει τὸ καῦμένο τὸ χωριὸ. Μονάχες τοὺς φταίν, μάννα καὶ θυγατέρα, οἱ δύο τοὺς.

— Ἡ θυγατέρα μου ἀτιμῇ! (ξεφώνησε ἀπελπισμένα ὁ Δήμος). Καὶ κατὰ ποῦ ἔκαναν;

— Κάνενας δὲν ξέρε, καπετάνε μ', κατὰ ποῦ ἔκαναν... Ἐχουν πάρει νύχτα τῶν ὁμματιῶν τοὺς...

Ἀκούοντας αὐτὰ τὰ λόγια, ὁ Δήμος Μπλακιάς, ὁ φοβερός καὶ τρώμερός ἀρμάτων τοῦ Ραδοβυζίου, συγκλονίστηκε διὰς σὰν ξεριζωμένος δέντρος, κι' ἔπεσε καταγῆς. Λίγη δύναμει τοῦ εἶχε μείνει, ἀκόμα στὰ στήθια τοῦ, ὡς ποῦ νὰ πῇ μονάχα, στὴν γριά:

— Καὶ ποίος ἀκουεταί γι' ἀπατεῶνας της;

— Τὸ πρωτοπαλλήκαρό σου... ὁ Φῶτος!

Ἀκούοντας ὁ Δήμος τ' ὄνομα τοῦ Φῶτος, τοῦ πρωτοπαλλήκαρό τοῦ, ἔβαλε μὴ μεγάλη προσπάθεια, σηκώθηκε στὰ ποδάρια τοῦ, φόρεσε τὸ πόσι τοῦ γυναῖκα, γιὰ νὰ κρύβῃ τὸ ἀτιμασμένο μέτωπό τοῦ, κι' ἔγεινε ἄφαντος μπροστὰ ἀπὸ τὴν γριά, ποῦ ἄρχισε νὰ κἀνῃ τὸν σταυρὸ της, λέγοντας:

— Σορκισμένος νὰ εἶσαι, καπετάνε μ', κι' ἐσὺ κι' ἡ στριγλοθυγατέρα σου κι' ἡ στριγλογυνίκα σου.

Ἐτρεμε ὁ ἥλιος νὰ βασιλέψῃ, δταν ὁ Δήμος Μπλακιάς ἀπάντησε τὰ παλλήκαριά τοῦ, στὸ μέρος ποῦ τὰ εἶχε ἀφήσει γιὰ νὰ πᾶν νὰ ἰδῇ τὸ σπίτι τοῦ στὴν Σκουληκαριά.

Ἀμα τὸν ξανάντησε τὸ πρωτοπαλλήκαρό τοῦ ὁ Φῶτος νύρχεται ἀπὸ μακριὰ καὶ νὰ περπτάτῃ ἀσυνήθιστα κι' ὀχι ὅπως περπατοῦσε πάντα, κατάλαβε κι' ἀπὸ τὰ

κινήματά του κι' από τὸν τρόπο ποὺ φοροῦσε τὸ πόσι του, δι: ὁ καπετάνος τοῦ εἶχε μὲν στὸ φοβερὸ μουσικὸ, ποὺ τῷ δερνε τὸν νοῦ τόσες βδομάδες, ἀφ' ὧν εἶχε μάθει τὴν ἐγκαστρίαν τῆς χιλιογαπημένης του Γκόλφως. Μποροῦσε ἀπὸ πολλῆς νὰ πάρῃ τὴν Γκόλφω καὶ νὰ φύγῃ, μποροῦσε ἀκόμα καὶ τότε νὰ τραβηχτῇ καὶ νὰ γλυτώσῃ τὴν δίκαια ὀργὴ τοῦ ἀτιμωμένου πατέρα· ἀλλὰ θὰ κατηγοριῶνταν ὡς δειλὸς κι' ἀναντρός καὶ δὲν τῷ κανε.

Μόλις ὁ καπετάν Δημὸς ἔφτασε μιὰ ντουφεκιά τόπο, ντουφεκιά ἐκείνου τοῦ καιροῦ, ἄδειασε τὸ ντουφέκι του ἀπάνω στὸ πρωτοπαλληκάρὸ του τὸν Φῶτο, φωνάζοντας δυνατὰ:

— Ἄτιμε ἀπατεῶνα!

Ὁ Φῶτος, χωρὶς νὰ πιαστῇ ἀκόμα ἀπ' ἄρματα, φώναξε μ' ὄλη του τὴν δύναμη:

— Μή, καπετάνε μου, μὴ γιὰτ' εἶμαι παιδί σου!

Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ καπετάν Δημὸς εἶχε ζυγώσει πλεονέκτημα κι' εἶχε γεμίσει τὸ καρυοφύλλι του καὶ ξανάρριξε.

— Μή, καπετάνε μου, (ξαναφώναξε ὁ Φῶτος), γιὰτ' εἶμαι παιδί σου! Συγχώρησέ μας!

Τρίτη ντουφεκιά τοῦ καπετάν Δήμου τοῦ τσακίζε: τὸ ζερβὶ τὸ χέρι τοῦ Φῶτου.

Μὲ τὴν τρίτη ντουφεκιά, ὁ καπετάν Δημὸς εἶταν μόνις δέκα δρασκελές τόπο μακριὰ ἀπὸ τὸν Φῶτο, κι' ἄρχισε ἀπὸ τὰ πιστόλια του: «Μπάμμι» τὸ ἓνα, «μπάμμι» καὶ τ' ἄλλο. Ἡ δευτέρη πιστολιά τὸν πέτυχε στὰ πλευρά.

— Μή, καπετάνε μου! (τοῦ ξαναφώναζε πάλι ὁ Φῶτος). Μή, πατέρα μου! Δὲν ἀρνήθηκα ποτὲ νὰ πάρω τὴν θυγατέρα σου! Τὰ στεφάνια μας θὰ σκεπάζουν κάθε μὲς σφάλμα...

Ὁ καπετάν Δημὸς εἶχε πετάξει πλειά καταγῆς τὸ ντουφέκι του καὶ τὰ πιστόλια του, γιὰ νὰ μὴν τὸν βραίνουν, κι' ἔσυρε τὸ σπαθί του. Λίγα βήματα τοὺς χώριζαν τὸν ἓνα ἀπὸ τὸν ἄλλον...

— Γιὰ τῆς...! (φώναξε ὁ καπετάν Δημὸς), Κάνε τὸν σταυρό σου γιὰ ὑστερή πορά!

Ὁ Φῶτος, βλέποντας ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ τὸν καπετάν Δημὸ νὰ τῶρχεται κατ' ἐπάνω του σὰν θεριό, σὰν ὠργισμένο σύννεφο

ποῦ σέρνει μέσα του τὴν φωτιά καὶ τὴν ἀνεμοζάλη, κι' ἀκούοντας ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν βαρετὰ βρισιά γιὰ τὴν μάννα του, κι' οὔτε ἔχοντας πλειά κἀμμιὰν ἐλπίδα νὰ τὸν καταπραῖνῃ ὥστε νὰ ρίξῃ κάτω τὸ φοβικό του σπαθί, κι' ἔτσι, καθὼς εἶταν λαβωμένος καὶ κλονιζόνταν νὰ πέσῃ κάτω, σὰν ἀνεμόδαρτο κυπαρίσσι, ἔσυρε κι' αὐτὸς τὸ γιαιταγάνι του, καὶ δέχτηκε τὸ πρῶτο χτύπημα τοῦ καπετάνου του, κι' ἄρχισε μιὰ φοβερὴ μονομαχία.

Σ' αὐτὸ ἐπάνω, τὰ παλληκάρια ποῦ βρίσκονταν ἐκεῖ, μὴν γνωρίζοντας γιὰτ' ἐγένονταν ὅλ' αὐτά, καὶ μὴν ξέροντας ποίαν ἀπὸ τοὺς δυὸ νὰ πάρουν τὸ μέρος, στέκονταν μὲ τὰ χέρια ἀνεργὰ καὶ περιμέναν: περίλυπα τὴν καταστροφὴ γιὰτ' ἐδόσανταν τὸν καπετάν Δημὸ, ὡς καπετάνοι τους, κι' ἀγαποῦσαν τὸν λεβέντη κι' ἀντρεῖο Φῶτο, σὰν ἀδερφό τους, κι' ἂν δὲν ἦταν ὁ Φῶτος, οὔτε ἓνα παλληκάρι δὲν θὰ μποροῦσε νὰ φάῃ ψωμί μὲ τὸν ἄγριον καὶ σκληρὸν Δημόν Μπλακιάν...

Σὲ λίγες στιγμές, καπετάνος καὶ πρωτοπαλληκάρου εἶχαν σωριαστῇ καταγῆς ἀπὸ τὰ χτυπήματα πῶδινε ὁ ἓνας τοῦ ἄλλου νοῦ, κι' ὅπως ἦταν σωριασμένοι ὁ ἓνας κοντὰ στὸν ἄλλον κι' ἔτρεχαν καὶ τῶν θυνῶν τὰ αἵματα σὰν βρύσες, κάποτε σηκώνονταν ἀργὰ-ἀργὰ τὰ δυὸ καταματωμένα χέρια ποῦ χούφτιαζαν ἀκόμα τὸ σπαθί καὶ τὸ γιαιταγάνι, καὶ χτυποῦσαν ἀκόμα τὸν πλάγιό τους, μὲ τὴν ὑστερή τους δύναμη, ποῦ τοὺς ἐφρευε μὲ τὸ ὑστερό τους αἷμα.

Τὰ πρόσωπά τους, καὶ τῶν θυνῶν, ἦταν μακελλεμένα, τὰ κεφάλια τους ἀνοιγμένα, τὰ μύτια τοὺς σκεπασμένα ἀπὸ τὸ αἷμα, καὶ τὰ μουστάκια τους καὶ τὰ δασοτριχωμένα στήθια τους αἵματοποτισμένα. Δὲν πέρασαν παρὰ λίγες στιγμές ἀκόμα, κι' οἱ ψυχὲς τοὺς φτερούγισαν μὲ τὴν ὑστερή τους αἵματοσταλαγματιά.

Τότε τὰ παλληκάρια ἔκαναν κύκλο γύρω-γύρω στοὺς σκοτωμένους, κλαίοντας καὶ γιὰ τοὺς δυὸ... Ἡ Μέρα πῆδησε τρεχάτη πίσω ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα, συγχινημένη ἀπὸ ἓνα τέτοιο ἄγριο θέαμα, καὶ πρόβαλε ἡ Νύχτα καὶ τὸ σκέπασε μὲ τὰ μαύρα φτερά της.

Τὸ τρομερὸ διπλοφονικὸ διαλαλήθηκε

οληνυχτα απ' αχρη σ' αχρη του αρματω-
λου του Ραδοδουζιου, και σ' ελα τ' Αρ-
ματωλίκια που συνώρευαν μ' αυτό γύρα-
ρα, κι' όταν έδωκε ο Θεός την ημέρα
του, έτρεξαν ελα τα χωριά του Ραδοδουζιου
με τους παπάδες τους, κι' έθαψαν τους νε-
κρούς τον έναν κοντά στον άλλον, μαζί με
τα φονικά τους άρματα, που τα κρατούσαν
πριγνά στις κοκκαλιασμένες τους δεξιές
παλάμες, σαν γα ήταν δυνατό να εξακολου-
θούσαν τον πόλεμό τους και στον Κάτω-
κόσμο!

Ήταν συνήθεια τότε, και συνήθεια ήρωϊ-
κή γα θάφτουν τους Αρματωλούς και τους

Κλέφτες, καθώς και κάθε άντρειον, με τ'
άρματα του.

... Τέσσερες μήνες ύστερα από τον σκο-
τωμό του καπετάν Δήμου Μπλακιά και του
Φώτου, στο Μαναστήρι του Αι. Γεωργιου,
που βρίσκεται απάνω από το χωριό Μαυ-
ρομμάτι των Αγράφων, δυο μόλις ώρες
από τα Τρίκαλα, ή Γκόλφω, που είχε
πάγει εκεί με την μάνα της και καλογη-
ρευτήκαν, γέννησε γυιό...

Ο Γυιός εκείνος της Καλόγριας εϊταν ο
Στρατάρχης της Ελλάδας του Εικοσιένα
Γεώργιος Καραϊσκάκης.

X. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΣΥΓΚΙΝΗΣΗ

Να νά εξετασθεί ο χαρακτήρας και ή
σημειότητα της Καλλιτεχνικής Συγκινήσεως
επει πρώτα-πρώτα να ξέρομε όσο το δυ-
νατό καθαρά τί είναι ή Συγκίνηση.

Μιά από τις άρχικες συστατικές Δυνά-
μεις της Ψυχής είναι ή **συγκινητικότητα**,
η οποία διεγείρεται στους διαφόρους άν-
θρωπους σε βαθμό άνισο, σαν αντίδραση,
ανακλουμένη από stimuli, που μάς έρχον-
ται είτε από τον έξωτερικό κόσμο, είτε από
τον εσωτερικό μας κόσμο, τόσο το διανοη-
τικό όσο και το συναισθηματικό.

Η συγκινητικότητα έχει βαθμούς, που
αφαιρούν από την αδιαφορία και φτάνουν
στην παθολογική κατάσταση της άγω-
γης-αδηνονίας.

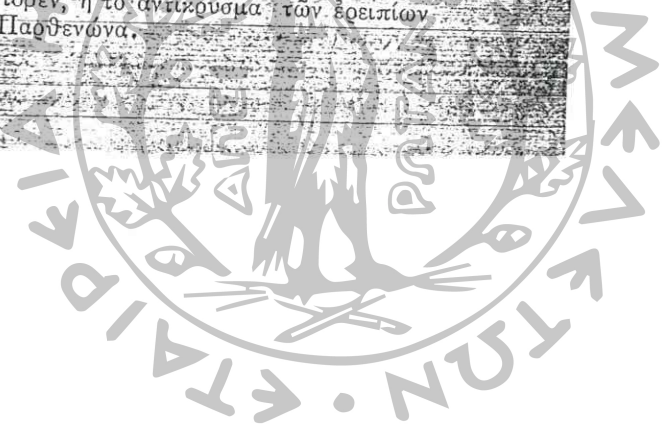
Η συγκινητικότητα μπορούμε να τη
μετρήσουμε σά μια συστατική δύναμη του
παιθητικού.

Κάτι ή συγκίνηση σαν το συνειδητό απο-
τέλεσμα της διεγέρσεως της συγκινητικό-
τητας.

Μά για να έννοηθεί καλύτερα το τί εί-
ναι ή συγκίνηση, ποιά είναι ή ποιότητά της
αφορά, και ποιά ή μορφή της, μου
είναι τραχτικό ν' αναλύσωμε παραδείγ-
ματα συγκινήσεως **τυπικά**. Γιατί και οι
αφαιρέσεις είναι ή άπλες, ή σύνθετες από
και περισσότερες συνιστώσες συγκινή-

σεις, και μια από τις τελευταίες αυτές,
ίσως ή πολυσυνθετότερη, είναι ή καλλιτε-
χνική.

Και λοιπόν: Με συγκινεί ή θέα ενός
γλυκού που μου άρέσει. Με συγκινεί σε
μεγαλύτερο βαθμό, αν είμαι πεινασμένος,
ή θέα ενός ψωμιού. Συγκινούμαι βλέπον-
τας κι' ακούοντας τη χαροκαμένη μάνα,
που κόβεται μοιρολογώντας το μονάκριβό
της. Με συγκινεί το ήλιόγεμα με τα πε-
ρίσσια χρώματα και κάλλη. Με συγκινεί
ο σκοπός του τραγουδιού που τραγουδούσε
— πάνε τριάντα χρόνια — ή πεθαμένη μά-
να μου. Με συγκινεί το «μή μου τους κύ-
κλους τάραττε» του Αρχιμήδη. Με συγ-
κινεί ο Ναπολέων στην Αγία Ελένη. Με
συγκινεί ή σκηνή που ο Σωκράτης χαι-
δεύει τα ξανθά μαλλιά του Φαίδωνα και
μίλει για την άθανασία της ψυχής, λίγη
ώρα προτού να πει το κώνειο. Με συγ-
κινεί ή αφήγηση του θάνατου ενός ήρωα.
Συγκινούμαι από τις στροφές του Σολω-
μου για το χορό του Ζαλόγγου. Συγκινού-
μαι σά θυμητώ το Θεό πάσχοντα στο Γολ-
γοθά. Συγκινούμαι μπροστά σε πίνακα
αποκαθηλώσεως ενός Δασκάλου της Ανα-
γεννήσεως. Με συγκινεί μια σονάτα του
Μπετόβεν, ή το αντίκρισμα των έρειπίων
του Παρθενώνα.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΕΝΟΣ ΗΡΩΑ

ΤΟΥ Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Τρεις ώρες χτυπούσε ο άγιος άρματολός του Ρατοβγκού Δήμο Μπλακιάς, την εξώθυρα του σπιτιού του στη Σκουληκαριά, και η εξώθυρα δεν άνοιγε! Όλο το χωριό γνωρίζοντας τι είχε γίνει και τι μπορούσε να γίνει, άμα τον άπεικασε από μακριά νόθευε και τι μπορούσε μέσα στα λόγια, για να μην ιδεί και να μην άκούση το Δέμο Μπλακιάς, που ήταν άγιος σάν γενίσιος και μαύρος, σά δαυλί, όταν θα μάθαινε εκείνα που είχαν γίνει στο σπίτι του. Τρεις ώρες χτυπούσε ο άγιος Δέμος Μπλακιάς την εξώθυρα του σπιτιού του κ' η εξώθυρα δεν άνοιγε.

Ο Δέμος Μπλακιάς χτυπώντας, και μη άνοίγοντας η θύρα, άδειαζε άπάνω της το ντουφεκι του, και τις δύο φλωροκαπνισμένες πιστόλες του, κ' ύστερα ρίχτηκε άφρισμένος, άπ' το θυμό, σ' ένα γαϊτανικό σάκι, άρπαξε ένα τσεκούρι και γυρίζοντας την έκαψε φύλλα και μπήκε μέσα. Το σπίτι ήταν έρημο. Η γυναίκα του κ' η μοναχοδουγιά του η Γκόλφω είχαν άφαντες! Βγήκε από το σπίτι στο μεσοχώρι, με το γιαταγάνι στο χέρι. Φώναζε με άπό το σπίτι τον δούναμ τους γαϊτανούς, τον παπά, τους προσετούς, άλλά καθόλου φωνή! Τό χωριό έκείνη την ώρα άφαισε με άπαλά το καλό του χωριό, που είχε πιάσει κακό θανατικό, πανούκλα ή άσπασμένο χαιρό, που είχε πιάσει κακό θανατικό, πανούκλα ή άσπασμένο χαιρό. Τα δόντια του Δήμου Μπλακιάς έτρεξαν, τα χείλια του ήταν κολλημένα από την άφρη, το κορμί του όλο έτρεμε και τα μάτια του πετούσαν φωτιές, σάν άστροσελέκια. Τ' είχαν γίνει η γυναίκα του με τη μοναχοδουγιά του; Τ' είχαν γίνει οι χωριάνοι του; Μη τους έπιασαν οι κλέφτες; Μη τους έπιασε όλος ο Πασάς του Γιαννίνου, και τους έριξε στί μπουτρουδιά του κάστρου; Μόνον τα σκυλιά, ή γάτες, κ' η κόττες βόσκονταν στο χωριό! Τι να είχαν γίνει οι χωριάνοι; Τράβηξε ίσα πέρα, χωρίς να ξέρη που πήγαινε; Βοήθησε μες στο λόγγο. Έχει άρρακίση που βόσκονταν. Έβαλε τ' αυτό του ν' άκουμαστή τίποτε κυροκούδουνα, άλλά του κάκου! Ήουχία μεγάλη βασίλευε και στο λόγγο! Έχει που πήγαινε άσκοπα; Μιά νύφη έμπλεξε στο δρόμο του. Ίδοντας τη γυναίκα ο Δέμος Μπλακιάς, σούστησε φοβερό-φοβερό σά λαβωμένο κλονιάει!

— Πού είν' οι χωριάνοι μαρή;
— Η γυναίκα ξεφώνησε ένα «ά» κ' έπεσε καταγής ξερή από το φόβο της, κ' άπέθανε!

Ο Δέμος Μπλακιάς προχώρησε άκόμη προς τα μέσα του λόγγου, σάν άγριμ, σά στοιχειό, σάν κακό θανατικό, και τα πουλιά στο διάβα του ξεπετούσαν, και έφευγαν τρομαγμένα, σά να τα έσπασε γεράκι. Πήγε-πήγε κάμποσο διάστημα, και να σου πέφτει άπάνω στο διάβα μια γριά. Ρέχαζε πάλι ο Δέμος, άλλά η γριά πέφτει στα γόνατα και τον παρακαλεί:

— Κόψε με έμένα μονάχα, καπετάν μ' να γλυτώσω το καμένο το χωριό που δέ φταίει!

— Πούν' η γυναίκα μου και η θυγατέρα μου; Ρώσπησε πάλι ο Δέμος, καπετάν Δέμο! άπό τον Θεό να τώρουν!...

— Πά μου τι έρεξε, μπρή-πρή σέ κοψω;
— Νά, καπετάν μ'! η θυγατέρα σ' σέ ντροπιάσε, και την πήρε η μάνα της, κ' έγιναν άφαντες! Δέ φταίει το χωριό, μονάχα της φταίει εκείνη κ' η μάνα της...

— Η θυγατέρα μου άτιμη! Και κατά που έκαμαν; Ρώτησε με γουρλωμένα μάτια ο Δέμος-Μπλακιάς, χτυπώντας κατά γής το ποδάρι του δυνατά.

— Κανένας δεν έβρει, καπετάν μ' κατά που έκαμαν. Έχ' ν μέρες τώρα, που πήραν των όμματιών τους!

Άκούοντας αυτά τα λόγια ο Δέμος-Μπλακιάς, ο φοβερός και τρομερός άρματολός του Ρατοβγκού, συγκλονίστηκε όλος, κ' έπεσε κατά γής. Λίγη δύναμη έώμενε άκόμη στί στήθια του όσα να πή μονάχα στή γριά:

— Και ποιος άκούστηκε γ' άπατέωνας της;
— Το πρωτοπαλληκαρό σου! Τό πρώτο παλληκαρό σου ο Φώτος!...

Άκούοντας ο Δέμος τ' όνομα του άπατέωνα της θυγατρός του, έβαλε μια μεγάλη προσάθεια, σηκώθηκε στί ποδάρια του, ρούπησε από μπροστά από τη γριά, άφου πρώτα ρώσε το πόσι του γυναικίσια, για να κρύψη το πρόσωπό του από την ένεροπή του.

Έτρεμε ο ήλιος να βασιλέψη όταν άπάνησε το μπουτρουκι του. Τό πρωτοπαλληκαρό του, ο Φώτος, άμα τον έάνοιξε από μακριά νόθευε, κατ' αυτήν τον τρόπο, κατάλαβε κ' από τό περπάτημά του, κ' από τό κατεβασμένο το πόσι του, ότι ο καπετάνιος του μπήκε στο χωριό το μυστικό, που τον έδερε τόσες βδομάδες. Μπορούσε από πολλές να φύγει, μπορούσε και τότε άκόμη να φύγει και να γλυτώσει την δικιά όργη του

άταμαμένου πατέρα, άλλά θά τον κατηγορούσαν ο κόσμος ως δειλό, και άναντρο, και δεν τόκαμε.

Μόλις ο καπετάν-Δέμος, έβρασε μια ντουφεκιά τόπο-ντουφεκιά έκεινού του καιρού-άδειάζει το ντουφεκι του άπάνω στο πρωτοπαλληκαρό του το Φώτο.

Ο Φώτος χωρίς να πιστή άκόμα άπ' τάρματα, φώναζε μ' όλη τον την δύναμη:

— Μη! καπετάν-Δέμο γιατί είμαι παιδί σου!
Σ' αυτό το διάστημα ο Δέμος ξαναγεμίζει το καρπουφύλλι του και ξαναροζίζει:

— Μη! καπετάν-Δέμο! το ξαναφωνάει ο Φώτος, γιατί είμαι παιδί σου! Σχώρεσέ μας!...

Τρίτη ντουφεκιά, το Δέμο-Μπλακιάς, του τσάκιζε το ξερό το χέρι. Με την τρίτη ντουφεκιά ο Δέμος ζυγώνοντας προς τον Φώτο, άρχίζει από τα πιστόλια του. Άδειάζει το ένα, άδειάζει και τ' άλλο. Τόν ξαναπέτυχε το Φώτο στα πλευρά με τη δεύτερη την πιστόλια.

— Μη, καπετάν-Δέμο! ξαναφώναζε πάλι ο Φώτος. Μη πάτερ μου... Δεν άρνήθηκα ποτέ να μην πάρα την θυγατέρα σου!

Ο Δέμος είχε πετάξει πάλι το καρπουφύλλι του, τα πιστόλια του, για να μη τον βαρύνουν, κ' έβγαλε το γιαταγάνι του. Λίγα βήματα τους χώριζαν κλειδιά.

Για της... φώναζε ο Δέμος. Κάνε το σταυρό σου, για δαστερφορά!

Ο Φώτος βλέποντας από τη μα μεριά το Δέμο, να τώρεται κατ' άπάνω ο θεός, σάν ώρησμένο σύννεφο, που σέρνει μέσα του φωτιά κ' άνεμοζάλη, κ' άκούοντας από την άλλη, την άτιμη βροντιά της μάννας του, και ούτε έχοντας πάλι καμμία έλπίδα να τον κατεπείση να ρίξη κάτω το φονικό του γιαταγάνι, έτσι καθώς ήταν λαβωμένος, και κλονίζονταν να πέση κάτω σάν άνεμοδαρμένο κυπαρίσσι, έσυρε κ' αυτός το γιαταγάνι του, και δέχτηκε το πρώτο χτύπημα του Δέμου.

Τα παλληκαρία σ' αυτό άπάνω μη γνωρίζοντας γιατί γίνονταν όλ' αυτά τα πράγματα δεν ήξεραν από ποιά μέρος να βοηθήσουν. Σέβονταν το Δέμο, ως καπετάνιο τους, άλλά αγαπούσαν το Φώτο το λεβέντη, σάν άδελφό, κ' αν δεν ήταν ο Φώτος ούτε μισό παλληκαρό δεν έτρωγε με τον άγριο και σκληρό Δέμο-Μπλακιάς. Σέ λίγες στιγμές καπετάνος και πρωτοπαλληκαρό σωριάστηκαν κατά γής, από τα χτυπήματα που έδινε ο ένας τ' άλλονου. Κι όσος ήταν σωριασμένοι ο ένας κοντά στον άλλο κ' έτρεχαν τα αίματά τους σά βρούς, κάποτε σηκώνονταν άργά-άργά ένα καταματομένο χέρι, που χούφταζε άκόμη το γιαταγάνι και χτυπούσε με όση του έμενε άκόμη δύναμη τον πλατύ του. Τα πρόσωπα και των δυοών ήταν μαζεμένα, τα κεφάλια τους άνοιγμένα, τα μάτια τους πλακωμένα από το αίμα και τα μούστακια τους αίματοποτισμένα σάν κρουγγί. Τέλος τα παλληκαρία έκαναν κλικό γύρα-γύρα στους σκοτωμένους, κ' η νύχτα όπλωσε τα μαύρα της τα φτερά, για να σκεπάσει ένα τέτοιο φοβερό φονικό, κ' ένα τέτοιο φοβερό μίσος. Τό τρομερό διπλοφονικό, διαλαλήθηκε όλη την νύχτα σ' όλο τ' άρματολίκι του Ρατοβγκού και σ' όλο τ' άρματολίκι γύρα-γύρα κ' όταν έδωσε ο Θεός την ήμερα του, έτρεξαν όλα τα χωριά και πήραν τους νεκρούς, που κράταγαν άκόμη σφιχτά τα γιαταγάνια τους με τα κοκαλωμένα τα χέρια τους και τους έφεραν στή Σκουληκαριά, κ' έκει όσος ήταν άρματομένοι και οι δυο, τους έθαψαν κατά το δειλινό, με σαρανταπάδα, μέσα σέ δυο μνήματα, που είχαν σκάψει το ένα κοντά σ' άλλο και ό,τι είχε χωράσει τόσο πολύ το μίσος, τοίς έκαμε ο θάνατος να γαϊτονούν αιώνια!

Ας πούμε τώρα πώς έγινε η άτιμία και πού, πήγε η μάνα με τη θυγατέρα της. Άπό τη στιγμή που πρωτοεξέδωσαν η Γκόλφω με το Φώτο, αγαπήθηκαν με όλη τη δύναμη της καρδιάς τους, άλλά ποιος μπορούσε να το πει στί πατέρα της; Όσες ροδενιές παρουσάσθηκαν όλες τις άπόρριες. Ο Δέμος ήθελε γαμπρό άγριο και σκληρό σάν τον ένυτόν του, και τέτοιος γαμπρός δεν είχε βρεθεί άκόμη να στείλη προσένη. Η άγάπη της Γκόλφω και του Φώτου προχώρησε με τη δύναμη των είκοσι χρονών, που έφερε ο καθένας του, στήν πλάτη του και δεν άργησε να δείξει και τα σημάδια του καρπού της. Η Γκόλφω άρχισε να αϊσάνεται όλες τις ιδιοτροπίες της έγκιστρης, να χλωμαίει, να κιννίλει, να ξερνάει, να μη δέχεται παγι στο στομάχι της και να νιώθει στήν κοιλιά της ζωντάκι τον καρπό του χερσού της στο έδαφος και θάλασσας και μη το ζομολογείται στήν μητέρα της. Α-

Ο Τεώριος Καραϊσκάκης

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΤΩΡΑ ΤΟ ΜΑΗ...

Τώρα τὸ Μάη μὲ δροσὴ νὰ τραγουδήσῃς θέλω,
νὰ πῶ τραγούδια τοῦ σερβιὰ καὶ τὸν παληκαριῶνε,
νὰ πῶ καὶ τῆς ἀγάπης μου ποῖα φρεσκάει τῆς μοιάζει.
Τῆς ἀσπρῆς ἀσπρὰ μοιάζοντε, τῆς γαλανῆς γαλάζια
καὶ τῆς μελαχρινῆς χρυσὰ πῶχει πολλὰ τὰ νύκτα...

ΤΟ ΦΙΛΗΜΑ

Γιὰ μιὰ φορὰ 'ναὶ ἡ λεβεντιά, γιὰ μιὰ φορὰ εἰν' τὰ νύκτα
γιὰ μιὰ φορὰ πεδάτησα μ' ἕνα μορφο κοράσι...
Νὰ ντὴ φιλήσω νερόπουνι, νὰ ντὴ τὸ εἰπῶ φοβῶμαι,
νὰ ντὴ ἀφήσω ἀφίλητη παιζογελᾶει μὲ μένα...
Παρεῖτο, δένω τ' ἀλόγῳ σὲ ριζιμὸ λιθάρι.
Φιλῶ τὴν κόρη μιὰ φορὰ, φιλοῦ τὴν κόρη δύο.
Πάνου στὸ τρίτο φίλημα μοῦ λένεταί τ' ἀλόγῳ μου...

ΤΗΣ ΓΑΛΑΝΗΣ ΤΟ ΦΟΡΕΜΑ

Τῆς γαλανῆς τὸ φορέμα, τῆς ρούσας τὸ φορετάκι
ἔχῃτα ραφίδες τέρραβαν καὶ ἔχῃτα μαθητιάδες.
Κι' ἕνα μικρὸ ραφτόπουλο ῥάβει καὶ τραγουδιέει:
— Φορετάκι μου φιλόσοφο καὶ φιλοζωμένο,
ἡ κόρη πού θά σέ φορῇ μαζί μου νὰ σὲ λυώσῃ
κι' ἂν δὲ σὲ λύσῃ μετ' ἐμέ, ἡ γῆς νὰ σὲ χαλάσῃ!...

ΣΚΟΤΕΙΝΙΑ...

Γιατί 'ναὶ μαύρα τὰ βουνά καὶ σκοτεινὸς ὁ κάμπος;
Λαίπει τῆς θάλασσας νερό, τῆς μανῆς γῆς χορτάρι,
λεῖπει κι' ὁ ἥλιος ὁ μῦθος καὶ τὸ περγαῖο ἀέριο,
λαίπει κι' ἐμὲ ἡ ἀγάπη μου κι' εἶνε μακριὰ στὰ ξένα...
Ἦρθε τῆς θάλασσας νερό, τῆς μανῆς γῆς χορτάρι,
ἦρθε κι' ὁ ἥλιος ὁ μῦθος καὶ τὸ περγαῖο ἀέριο...
Ἦρθε κι' ἐμὲ ἡ ἀγάπη μου ποῦταν μακριὰ στὰ ξένα...

Κορινθία 1928

(Συλλογὴ Ἀγγέλου Βραδινοῦ)

στραγγὴ τῆς ἔπεσε στὸ κεφάλι τῆς μητέρας τῆς θύαν ἀκουσε ἕνα
τέτοιο πράγμα. Πέχθηκε νὰ ἀνιῇ τὴν θυγατέρα τῆς γιὰ τὴν πα-
ρανομία, καὶ τὴν ἐντροπῇ, πού εἶχε κίψει, ἀλλ' ἡ μάνα νίκησε τὴ
γυναῖκα τοῦ Δήμου Μπλακαῖ.

Στὴν καρδιά τῆς βρόδθηκε βαρύτερη ἡ μητρικὴ ἀγάπη, ἀπὸ τ'
ἄλλα ἀλοήματα τῆς τιμῆς καὶ τῆς νεροπῆς κι' ἀντὶ νὰ ἀνιῇ τὴ
θυγατέρα τῆς σκέφτηκε πῶς νὰ τὴ σώσῃ. Πῆγε στὸ σπίτι τοῦ
παπὰ τοῦ χωριοῦ, κι' εἶπε τὰ γενομένα, κι' ὁ παπὰς γνωρίζοντας
τὴν ἀνθρωπὸς ἦταν, ὁ πατέρας τῆς Γκόλφω, συμβούλεψε τὴν δῆ-
μανα νὰ πάρῃ κρυφὰ τὴν θυγατέρα τῆς καὶ νὰ φύγῃ μακριὰ μα-
κριὰ, σὲ ξένα σόφρα καὶ σὲ ξένα ἀρματολίκια καὶ νὰ μείνουν κι'
οἱ δύο κομμένες κι' ἀγνώστες.

Τὸ πρῶτο μὲν ἐβρέθηκε στὸ χωριὸ κι' ἄρχισε νὰ γίνεται μπού-
γιο, κι' ἡ δῆμανα ἀπ' τὸ φόβῳ τῆς μὴν τὸ μᾶθη ὁ ἀντρας τῆς
τὸ κακὸ, μὴ νύχτα πῆρε τὴν θυγατέρα τῆς καὶ πάει, πάει... χω-
ριὰ νὰ ζῇ κρυφὰ κατὰ ποῖο δρόμῳ ἔκαμε. Τὴν αὐτὴ τὸ χωριὸ
βλέποντας τὸ κλειδοματωμένον σπίτι τοῦ Δήμου-Μπλακαῖ πει-
δοῦσθηκε ἀπὸ τὸ φόβῳ του. Ἀπὸ τότε ἔβαλε νὰ παραφυλάξουν
ποῖε θ' ἄρχονταν, ὁ ἀγριὸς νοικοκύρης του, καὶ ἦταν τὸν εἶδαν
νᾶρχεαι σκόρπισε ὅλο τὸ χωριὸ, μέσα στὰ λόγια. Κι' αὐτοὶ οἱ
πιστικοὶ ἀκόμα βούλωσαν τὰ κυροκοῦδονα τῶν κοπαδιῶν τους,
γιὰ νὰ μὴν ἀκούετι τὸ λάλημά τους.

— Ἡ δῆμανα μὲ τὴν θυγατέρα τῆς εἶχαν τραβῆξει κατὰ τ'
Ἀγροφα. Ἀπὸ ῥάχη σὲ ῥάχη κι' ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ, διακονεῖ-
οντας, καὶ περπατώντας μέρες ἔφτασαν στὸ μοναστήρι Ἀτ-Γιω-
γιού στὸ Μαυροματί, τελευταῖο σῶνορο τῶν Ἀγροφῶν, κοντὰ στὰ
Τρίκαλα, πού σώζεται ὡς τὰ σήμερα. Ὁ γοῦμενος ἄμα ἔμαθε τὴν
αἰτία πού τὰς ἀνάγκασε ν' ἀφήσουν τὸ σπίτι τους, τὴν δέχτηκε μὲ
καλωσύνη καὶ τὰς ἔκαμε καὶ τὰς δύο καλόγειες τοῦ μοναστηρίου.

Υστερὰ ἀπὸ λίγους μῆνες ἡ καλόγρια ἡ Γκόλφω γέννησε μέσα
στὸ μοναστήρι, παιδί.

Τὸ παιδί ἐκεῖνο ἦταν ὁ στρατάρχης τῆς Ἑλλάδος τοῦ 1821, ὁ
Γεώργιος Καραϊσκάκης!...

Χρήστος Χρηστεβαλίδης

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΔΙΑΣΗΜΟΙ ΜΟΝΟΦΘΑΛΜΟΙ

Ὅσοι ἔχουν τὴν ἀτυχία νὰ εἶνε μονόφθαλμοι, μποροῦν νὰ πα-
ρηγορηθοῦν γιατί ἔχουν ἐνδόξους ὁμοιοπαθεῖς στὴν ἱστορία.
Διασημοὶ λοιπὸν μονόφθαλμοι μνημονεύονται ἀπὸ τὴν ἱστορία
οἱ ἑξῆς:

Ὁ Ἀντίβας, ὁ περιφανὴς στρατηγὸς τῆς Καρχηδόνος, στρατο-
πεδεύσας κοντὰ σ' ἕνα ἔλος κατὰ τὴν ἐναντίον τῶν Ῥωμαίων ἐκ-
στρατεία του, ἀρρώστησε βαρεῖα καὶ ἔχασε τὸ ἕνα τοῦ μάτι, ὅλ-
γον πρὸ τῆς ἐν Κάννας μάχης.

Ὁ Λυκοῦργος, ὁ μέγας νομοθέτης τῆς Σπάρτης, ἐτυφλώθη,
κατὰ τὸν Πλούταρχο, ἀπὸ τὸ ἕνα τοῦ μάτι, τραυματισθεὶς σὲ μιὰ
στίσι μὲ ῥαβδόν.

Καὶ ὁ Φίλιππος, ὁ μέγας βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, ἦταν ἐκί-
σος μονόφθαλμος καὶ νὰ πῶς: Κάποιος τοξότης ὀνόματι Ἀσθή,
ἐφαισκόμενος ἐντὸς πόλεως πολιορκουμένης ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ
ἐχθρὰν προσωπικὴν τρέψων ἐναντίον αὐτοῦ, γιατί ἐξεφράσθη πε-
ρισφρητικὰ γιὰ τὴν ἱκανότητά του, τὸν ἐτυφλώσε διὰ βέλους, τέ-
ρονος τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴ: — Ὁ Ἀσθή τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ τοῦ
Φιλίππου!.. Ὁ Φίλιππος τραυματισθεὶς καὶ τυφλωθεὶς ἀπὸ τὸ
ἕνα μάτι ἐξοῦσε πάλι τὸ βέλος ἐντὸς τῆς πολιορκουμένης πόλεως
μὲ τὴν ἑξῆς ἀπάντησι: — Ἐάν ὁ Φίλιππος κυριεύσῃ τὴν πόλιν,
ὁ Ἀσθή θ' ἀπαγχονισθῇ! Ἔτσι δὲ καὶ ἔγινε.

Μονόφθαλμος ἦτο καὶ ὁ Πούλβιος Ὁράτιος Κοκλῆς, ὁ ἀν-
δρείος Ῥωμαῖος, ὁ ὁποῖος ὑπερήλασε μόνος του τὴν ἐπὶ τοῦ Τιβέ-
ρεος γέφυραν ἐναντίον τοῦ στρατοῦ τοῦ βασιλέως Πορσῆνα. Ὄταν
δὲ κατόπιν οἱ Ῥωμαῖοι κατέστρεψαν διανοῦν τὸν τὴν γέφυραν, ὁ-
χιτρε σὶν ποταμὸ καὶ ἐσώθη κολυμπώντας. Τὸν ἕνα τοῦ ὀφθαλ-
μῶν εἶχε χάσει ὁ Κοκλῆς σὲ μιὰ προγενεστέρῃ μάχῃ.

Ὁ Σερτῳριος, διάσημος Ῥωμαῖος στρατηγός, λαβὼν μέρος στὴν
κατὰ τῶν Μιθρῶν ἐκστρατείαν ἐτραυματίσθη, κατ' ἐπανάληψιν,
ἀπώλεσε δὲ τέλος καὶ τὸν ἕνα τοῦ ὀφθαλμοῦ! Μολαταῦτα λέγει
ὁ Πλούταρχος: Ὁ μόνον δὲν ἐλυώτετο, ἀλλὰ καὶ ἐσεμνύετο
δι' αὐτό!...

Ὁ Βαγιαζήτ, ὁ περίφημος Σουλτάνος, ὁ ἐπικαλούμενος Κε-
ραυνός, ἦταν ἐπίσης μονόφθαλμος. Ὄταν αἰχμαλωτίσθηκε στὴν
Ἀγκυρὰ, ὅτε ἀπὸ μιὰ μάχη καὶ τοὺς ἀδελφούς ἀνδρῶν τοῦ Διο-
κητοῦ τοῦ Ταμερλάνου κατελήφθη ἀπὸ ἀγανάκτησι βλέποντας τὸν
νὰ τὸν κυτταῖε προσηκτικὰ καὶ νὰ γελᾷ. Ἔτσι δὲ ὀργισμένος κα-
θὼς ἦταν τοῦ εἶπε: — Μὲ τὴν στίσι σου αὐτὴ κατασχίνας τὸν
θεῖο μὲρὸ σου!..

— Δὲν γελῶ γιὰ τὴν δυστυχία σου, τοῦ ἀπάντησε τότε ὁ Τα-
μερλάνος, ἀλλὰ συλλογίζομαι πόσο λίγο ὁ Θεὸς λογαριάζει τὴν
ἀνθρωπινὴν δύναμι, ἀπὸ τὴν ἐμπιστεύθηκε σ' ἕνα μονόφθαλμο,
σὶν ἐμένα, καὶ σ' ἕνα κουτσό, σὶν καὶ μένα!...

Ὁ Κάμμενς, ὁ ἐνδοξὸς Πορτογάλλος ποιητής, ἔχασε τὸ ἕνα
τοῦ μάτι, τραυματισθεὶς ἀπὸ μιὰ σφαῖρα στὴ μάχη τῆς Κεσούτα
ἐναντίον τῶν Μαυριῶν.

Ὁ Γαμβέττα, ὁ διάσημος ῥήτωρ καὶ πολιτικός, ἔχασε τὸ ἕνα
τοῦ μάτι, μικρὸς ἀκόμη ἐνὸς ἔπαιζε μὲ μερικοὺς συνομηλικούς του.
Ἔνας ἀπὸ αὐτοὺς τὸν χτύπησε κατὰ τὸ μάτι καὶ τὸν σκόρπωσε.
Λέγεται ὅμως ἑξῆς ὅτι τὸ δυστύχημα αὐτὸ τὸ ἔπαθε ἐνῶ πα-
ρακολοῦθεσε τὴν ἐργασία ἐνὸς σιδηροδρογοῦ. Μιὰ σπῖθα πετάχθη-
κε ἐφαγικὰ καὶ τὸν ἐτύφλωσε!..

Μονόφθαλμος ἦτο τέλος καὶ ὁ Νέλσον, ὁ μέγας Ἀγγλὸς ναύ-
αρχος.

Περί αὐτοῦ διηγοῦνται ὅτι κατὰ τὸν βομβαρδισμόν τοῦ ἐν Κο-
πενάγῃ δανικοῦ στόλου ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ, προχώρησε μὲ τὸ πλοῖο
τοῦ τόσο πολὺ ὥστε ὁ διοικὼν τὸν στόλο ναύαρχος τὸν διέταξε νὰ
ὀπισθοδρομήσῃ. Οἱ ἀξιωματικοὶ του τὸν εἰδοποίησαν τότε ἀμέσως
περὶ τοῦτου, αὐτὸς ὅμως ἀντὶ νὰ ὑπακούσῃ, ἔβαλε τὸ τηλεσκόπιόν
του... στὴ χαλασμένον μάτι του καὶ προσπαθεῖτο διὰ κυτταῖε νὰ
διακρίνῃ τὰ συνθήματα τῆς ναυαρχίδος. Κατόπιν δὲ ἀπάντησε:

— Δὲν βλέπω κανέναν σημεῖον!... ἔμπρός!....

Κ' ἐπροχώρησαν καὶ ἐνίκησαν...

ΜΙΚΡΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

ΤΟ ΤΣΕΚ ΤΟΥ ΖΟΓΡΑΦΟΥ

Μιὰ μέρα, ὁ διάσημος ζωγράφος Σαρλέ, ἀπὸ τοῦ ἔργου σὲ κάποιον
ξενοδοχεῖο, ἀνελήφθη ὅτι εἶχε λησμονήσει νὰ πάρῃ μαζί του τὸ
πορτοφόλι του. Χωρὶς νὰ χύσῃ τότε καρὸ, ζήτησε ἕνα χορτὶ καὶ
ἕνα μολύβι, καὶ ζωγράφισε γρήγορα-γρήγορα ἕνα μικρὸ κυνηγετικὸ
σκίτσον κίτῳ ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐσημεῖωσεν ἰδιόχειρος: «Γραμματὶὸν
δεκαπέντε πρᾶγμων!... Κατόπιν ἐκάλεσε τὸν σερβιτόρο, καὶ ἔ-
στειλε τὸ σκίτσον σὶν ἐκδοτὴν τοῦ Μογιόν.

Πότε δὲν θὰ λιποθύσῃ, ἔλεγε ἀργότερα ὁ Σαρλέ διηγόμε-
νος τὸ ἀνέκδοτο αὐτό, τὴν κατὰλῃ πού ζωγραφιστόταν στὸ πρό-
σωπο τοῦ σερβιτόρου, ὅταν μοῦ ἔφερε ἕκ μέρους τοῦ Μογιόν δε-
καπέντε πρᾶγμων!

Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΕΝΟΣ ΗΡΩΑ

ΤΟΥ ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Τρεις ώρες χτυπούσε ο άγριος άρματωλός του Ραδοβυζιού, ο Δήμος Μπλακιάς, την εξώθυρα του σπιτιού του στην Σκουληκαριά της "Αρτας, κι' η εξώθυρα δεν άνοιγε... "Όλο το χωριό, γνωρίζοντας τ'ότι είχε γείνει και τί μπορούσε να γείνη, άμα τόν άπείκασε από μακριά νάρχεται, πρόντισε μέσα στα λόγια για να μην ιδή και να μην άκούση τόν Δήμο Μπλακιά θυμωμένο, που ήταν άγριος σαν γενήσαρος και μαύρος σαν σθητό δαυλί, την στιγμή που θα μάθαινε εκείνα που είχαν γείνει μέσα στο σπίτι του.

Τρεις ώρες χτυπούσε ο άγριος Δήμος Μπλακιάς την εξώθυρα του σπιτιού του, κι' η εξώθυρα δεν άνοιγε. Τότε γύρισε το ντουφεκι του κατ' άπάνω στην κλειδωνιά της και τ'όδεισε. "Άδειασε ακόμα και τίς δυό του τίς πιστόλες και πετάχτηκε πέρα ή κλειδωνιά κι' η εξώθυρα άνοιξε στην βία των τριών μολυδιών. Μπαίνει μέσα στο σπίτι του και τ'ό βρίσκει έρημο! "Η γυναίκα του κι' η μοναχοθυγάτερα του ή Γκόλφω είχαν γείνει άφαντες! Τί είχαν γείνει; Πού είχαν πάγει;

Τότε ο Δήμος Μπλακιάς, ο φημισμένος για την άγριότητά του, μάζωσε πορνιάρια από την αυλή, τάβαλε στη μέση του κατωγιού, τούς έβαλε φωτιά, και τ'ό σπίτι σ'ε μιάν ώρα έγινε άσβεσταριά! Τότε πετάχτηκε στο μεσοχώρι με τ'ό σπαθί στο χέρι για να ρωτήση. Φώναζε μ'όλη του τή δύναμη τούς γεϊτόνους, τούς προεστούς, τόν παπά, αλλά κατ'όλου φωνή! Τ'ό χωριό ήταν έρημο άπ' ανθρώπους, σ'α να τ'όχη πατήσε θανατικό, και μόνον οί κότες θάσκαγαν στες αώλες και τ'α σκυλιά γάβγιζαν από τες φράχτες —άποδειξη ότι τ'ό χωριό δεν είχε πεθάνει, αλλά ζούσε και παραζούσε μέσα στα πέπτα.

Τ'α δόντια του Δήμου Μπλακιά έτρεχαν, τ'ό στόμα του άφριζε, τ'ό κορμί του έτρεμε όλόβολο, και τ'α μάτια του πετούσαν φωτιές σαν άστροπελέκια!

Τ'ό είχε γείνει στο χωριό; Τ'ό είχε γίν' ή γυναίκα του κι' η μοναχοθυγάτερα του; Μήν τούς είχαν σκλαβώσει κλέφτες; Μήν τούς είχαν μάσει ο Άλφ-πασιάς στα Γιάννα και τούς έρριξε στα μπουντρούμια του κάστρου;

Αυτά θάνοντας με τ'ό νου του, τράβηξε ίσια πέρα, χωρίς να ξέρη πού πήγαινε. Σε λίγη ώρα κατάλαβε ότι βρίσκονταν μέσα στον λόγγο. "Έβαλε τ' αυτό του ν' άκουριαστή τίποτα κυπρούκουδουνα, αλλά τ'ό κάκου! Πύθνενα δεν άκούονταν τίποτε κι' ήσυχία μεγάλη βασιλεύε στον λόγγο. Τράβηξε ίσια μέσα άκόμα, κι' εκεί πού πήγαινε άσκαπα, μιά νειά γυναίκα έπεσε άπάνω στο δρόμο του. "Ιδοντας την, ο Δήμος Μπλακιάς ρυάστηκε σαν λαδωμένο λιοντάρι, πού άχολόγησε όλος ο λόγγο. "Η γυναίκα ξεφώνησε ένα εάσα! κι' έπεσε καταγής ξερή από τόν φόβο της και πεθαμένη. Προχώρησε άκόμα κατά τόν λόγγο μέσα, σαν άγριμι, σαν στοιχειό, σαν κακό θανατικό, και ξεπετοόσαν και ξεφευχαν τ'α πουλιά στο διάβα του τρομαγμένα σ'α να τ'ασκιάζε γέρακας. Πήγε, πήγε άκόμα κάμποσο διάστημα και να τ'ό πέφτει άπάνω στο διάβα του μιά γριά. Ρέκαζε πάλε ο Δήμος κι' έπεσε ή γριά στα γόνατά του, παρακαλώντας τον:

—Κόψε με έμένα μονάχα, καπετάνε μ', και να γλυτώση το καϊμένο τ'ό χωριό από την όργή σου, πού δεν σοφταίει καθόλου...

—Πού ή γυναίκα μου κι' η θυγάτερα μου;

Ρυάστηκε πάλε ο Δήμος.

—Από τόν θεό να τ'ό βρούν, καπετάνε μ', από τόν θεό να τ'ό βρούν και οί δυό τους.

Άπολογήθηκε ή γριά, περιμένοντας τόν βέβαιο θάνατό της.

—Πέ μου μωρή στρίγγλα, τί έτρεξε στο σπίτι μου, πριν σοφταίει το κεφάλι!

Και σήκωσε κατ' έπάνω της τ'ό σπαθί.

—Νά, καπετάνε μ'! (τού άποκρίθηκε ή γριά με την ψυχή στα δόντια άπ' τ'ό φόβο της). "Η θυγάτερα σ' μάς ντρόπιασε και την πήρε ή μάννα της κι' έγιναν άφαντες κι' οί δυό τους! "Έχουν τώρα μιά δομαδά άπάνω-κάτω πώφυγαν. Δεν φταίει τ'ό καϊμένο τ'ό χωριό. Μονάχες τους φταίν, μάννα και θυγάτερα οί δυό τους.

—"Η θυγάτερα μου άτιμη! (ξεφώνησε άπελπισμένα ο Δήμος). Και κατά πού έκαναν;

Άκούοντας αυτά τ'α λόγια, ο Δήμος Μπλακιάς, ο φοβερός και τρομερός άρματωλός του Ραδοβυζιού, συγκλονίστηκε όλος σαν ξεριζωμένος δέντρος, κι' έπεσε καταγής. Λίγη δύναμη τού είχε μείνει άκόμα στα στήθια του, ως πού να πη μονάχα στη γριά:

—Και πούδς άκούεται γι' άπατένας της;

—Τ'ό πρωτοπαλληκάρό σου... ο Φώτος!

Άκούοντας ο Δήμος τ'ό θωμα τού Φώτου, τού πρωτοπαλληκαρού του, έβαλε μιά μεγάλη προσπάθεια, σηκώθηκε στα ποδάρια του, φόρεσε τ'ό πόσι του γυναικία, για να κρύβη τ'ό άτιμασμένο μέτωπό του, κι' έγινε άφαντος μπροστά από την γριά, πού άρχισε να κινή τόν σταυρό της λέγοντας:

—Ξορκισμένος να είσαι, καπετάνε μ' κι' έσύ κι' ή στριγγλοθυγάτερα σου κι' ή στριγγλογυναίκα σου.

Έτρεμε ο ήλιος να βασιλέψη, όταν ο Δήμος Μπλακιάς άπάντησε τ'α παλληκάρια του στο μέρος πού τ'α είχε αφήσει για να πάη να ιδή τ'ό σπίτι του στην Σκουληκαριά.

Άμα τόν ξαγνάντησε τ'ό πρωτοπαλληκάρό του, ο Φώτος, νάρχεται από μακριά και να περπατά άσυνήθιστα κι' όχι όπως περπατούσε πάντα, κατάλαβε κι' από τ'α κινήματά του κι' από τόν τρόπο πού

φορούσε τ'ό πόσι του, ότι ο καπετάνος του είχε μπη στο φοβερό μυστικό, πού τ'όδερε τον νου τ'όσες δομαδες, άφόντας είχε μάθει την έγκαστριά της χιλοαγαπημένης του Γκόλφως. Μπορούσε από παλλής να πάρη την Γκόλφω και να φύγη, μπορούσε άκόμα και τότε να τ'αβηχτή και να γλυτώση την δίκια όργη τού άτιμασμένου πατέρα: αλλά θα κατηγοριώνταν ως δειλός κι' άνθρωπος και δεν τ'όκανε.

Μόλις ο καπετάν Δήμος έφτασε μιά ντουφεκιά τόπο, ντουφεκιά έκείνου τού καιρού, άδειασε τ'ό ντουφεκι του άπάνω στο πρωτοπαλληκάρό του τόν Φώτο, φωνάζοντας θανάτα:

—Άτιμε, άπατένας!

Ο Φώτος, χωρίς να πιαστή άκόμα άπ' άρματα, φώναζε μ'όλη του την δύναμη:

—Μη καπετάνε μου, μή, γιατί είμαι παιδί σου!

Σ' αυτό τ'ό διάστημα ο καπετάν Δήμος είχε ζυγώσει πλειότερο κι' είχε γεμίσει τ'ό καρπούφύλι του και ξανάρριξε.

—Μη καπετάνε μου (ξαναφώναζε ο Φώτος), γιατί είμαι παιδί σου! Συχώρησε μας!

Τρίτη ντουφεκιά τού καπετάν Δήμου τού τ'ασκίει τ'ό ζερβί τ'ό χέρι τού Φώτου.

Με την τρίτη ντουφεκιά ο καπετάν Δήμος ήταν μόλις δέκα βρασκελές τόπο μακριά από τόν Φώτο, κι' άρχισε από τ'α πιστόλια του: «Μπάμμ» τ'ό ένα, «μπάμμ» και τ'ό άλλο. "Η δεύτερη πιστολιά τόν πέτυχε στα πλευρά.

—Μη, καπετάνε μου! (τού ξαναφώναζε πάλε ο Φώτος). Μη, τατέρα μου! Δεν άρνήθηκα ποτέ να πάρω την θυγάτερα σου! Τ'α στε-

φάνια μας θα σκεπάσουν κάθε μας σφάλμα...

Ο καπετάν Δήμος είχε πετάξει πλεία καταγής τ'ό ντουφεκι του και τ'α πιστόλια του, για να μην τόν βαραίνουν, κι' έσυρε τ'ό σπαθί του. Λίγα θήματα τούς χώριζαν τόν έναν από τόν άλλον.

—Γιέ της... (φώναζε ο καπετάν Δήμος). Κάνε τ'ό σταυρό σου για ύστερη φορά!...

Ο Φώτος, βλέποντας από την μιά μεριά τόν καπετάν Δήμο να τ'αρχεται κατ' έπάνω του σαν βερίο, σαν ώργισμένο σύννεφο πού σέρνει μέσα του την φωτιά και την άνεμοζάλη, κι' άκούοντας από την άλλη την βαρεία βρισιά για την μάννα του, κι' ούτε έχοντας πλεία καμμιάν έλπίδα να τόν καταπρωήν όστε να ρίξη κάτω τ'ό φονικό του σπαθί, κι' έτσι, καθώς ήταν λαδωμένος και κλονίζονταν να πέση κάτω, σαν άνεμόδαρτο κυπαρίσσι, έσυρε κι' αυτός τ'ό γιαταγάνι του και δέχτηκε τ'ό πρώτο χτύπημα τού καπετάνου του, κι' άρχισε μιά φοβερή μονομαχία.

Σ' αυτό έπάνω, τ'α παλληκάρια πού βρίσκονταν εκεί, μη γνωρίζοντας γιατί γένονταν όλ' αυτά και μη ξέροντας ποιανού από τούς δυό να πάρουν τ'ό μέρος, στέκονταν με τ'α χέρια άνεργα και περιμένανε περίλυπα την καταστροφή, γιατί σέδονταν τόν καπετάν Δήμο, ως καπετάνο τους, κι' αγαπούσαν τόν λεβέντη κι' άντρείο-Φώτο, σαν άδερφό τους, κι' αν δεν ήταν ο Φώτος, ούτε ένα παλληκάρι δεν θα μπορούσε να φάη ψωμί με τόν άγριον και σκληρόν Δήμον Μπλακιάν.

Σε λίγες στιγμές καπετάνος και πρωτοπαλληκάρο είχαν σωριασθή καταγής από τ'α χτυπήματα πώδινε ο ένας τού άλλου, κι' όπως ήταν σωριασμένοι ο ένας κοντά στον άλλον κι' έτρεχαν και τών δυονών τ'α αίματα σαν δρύζες, κάποτε σηκώνονταν άργά-άργά τ'α δυό καταματωμένα χέρια πού χούφτιαζαν άκόμα τ'ό σπαθί και τ'ό γιαταγάνι και χτυπούσαν άκόμα τόν πλαγινό τους με την ύστερή τους δύναμη, πού τούς έφευγε με τ'ό ύστερό τους αίμα.

Τ'α πρόσωπά τους, κατ'ών δικών, ήταν μακελλεμένα, τ'α κεφάλια τους άνοιγμένα, τ'α μάτια τους σκεπασμένα από τ'α αίμα και τ'α μυστάκια τους και τ'α βασοτριχωμένα στήθια τους αίματοποτισμένα. Δεν πέρασαν παρά λίγες στιγμές άκόμα, κι' οί ψυχές τους φτερούγισαν με την ύστερή τους αίματοσταλαμντία.

Τότε τ'α παλληκάρια έκαναν κύκλο γύρα-γύρα στους σκοτούμένους, κλαίοντας και για τούς δυό. "Η μέρα πήδησε τρεχάτη πίσω από τόν όρίζοντα, συγκινημένη από ένα τέτοιο άγριο θέαμα, και πρόβαλε ή νύχτα και τ'ό σκέπασε με τ'α μευρά φτερά της.

Τ'ό τρομερό διπλοφονικό διααλήθηκε όληνύχτα άπ' άκρη σ' άκρη τού άρματωλικού τού Ραδοβυζιού και σ' όλα τ'α άρματωλίκια πού συνόρευαν μ' αυτό γύρα-γύρα, κι' όταν έδωσε ο Θεός την ήμερα του, έτρεξαν όλα τ'α χωριά τού Ραδοβυζιού με τούς παπάδες τους, κι' έβγαλαν τούς νεκρούς τόν έναν κοντά στον άλλο, μαζί με τ'α φονικά τους άρματα, πού τ'α κρατούσαν σφιχτά στις κοκαλιασμένες τους δεξιές παλάμες, σ'α να ήταν δυνατό να ξακολουθήσουν τόν πόλεμό τους και στον κάτω κόσμο!

Ήταν συνήθεια τότε, και συνήθεια ήρωική, να βάφουν τούς άρματωλούς και τούς κλέφτες, καθώς και κάθε άντρείον, με τ'α άρματά του.

...Τέσσερες μήνες ύστερα από τόν σκοτωμό τού καπετάν Δήμου Μπλακιά και τού Φώτου, στο Μοναστήρι τού "Αη-Γεωργίου, πού θρίσκει άπάνω από τ'ό χωριό Μαυρομάτι των Άγραφών, δυό μόλις ώρες από τ'α Τρίκαλα, ή Γκόλφω, πού είχε πάγει εκεί με την μάννα της και καλογηρεύτηκαν, γέννησε γιό.

Ο Γιώδς εκείνος της Καλόγριας ήταν ο στρατάρχης της Έλλάδας τού Είκοστίνα Γεώργιος Καραϊσκάκης.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

11

Σελίς

«ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΦΥΛΛΑ»

Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΕΝΟΣ ΗΡΩΑ

ΤΑ ΠΑΡΘΕΝΥΡΙΑ ΜΑΣ

(Συνέχεια και τέλος)

—Μη καπατάνια μου! (τοῦ ξαναφώναζε πάλι ὁ Φῶτος). Μη, πατέρα μου! Δὲν ἀρνήθηκα ποτὲ νὰ πῶ τὴν θυγατέρα σου! Τὰ σκεπτικά μας θὰ σκεπάζουν κάθε μας σφάλμα...

Ὁ καπατάν Δῆμος εἶχε πετάξει πλεῖστα καταγής τὸ ντουφέκι του καὶ τὰ πιστόλια του, γιὰ νὰ μὴν τὸν δακύνουν, κι' εἶχανε τὸ σπαθὶ τοῦ. Δίχα βήματα τοὺς χόρῳ τὸν ἑναν ἃ πὸ τὸν ἄλλον...

—Γουέ! τῆς πουτάνης (φώναξε ὁ καπατάν Δῆμος). Κάνε τὸν σκαυρὸ σου γιὰ δυνάτη φορὰ!..

Ὁ Φῶτος, βλέποντας ἀπὸ τὴν μὴ μερὶ τὸν καπατάν Δῆμο νὰ τὴν φορεῖται κατ' ἐπάνω του σὺν ἑαυτῷ, σὺν ὄργισμένῳ σῶματι ποὺ σέρνεται μέσα τοῦ τὴν φωτιά καὶ τὴν ἀνεμοβόλῃ, κι' ἀκούοντας ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν βαρεὶά βροχὰ γιὰ τὴν μάννα! του, καὶ μὴ ἔχοντας πλεῖστα καμμὶν ἐλπίδα νὰ τὸν καταπαυθῶν ὥστε νὰ ῥιζοκάνει τὸ φωνικὸ τοῦ σπαθί, κι' εἶται, καθὼς εἶταν λαθωμένος καὶ κλονίζονταν νὰ πέσῃ, κάτω, σὺν ἀνεμόδαρτο κυπαρίσι, ἔσυρε κι' αὐτὸς τὸ γιγανθίσαν του, καὶ δέχτηκε τὸ πρῶτο χτύπημα τοῦ καπατάνιου του, κι' ἄρχισε μιὰ φοβερὴ μονομαχία...

Σ' αὐτὸ ἐπάνω, τὰ παλληκάρια, ποὺ ὄρισκονταν ἐκεῖ, μὴν γνωρίζοντας γιὰτὶ γένονταν ὅλ' αὐτά, καὶ μὴν ἔχοντας ποικανὸ ἀπὸ τοὺς δυὸ νὰ πᾶρουν τὸ μέρος, στέκονταν μὲ τὰ χέρια ἀνεργὰ καὶ περιμένανε περίλυπα τὴν κατατροπή, γιὰτὶ σέβονταν τὸν καπατάν Δῆμο, ὡς καπατανό τους, κι' ἀγαποῦσαν τὸν λεβέντη κι' ἀντρεπὸ Φῶτο, σὺν ἀδελφότητος, κι' ἂν δὲν εἶταν ὁ Φῶτος, οὔτε ἕνα παλληκάρει δὲν θὰ μπορούσε νὰ φάῃ ψωμί μὲ τὸν ἄγγιον καὶ σκληρὸν Δῆμον Μπλακιά...

Σὰ λίγες στιγμὲς, καταπατάνος καὶ πρωτοπαλληκάρει εἶχανε σφαιρακτῇ καταγής ἀπὸ τὰ χτυπήματα, πῶθινε ὁ ἑνας τοῦ ἄλλου, κι' ὅπως εἶχανε σφαιρακτῇ ὁ ἑνας κοντὰ στὸν

ἄλλον, κι' ἔτρεχαν καὶ τὸν δυνάων, τὰ κίματα, σὺν ὄργῃ, καίποτε σηκώνονταν ἀρχά-ἀρχά τὰ δυὸ κατακτωμένα χέρια, ποὺ χούφτιαζαν ἀκόμα τὸ σπαθὶ καὶ τὸ γιγανθί, καὶ χτυποῦσαν ἀκόμα τὸν πλαγινὸ τους, μὲ τὴν ὑστερή, τοῦ δύναν, ποὺ τοὺς ἔτρεψε μὲ τὸ ὑστερνὸ τους αἷμα.

Τὰ πρόσωπά τους, καὶ τὸν δυνάων, εἶταν μακαλλεμένα, τὰ κεφάλια τους ἀνοιγμένα, τὰ μάτια τους σκεπαμένα ἀπὸ τὸ αἷμα, καὶ τὰ μουστάκια τους καὶ τὰ δασυτριχωμένα στήθη τους αἱματοποτισμένα. Δὲν πέρασαν παρὰ λίγες στιγμὲς ἀκόμα, κι' οἱ ψυχὲς τους φτερούγιζαν μὲ τὴν ὑστερή, τους αἱματοποτισμένα.

Τότε τὰ παλληκάρια ἔκλιναν κύκλω γύρα-γύρα στὸς σκοτωμένους, κλαίοντας καὶ γιὰ τοὺς δυὸ... Ἡ Μέρα πῆγε σε τραχάτη πίσω ἀπὸ τὸν ὄρζοντα, συκινημένη ἀπὸ ἕνα τέτοιο ἄγριο θέαμα. καὶ πρόσβαλε ἡ Νύχτα καὶ τὸ σκέπαζε μὲ τὰ μαύρα φτερά της.

Τὸ τρομερὸ διπλοφονικὸ διαλαλήθηκε δληνύχτα ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τοῦ ἀρματοποτιστοῦ τοῦ ἀρματοποτιστοῦ τοῦ Ραδερζοῦ, καὶ σ' ὅλα τ' Ἀρματοποτιστικά, ποὺ συνώρευσαν μ' αὐτὸ γύρα-γύρα, κι' ὅταν ἔδωκε βθεῖς τὴν ἡμέρα του, ἔτρεξαν ὅλα τὰ χωριά τοῦ Ραδερζοῦ μὲ τοὺς παπάδες τους, κι' ἔτρεξαν τοὺς νεγροὺς τὸν ἑναν κοντὰ στὸν ἄλλον, μαζὶ μὲ τὰ φονικά τους ἄρματα, ποὺ τὰ κρατοῦσαν σφιγτὰ στὰς κοκκαλίσσόμενες τοὺς δεξιὰς παλάμες, σὺν νὰ ἔτταν δυνάτ νὰ ῥακοῦ ἄρματα τὸν πόλεμό τους καὶ στὸν Κάτω-Κόσμο!

Ἦταν συνήθεια τότε, καὶ συνήθεια ἡρωικὴ νὰ θάττον τοὺς Ἀρματοποτιστὰς καὶ τοὺς Κλέφτες, καθὼς καὶ κάθε ἀντρεπὸν μὲ τ' ἄρματά του.

...Τέσσαρες μῆνες ὕστερα ἀπὸ τὸν σκοτωμὸ τοῦ καπατάν Δῆμου Μπλακιά καὶ τοῦ Φῶτος, στὸ Μοναστήρι τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, ποὺ ὄρισκονταν ἀπὸ τὸ χωριὸ Μυροποριά, τῶν Ἀγγάρων, δυὸ μέλλε ὥρες ἀπὸ τὰ Τριάντα, ἡ Γκολ

Σὺν τὸ καθάριο καὶ κρεσνταλλένιο νερὸ τῆς βρύσης, ποὺ κυλάει ἀπλά καὶ μὲ χάρη ποτίζοι τὰς τοὺς κήπους καὶ τ' ἀνθοκήπια τῶν ροδαλῶν κοριτσιῶν, ἔτσι ἀπαλοῦσιν καὶ ὁμορφὰ περνάει ἡ ζωὴ σὲ χωριὰ, ποὺ ὁ ψεύτης καταλύτης πολιτισμοῦ δὲν ἔαπλωσε ἀκόμα τὴς φιεροδύες του. Περνάει ἔτσι ἀπαλοῦσιν καὶ ὁμορφὰ γιὰτ' εἶναι ἀγνὰ ἄδωα καὶ ἀνεπιτήδευτα τὰ ἥθη μας, καὶ τὰ ἔθιμά μας καὶ τὸν χαρακτήρα αὐτὸν καὶ τὴν ὀνότητά της. Ἑλληνικὴς διορωιδῆς μόνο σὲ χωριὰ ὑπορεῖ κανένας νὰ τὰ δῇ νὰ τὰ νοιώσῃ καὶ νὰ τὰ ἀισθανθῇ ζαρηὰ, βαθεῖα καὶ μὲ πραγματικὴ συγκίνηση. Καὶ περισσώτερο τὴ σφραγίδα, τὴν ἐκδύλωση τῶν ἐθίμων αὐτῶν τὴ βλέπου με σὲ πανηγύρια μας καὶ στοὺς χοροὺς μας. Δὲ βλέπουμε μὴ μὴν τὰ ἐλαφρὰ κατήματα καὶ τὴν ἀτὴ διασκέδαση. Βλέπουμε τὴν περίφανε λεβεντιά τῆς νεότητος καὶ τὴν παρθενικὴ καλλονὴ τῆς χωριὰ τοπούλας. Εὐοχίστα ποὺ δὲν ἔφθασαν ἀκόμα ὁ καιρὸς ν' ἀναδῶσουν τὴν εὐωδιά τοῦ ἀνδρῶν τῶν ἡ καὶ νέες γυναῖκες νεωδέες ὀρεγνὰ καὶ ζωῇ, ποὺ ὅλες οἱ ἡμέρες διορωιδῆς τοὺς προσκολῶν τὴν εὐτυχία.

Βλέπουμε πρόσωπα νὰ ὀρεγνῶν ἀπὸ διασταύρωσι, βλέπουμε τὸν καθένα καὶ τὴν καθενὰ ν' αὐτῶνται σὴν ἐπίδειξη τῆς λεβεντιάς, τῆς διορωιδῆς, τῆς ἀρχοντιάς, καὶ τῶν τόσων ἄλλων χαρισμάτων τους. Βλέπουμε παρθένας καὶ νιὲς γυναῖκες κυπαρισσοκορμὲς μὲ τὸ κεφάλι ψηλὰ, ποὺ ἐφίνει νὰ προβάλλῃ λευτεροὺς ὁ λαμὸς τους— κρῖνο ὀρεγνῶν καὶ ἀνδρισμένο ποὺ λέει κι' ὁ ποιητής—νὰ παίξουν ἀνὰερα τὸ μαντήλι, λυγροὺς κι' ἀναγυρῶντες μὲ μιὰ χάρη ἀνείπτωτη καὶ μὲ τὰ καλλίκα τους ἀνυπόστατα μερόντις—κρεσνὰ στήθη σὲ λαμὸ τους—νὰ ὀρεγνῶν τὸ χορὸ σὲ μεσοῦρι, σὲ χοροστασίαι τοῦ χωριοῦ. Καὶ μὲ τὰ δάχτυλά ἄπαιτὰ, χυτὰ, καμωμένα ἄς ν' ἀνατριχιάζουν μὲσα σὲ ἀγαπῶμενο χέρι, ποὺ τὰ κρατεῖ

...Ὁ γυνὴς ἐκείνης τῆς Καλλογίας εἶταν ὁ Στρατάρχης τῆς Ἑλλάδας τοῦ Εἰκοστέου Γεωργίου Καραϊσκάκης.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΛΑΝΤΣ

νὰ περισφίγγουνε τὰ ξεν-ἀδελφία τους κι' ἡ παρθενικὴ νεότης νὰ καθρεφτίζεται σὲ μάτια τους ἀνιφεργίζοντας τὴν λατὰ τῆς ἀγνῆς καὶ εἰδυλίας τῶν ὕψους. Καὶ νοιώθουμε γιὰ στιγμὲς διαφορετικούς τοὺς παῖδους νὰ χτυποῦν σὴν παρθενικὴ καρδιά τῶν νέων τῆς στιγμῆς ποὺ οἱ γέροντοι καὶ οἱ νερόντισσες κα-δισμένες σὲ πεζούλι κι' ἀγναντεύοντας τὸ χορὸ ὀρεγνῶνται γλυκόπικρα τὴς δυνάμους περασμένων εὐτυχισμένων ἐποχῶν. ποὺ κι' αὐτοὶ ὀρεγνῶν τὸ χορὸ ἐξυμνώντας τὰ μαῦρα μάτια ἡ τὴν δαχτυλίδεια μέση τῆς ἐκλεχτῆς τους.

Καὶ σὺν ἐπισφράγιση τέλος ἔργαζαν τὸ μαντήλι καὶ τὸρεχναν σὸν ὄμοιο τῆς καλῆς τους τελειώνοντας τὸ εἰδυλλιο σὴν ἐκκλησίᾳ... Καὶ σὴ δύμηση τῆς περσιμένης εὐτυχίας τὰ μάτια τους γεμίζονταν δάκρυα.

Τὰ ὄργανα ἀρρίζουν ἀπ' τὴν παραμονὴ καὶ φτάνουν σὲ ζενιθ τ' ἀτόγευμα τῆς γιορτῆς. Τότε σχηματίζεται ὁ χορὸς ἀπὸ κρεσνὰς ἀγγελομορφῆς παρθένας μὲ μάτια γεμάτα γλῶσσα καὶ ἀδωότητα, μὲ ῥαγούλα κατακόκκινα, σὺν τ' ἄλκι τὰ γάρβυλλα, ποὺ καὶ λειροῦνε σὲς γλάστρες τους καὶ μὲ τὰ σὰν σκασιμένα ἀρρὰ τα ροῖδα χεῖλῃ τους—ῥιζες ταγκαρῆς παρθένας σὲ παρὰσημά τους—κι' ἀπὸ τοὺς λεβέντες τῶν χωριῶν μὲ τὴν ὀδλητικὴ κορμωστασίᾳ, μὲ τὴν μεγάλη εὐγενικὴ καρδιά, ποὺ κλεῖ μέσα ἀμύλητη τὴν περηφάνειαν ζυμωμένη μὲ τὸν δέρα τοῦ βουνοῦ καὶ μὲ τὴν εὐωδιά τοῦ θυμαριοῦ. Κι' ἀρρίζει ὁ ρυθμικὸς χορὸς, ὁ ὠραῖος καὶ ἀπλοῦς ποὺ μοιάζει σὰ σερπὶν ἀπὸ μαργαρίτες καὶ τριαντάφυλλα, σὺν ἀετῶν κρεσνὰ σερπὶν, σὺν ἕνα προδεδωμένο ἀπὸ ματιλάντα, καὶ μαργαριτάρια, σὰ μιὰ ἀλυσίδα ἀπ' ἀσφραγιστοὺς κοῖτους.

Καὶ ἔξακολουθεῖ ὡς τὸ βράδι ὁ χορὸς, τὸ ἀγνότερο ἀπὸ λαυλοῦδι τὸν ἐθίμων μας, ποὺ εὐχομαι νὰ μὴ τὸ ἀποξηράνῃ ποτὲς τοῦ ὀρεγνῶν τοῦ ψευτοπολιτισμοῦ.

Κι' εἶσι ὁμορφὰ, εὐτυχισμένα καὶ τρεπνὰ παρὰτὶ ἡ ζωὴ σὲ χωριὰ σὺν τὸ καθάριο καὶ κρεσνταλλένιο νερὸ τῆς βρύσης, ποὺ κυλάει ἀπλά καὶ μὲ χάρη ποτίζοντας τοὺς κήπους καὶ τ' ἀνθοκήπια τῶν ροδαλῶν κοριτσιῶν τους.

ΚΩΣΤ. ΔΟ. ΜΠΑΛΑΝΤΣ

ստիպումս մէ լմնաւորութիւնս:

Τὴ τοιμηρὸν διακοφονικὸν διακαλῆθη
 καὶ ἀληνῆται ἴα· ἀμνη σ' ἔκοι τοῦ
 ἀνταμνητικὸν τοῦ Ραδοβερζοῦ, καὶ σ'
 ἄλλοι τ' Ἀρμενικαῖοι καὶ οὐκ ἀνταμνηται
 μ' οὐδὲ γύνα· γύνα, καὶ ὅτιν ἔδωκε
 ἔθεσε τὴν ἡμέραν τοῦ, ἔρεξεον ὅτι
 τὴν ἡμέραν τοῦ Ρ· διεβρῆται, τὴν τοὺς καὶ
 αἰῶδες τοὺς, καὶ ἔβησαν τὸνς ἄνιμους
 τὴν ἔναι κοινὴν Ἰσταν ἄλλαν, μαζὶ
 καὶ σ' φονικὴ τοὺς ἀρματα, καὶ τὴν κοινὴν
 τοῖσιν ἀρματα σὲ; κοινὴν ἀνταμνηται
 τοὺς διεῖτε καὶ μὴ, εἰν νὰ ἦται δι-
 ναι καὶ τ' ἔκκολλησθον τὴν πόλεμὸν
 τοὺς καὶ σὺν Κίετο· Κόμο |

Ἰσαν ἀνῆλθαι τῆτε, καὶ συνῆλθαι
ἡρώδης τὴν νῆα θύειν τοὺς Ἀρμενιολοῦς
καὶ τοὺς Κλέφτας, καὶ αὐτῶν καὶ αὐτὸς
ἀντρέχων μὲν τὸν Ἀρμένιον.

[illegible]

Ὁ γυιὸς δ' αὖτις τῆς Καλόγριας εἶ-
ραν θ' Στρατάρχης τῆς Ἑλλάδος τοῦ
Εἰρησέναι Γεωργίου Κασσιανίδη.

Χ. ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Δ. ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΑΜΠΟΥ (1902)

[Ἡ συλλογὴ « Διηγήματα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ κάμπου » εἶχε ὑποβληθῇ καὶ βραβεύτηκε τὸ 1901 σ' ἓνα διαγωνισμὸ ποῦ εἶχε προκηρύξει ὁ Ψυχάρης. Τὰ καλύτερα διηγήματα ποὺ συγκέντρωσε ὁ διαγωνισμὸς ἐκεῖνος, μετὰ προλεγόμενα καὶ ἐπιλεγόμενα τοῦ Ψυχάρη, τυπώθηκαν τὸ 1902 σὲ βιβλίον μετὰ τὸν τίτλον « Διαγωνισμὸς γιὰ τὴ γλῶσσα — 1901 ». Τὶς πρώτες σελίδες τοῦ βιβλίου (σ. 17 - 74) καταλαμβάνει ἡ βραβευμένη συλλογὴ τοῦ Χρηστοβασιλῆ μετὰ τὰ διηγήματα : Ἡ γέννησις ἑνὸς ἥρωα, Ἡ πομπημένη, Ὁ Γκεσούλης, Ὁ ἀπόστρατος, Τὸ χρυστουγεννιάτικο ὄνειρον τοῦ πιστικοῦ].

1. Ἡ ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΕΝΟΣ ΗΡΩΑ *

Τρεῖς ὥρες χτυποῦσε ὁ ἄγριος ἄρματολὸς τοῦ Ραντοβιζιοῦ, ὁ Δῆμο - Μπλακιὰς, τὴν ὀξώθυρα τοῦ σπιτιοῦ του στὴ Σκουληκαριά, καὶ ἡ ὀξώθυρα δὲν ἄνοιγε.

Ὅλο τὸ χωριὸ γινώριζοντας τὸ τί εἶχε γίνει καὶ τί μπορούσε νὰ γίνη, ἅμα τὸν ἀπείκασε ἀπὸ μακριὰ νὰ ῥχεταί, πρόντησε μέσα στὰ λόγγα, γιὰ νὰ μὴν ἰδῇ καὶ νὰ μὴν ἀκούσῃ τὸ Δῆμο - Μπλακιὰ θυμωμένο, ποῦ ἦταν ἄγριος σὰ γενίτσαρος καὶ μαῦρος σὰ δαυλί, τὴ στιγμὴ ποῦ θὰ μάθαινε ἐκεῖνα ποῦ ἔχανε γίνει σπίτι του!

Τρεῖς ὥρες χτυποῦσε ὁ ἄγριος Δῆμο - Μπλακιὰς τὴν ὀξώθυρα τοῦ σπιτιοῦ του καὶ ἡ ἐξώθυρα δὲν ἄνοιγε! Τότε γύρισε τὸ τουφέκι του κατ' ἀπάνω στὴν κλειδωνιά της καὶ τὸ ἄδειασε, ἄδειασε ἀκόμα καὶ τὲς δυὸ τοῦ τὲς πιστόλες, ξεπετάχτηκε πέρα ἡ κλειδωνιά καὶ ἡ ὀξώθυρα ἄνοιξε. Μπαίνει μέσα στὸ σπίτι του καὶ τὸ βρίσκει ἔρημον! Ἡ γυναίκα του καὶ ἡ μοναχοθυγατέρα του ἡ Γκόλφω εἶχανε γίνει ἄφαντες. Ποῦ εἶχαν πάγει; Τί εἶχανε γίνει;

Πιετιέται στὸ μεσοχώρι μετὰ τὸ γιαταγάνι στὸ χέρι γιὰ νὰ ρωτήσῃ. Φωνάζει μ' ὅλη του τὴ δύναμη τοὺς γειτόνους, τοὺς προεστοὺς, τὸν παπὰ, ἀλλὰ καθόλου φωνή! Τὸ χωριὸ ἦταν ἔρημον ἀπ' ἀνθρώπους, σὰ νὰ τὸ ἔχε πατήσῃ θανατικὸ μεγάλο καὶ τοὺς θέρισε πιά ὅλους, ἂν καὶ οἱ κόττες, ποῦ βοσκοῦσανε στὶς αὐλὲς καὶ στοὺς δρόμους, καὶ τὰ σκυλιὰ, ποῦ γάργιζαν ἀπὸ τὲς φράχτες, μαρτυροῦσαν ὅτι τὸ χωριὸ ζοῦσε καὶ παραζοῦσε.

Τὰ δόνιτα τοῦ Δήμου - Μπλακιὰ ἔτριζαν, τὰ χεῖλια του ἄφριζαν, τὸ κορμὶ του ἔτρεμε καὶ τὰ μάτια του πετοῦσανε φωτιές, σὰν ἀστροπελέκια! Τί εἶχε γίνει τὸ χωριό; Τί εἶχανε γίνει ἡ γυναίκα του καὶ ἡ θυγατέρα του; Μὴν τοὺς εἶχανε σκλαβώσῃ οἱ κλέφτες; Μὴν τοὺς εἶχε μάσει ὁ Πασίας στὰ Γιάννινα καὶ τοὺς ἔρριξε στὰ μπουντρούμια τοῦ κάστρου;

* Ξαναδημοσιευμένο πολλὰς φορὲς : « Νέα Ἑστία », Α', 1927, σ. 208 - 211, « Ἑπειρωτικὰ Φύλλα », Α', φ. 1 - 2 (1 καὶ 20 Αὐγ. 1936) κ. ἄ.

Αυτά βάνοντας μέ τὸ νοῦ του τράβηξε ἴσια - πέρα, χωρὶς νὰ ξέρη ποῦ πηγαίνει. Σὲ λίγη ὥρα κατάλαβε ὅτι βρισκόντανε μέσα στὸ λόγγο. Ἔβαλε τ' ἀφτί του ν' ἀκουρμαστῇ τίποτε κυπροκούδουνα, ἀλλὰ τοῦ κάκου! Πουθενά δὲν ἀκούονταν τίποτε κ' ἡσυχία μεγάλη βασιλεύε στὸ λόγγο. Τράβηξε ἴσια - μέσα ἀκόμα, κ' ἐκεῖ πού πήγαινε ἄσκοπα μιὰ νύφη ἔπεσε ἀπάνω στὸ δρόμο του. Ἰδόντας τὴν ὁ Δῆμο - Μπλακιὰς ρυάστηκε φοβερὰ σὰ λαβωμένο λιοντάρι, πού ἀχολόγησε ὅλος ὁ λόγγος. Ἡ γυναίκα ξεφώνησε ἓνα «α!» κ' ἔπεσε καταγῆς ξερὴ ἀπὸ τὸ φόβο της καὶ πεθαμένη! Προχώρησε ἀκόμα κατὰ τὸ λόγγο μέσα, σὰν ἀγρίμι, σὰ στοιχειό, σὰν κακὸ θανατικό, καὶ τὰ πονηριὰ στὸ διάβα του ξεπετούσαν καὶ ξέφευγαν τρομαγμένα, σὰ νὰ τὰ ὀσκιάζε γέρακι. Πῆγε, πῆγε κάμποσο διάστημα καὶ νὰ σου πέφτει ἀπάνω στὸ διάβα του μιὰ γριά. Ρέκαξε πάλι ὁ Δῆμος κ' ἡ γριά πέφτει στὰ γόνατα καὶ τὸν παρακαλεῖ:

— Κόψε με μένα μονάχα, καπετάνε μ', νὰ γλυτώσῃ τὸ καημένο τὸ χωριὸ ἀπὸ τὴν ὀργή σου, πού δὲ σὲ φταίει καθόλου!

— Ποῦν' ἡ γυναίκα μου κ' ἡ θυγατέρα μου; ρυάστηκε πάλι ὁ Δῆμος.

— Ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ τὸ ἔβρουνε, καπετάνε μ'! Ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ τὸ ἔβρουν κ' οἱ δυό! ἀπολογήθηκε ἡ γριά.

— Πέ μου, μωρὴ στρίγγλα, τί ἔτρεξε σπῖτι μου, πρὶν σὲ κόψω.

Καὶ σήκωσε κατ' ἀπάνω της τὸ γιαταγάνι.

— Νά, καπετάνε μ', τοῦ ἀπολογήθηκε ἡ γριά μέ τὴν ψυχὴ στὰ δόντια ἀπὸ τὸ φόβο της. Ἡ θυγατέρα σ' μᾶς ντρόπιασε καὶ τὴν πῆρε ἡ μάννα της κ' ἔγιναν ἄφαντες! Ἐχουν τώρα μιὰ βδομάδα ἀπάνω - κάτω πού φύγανε. Δὲ φταίει, καπετάνε μ', τὸ χωριὸ τὸ καημένο! Δὲ φταίει τὸ χωριὸ τὸ καημένο! Μονάχες τοὺς φταῖνε, μάννα καὶ θυγατέρα, οἱ δυό τοὺς!

— Ἡ θυγατέρα μ' ἀτιμῇ!, ξεφώνησε ὁ Δῆμος ἀπελπισμένα. Καὶ κατὰ ποῦ κάνανε;

— Κανένας δὲν ξέρεי, καπετάνε μ', κατὰ ποῦ ἔκαναν! Ἐχ' νὰ πάρει νύχτα τῶν ὀμματιῶ τους!

Ἀκούοντας αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Δῆμο - Μπλακιὰς, ὁ φοβερὸς καὶ τρομερὸς ἄρματολὸς τοῦ Ραντοβιζιοῦ, συγκλονίστηκε ὅλος κ' ἔπεσε καταγῆς. Λίγη δύναμη τῶμενε ἀκόμα στὰ στήθια του, ὅσο νὰ εἰπῇ μονάχα στὴ γριά:

— Καὶ ποιὸς ἀκούστηκε γι' ἀπατεῶνας της;

— Τὸ πρωτοπαλλήκαρό σου! Ὁ Φῶτος!...

Ἀκούοντας ὁ Δῆμος τ' ὄνομα τοῦ Φῶτου, τοῦ πρωτοπαλλήκαρό του, ἔβαλε μιὰ μεγάλη προσπάθεια, σηκώθηκε στὰ ποδάρια του, φόρεσε τὸ πόσι του γυναίκια, γιὰ νὰ κρύψῃ τ' ἀτιμασμένο μέτωπό του, κ' ἔγινε ἄφαντος μπροστὰ πὸ τὴ γριά, πού ἄρχισε νὰ κάνῃ τὸ σταυρὸ της, λέγοντας:

— Ξορκισμένος νὰ εἶσαι, καπετάνε μ', καὶ σὺ κ' ἡ στριγλοθυγατέρα σ' κ' ἡ στριγλογυναίκα σ'!

Ἐτρεμε ὁ ἥλιος νὰ βασιλέψῃ, ὅταν ὁ Δῆμο - Μπλακιὰς ἀπάντησε τὰ παλληκάρια του, πού τὰ εἶχε ἀφήσει τὴν ἴδια τὴν ἡμέρα γιὰ νὰ πάῃ νὰ ἰδῇ τὸ σπῖτι του.

Τὸ πρωτοπαλλήκαρό του, ὁ Φῶτος, ἅμα τὸν ξαγνάντησε νὰ ἔρχεται ἀπὸ μακριὰ καὶ νὰ περπατᾷ ἀσυνήθιστα, κι ὅχι ὅπως περπατοῦσε πάντα, κατάλαβε κι ἀπὸ τὰ κινήματά του κι ἀπὸ τὸ κατεβασμένο πόσι του, ὅτι ὁ καπετάνος του μπῆκε στὸ φρικτὸ μυστικό, πού τὸν ἔδερνε τόσες βδομάδες. Μποροῦσε ἀπὸ πολλῆς νὰ φύγῃ, μποροῦσε καὶ τότες ἀκόμα νὰ τραβηχτῇ καὶ νὰ γλυτώ-

ση τῇ δίκαι ὀργῇ τοῦ ἀτιμασμένου πατέρα, ἀλλὰ θὰ τὸν κατηγοροῦσε ὁ κόσμος γιὰ δειλὸ κι ἀναντρο, καὶ δὲν τὸ 'καμε.

Μόλις ὁ καπετὰν Δῆμος ἔφτασε μισὴ τουφεκιὰ τόπο — τουφεκιὰ ἐκείνου τοῦ κοιροῦ — ἄδειασε τὸ τουφέκι του ἀπάνω στὸ πρωτοπαλλήκαρό του, τὸ Φῶτο, φωνάζοντας δυνατὰ:

— Ἄτιμε, ἀπατεῶνα!

Ὁ Φῶτος, χωρὶς νὰ πιαστῇ ἀκόμα ἀπ' ἄρματα, φώναξε μὲ ὅλη του τὴ δύναμη:

— Μή, καπετὰν Δῆμο, γιὰτ' εἶμαι παιδί σου!

Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα, ὁ Δῆμος εἶχε γεμίσει τὸ καριοφίλι του καὶ ξαναρρίχνει:

— Μή, καπετὰν Δῆμο, ξαναφωνάζει ὁ Φῶτος, γιὰτ' εἶμαι παιδί σου!... Σχώρεσέ μας!.

Τρίτη τουφεκιὰ τοῦ Δήμου - Μπλακιὰ τοῦ τσακίζει τὸ ζερβὶ τὸ χέρι. Μὲ τὴν τρίτη τουφεκιὰ ὁ Δῆμος, ὄντας δέκα δρασκέλες μόλις μακριὰ 'πὸ τὸ Φῶτο, ἀρχίζει ἀπὸ τὰ πιστόλια του. «Μπάμ!» τὸ ἓνα, «μπάμ!» καὶ τ' ἄλλο. Μὲ τὴ δέφτερη πιστολιά τὸν πιτυχαίνει στὰ πλευρά.

— Μή, καπετὰν Δῆμο! τοῦ ξαναφωνάζει πάλε ὁ Φῶτος. Μή, πατέρα μου! Δὲν ἀρνήθηκα ποτὲ νὰ πάρω τὴ θυγατέρα σου! Τὸ στεφάνι θὰ σκεπάση κάθε μας σφάλμα...

Ὁ Δῆμος εἶχε πετάξει πιά καταγῆς τὸ καριοφίλι του καὶ τὰ πιστόλια του, γιὰ νὰ μὴν τόνε βαραίνουν, κ' ἔβγαλε τὸ γιαταγάνι του. Λίγα βήματα τοὺς χώριζαν τὸν ἓνα 'πὸ τὸν ἄλλον.

— Γιὲ τῆς . . . σκύλας! φώναξε ὁ Δῆμος. Κάνε τὸ σταυρό σου γιὰ ὕστερη φορά!

Ὁ Φῶτος, βλέποντας ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά τὸ Δῆμο νὰ τὸρχεται κατ' ἀπάνω του, σὰ θεριό, σὰν ὀργισμένο σύννεφο, ποὺ σέρνει μέσα του φωτιά κι ἀνεμοζάλη, κι ἀκούοντας ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν ἀτιμὴ βρισιά γιὰ τὴ μάννα του κι οὔτε ἔχοντας πιά καμιὰ ἐλπίδα νὰ τὸν καταπραῦνη, ὥστε νὰ ρίξη κάτω τὸ φονικὸ του γιαταγάνι, ἔτσι καθὼς ἦτανε λαβωμένος καὶ κλονιζότανε νὰ πέση κάτω σὰν ἀνεμοδαρμένο κυπαρίσσι, ἔσυρε κι αὐτὸς τὸ γιαταγάνι του καὶ δέχτηκε τὸ πρῶτο χτύπημα τοῦ Δήμου, κι ἀρχίζει μιὰ φοβερὴ μονομαχία. Σ' αὐτὸ ἀπάνω, τὰ παλληκάρια, ποὺ βρίσκονταν ἐκεῖ, μὴ γνωρίζοντας γιὰτὶ γένουνται ὅλ' αὐτὰ καὶ μὴν ξέροντας ποίαν οὐ νὰ πάρουν τὸ μέρος, στεκόντανε μὲ τὰ χέρια ἀνεργα, περιμένοντας τὴν καταστροφή, γιὰτὶ σέβουνταν τὸ Δῆμο ὡς καπετάνο τους, ἀλλ' ἀγαποῦσαν καὶ τὸ Φῶτο τὸ λεβέντη σὰν ἀδελφό, κι ἂν δὲν ἦταν ὁ Φῶτος οὔτε μισὸ παλληκάρι δὲ θὰ 'τρωγε ψωμὶ μὲ τὸν ἄγριο καὶ σκληρὸ Δῆμο - Μπλακιὰ.

Σὲ λίγες στιγμὲς καπετάνος καὶ πρωτοπαλλήκαρο σωριάσκαν καταγῆς, ἀπὸ τὰ χτυπήματα ποὺ 'δινε ὁ ἓνας τ' ἄλλουνοῦ. Κι ὅπως ἦτανε σωριάσμενοι ὁ ἓνας κοντὰ στὸν ἄλλο κ' ἔτρεχαν τὰ αἵματά τους σὰ βρύσες, κάποτε σηκώνονταν ἄργα - ἄργα ἀπὸ 'να καταματωμένο χέρι, ποὺ χούφτιαζε ἀκόμα τὸ γιαταγάνι καὶ χτυποῦσε τὸν πλαγινό του μὲ τὴν ὕστερή του δύναμη, ποὺ τοῦ ἔφευγε μὲ τὸ ὕστερνό του αἷμα. Τὰ πρόσωπά τους καὶ τῶν δυσῶν ἦτανε μακελλεμένα, τὰ κεφάλια τους ἀνοιγμένα, τὰ μάτια τους σκεπασμένα ἀπὸ τὸ αἷμα καὶ τὰ μουστάκια τους καὶ τὰ τριχωμένα στήθια τους αἵματοποτισμένα. Δὲν πέρασαν παρὰ λίγες στιγμὲς ἀκόμα κ' οἱ ψυχὲς τους φτερουγίζανε μὲ τὴν ὕστερή τους αἵματοσταλαματιά. Τὰ παλληκάρια ἔκαμαν κύκλο γύρα - γύρα στοὺς

σκοτωμένους. Ἡ Μέρα πήδησε τρεχάτη πίσω στὸν ὀρίζοντα, συγκινημένη ἀπὸ ἓνα τέτοιο θέαμα, καὶ πρόβαλε ἡ Νύχτα καὶ τὸ σκέπασε μὲ τὰ μαῦρα της φτερά.

Τὸ τρομερὸ διηλοφονικὸ διαλαλήθηκε ὅλη τὴ νύχτα ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τοῦ Ραντοβιζιοῦ κι ὅλα τ' ἄρματολίκια γύρα - γύρα. Κι ὅταν ἔδωκε ὁ Θεὸς τὴ μέρα του, ἔτρεξαν ὅλα τὰ χωριά τοῦ Ραντοβιζιοῦ μὲ τοὺς παπᾶδες τους κ' ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς τὸν ἓνα κοντὰ στὸν ἄλλον, μαζὶ μὲ τὰ γιαταγάνια τους, ποὺ τὰ κρατοῦσαν ἀκόμα σφιχτὰ στὰ κοκκαλωμένα χέρια τους, σὰ νὰ ἦτανε δυνατό νὰ ξακολουθήσουν τὸν πόλεμό τους καὶ στὸν Κάτω - Κόσμο. Ἦτανε συνήθεια τότε, καὶ συνήθεια ἡρωϊκή, νὰ θάψουν τοὺς ἀρματολούς, ὡς καὶ κάθε δοξασμένο, μὲ τ' ἄρματα!

Τέσσερους μῆνες ὕστερα ἀπὸ τὸ σκοτωμὸ τοῦ Δήμου - Μπλακιᾶ καὶ τοῦ Φώτου, στὸ μοναστήρι τοῦ Ἀη Γεωργιοῦ, ποὺ βρίσκεται στὸ Μαυρομάτι τῶν Ἀγράφων, δυὸ ὥρες μακριὰ πρὸ τὰ Τρίκκαλα, ἡ Γκόλφω τοῦ Δήμου - Μπλακιᾶ, ἡ καλόγρια τοῦ μοναστηριοῦ, γέννησε γιό. Ὁ Γιὸς ἐκεῖνος τῆς Καλόγριας ἦταν ὁ στρατάρχης τῆς Ἑλλάδος τοῦ Εἰκοσιένα, ὁ Γεώργιος Καραϊσκάκης!

2. Η ΠΟΜΠΕΜΕΝΗ

Σύνταχα - σύνταχα, ξημερώνοντας τὴν Τετράδη, τὴν ὥραν ποὺ ἀποχαιρετοῦσε ἡ Νύχτα τὴ Μέρα κι ἀρχινούσανε νὰ σβηθοῦνται ἓνα - ἓνα τ' ἀστέρια στὸν οὐρανὸ κι ἀργοχάραζε ἡ αὐγούλα γελαστὴ καὶ χαρούμενη πίσω ἀπὸ τὸ βουνό, ὁ διαλαλητὴς τοῦ χωριοῦ, πρῶτος στὴ φωνὴ ἀπ' ὅλους τοὺς χωριανούς του, ἀνέβηκε σ' ἓνα ψηλὸ κοτρώνι τοῦ μεσοχωριοῦ, μπροστὰ στὴν ἐκκλησιά, καὶ φώναζε μὲ ὅλα του τὰ δυνατά, ἀργά - ἀργά καὶ ψαλμωδικά:

— Ἀκοῦστε, χώρα καὶ χωριανοί! ... Σήμερα θὰ πομπευτῇ ἡ Μαρία τοῦ Γόλη καὶ νὰ μὴν πάη κανεὶς σας στὴ δουλειασααά!.....

Τέσσερις φορές τὸ διαλάλησε αὐτὸ ὁ διαλαλητὴς τοῦ χωριοῦ, μιὰ κατὰ τὴν ἀνατολή, μιὰ κατὰ τὸ βοριά, μιὰ κατὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα καὶ μιὰ κατὰ τὴν νοτιά. Κι ἀφοῦ τὸ διαλάλησε καλὰ - καλὰ, κατέβηκε ἀπὸ τὸ κοτρώνι καὶ τράβηξε γιὰ τὸ σπίτι τοῦ παπᾶ, ὅπου ἦτανε συναγμένη ὅλη ἡ δωδεκάρα τοῦ χωριοῦ. Τὸ κρῦο καὶ φοβερὸ διαλάλημα τ' ἄκουσε ὅλο τὸ χωριό, σὰ μαῦρο μήνυμα, σὰ σουρισματιὰ δικέφαλῆς ὀχιᾶς, κι ἄντρες καὶ γυναῖκες ξεκινήσανε γιὰ τοῦ παπᾶ τὸ σπίτι, ὅλοι βαριόθυμοι καὶ μὲ τὰ κεφάλια κατεβασμένα, σὰ νὰ πηγαίνανε νὰ ξεβγάλουν καὶ νὰ ξεπροβοδίσουνε λείψανο. Πολὺ μεγάλο κακὸ θὰ γένουνταν ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα στὸ χωριό! Κακὸ μεγαλύτερο κι ἀπὸ φωτιά κι ἀπὸ πλημύρα κι ἀπὸ θανατικὸ!

— Μωρέ, τί κακὸ μᾶς ἔμελλε νὰ ἰδοῦμε στὴ μέρα μας, χαλασιά μας καὶ ροβολιά μας! ... μурμουρίζε μιὰ γριά ἀνεβαίνοντας τὸν ἀνήφορο γιὰ τοῦ παπᾶ τὸ σπίτι.

Καὶ μιὰν ἄλλη τῆς ἀπήντησε:

— Οὐ! τὴν κοψόχρονη! Δὲν ἦταν ἀστραπή νὰ τὴ βαρέση, γιὰ νὰ μὴν ἰδῇ τέτοια μέρα; Μᾶς γάνωσε ἡ στρίγλα ὅλο τὸ χωριό καὶ δὲν ἔχουμε μοῦτρα νὰ βγάλουμε στὸν κόσμο.

Ἐνας γέρος, ποὺ ἀνέβαινε κι αὐτὸς γιὰ τοῦ παπᾶ τὸ σπίτι ἀκουμπώντας στὸ ραβδί του, ἀπολογήθηκε καὶ στὲς δυὸ τὲς γυναῖκες:

ναί βίβουν τὴν χαρὰν τῆς ἀγάπης, εἴτε οὐρανῶν
 ἢ τοῦ χυμῶ ἡσυχίας τοῦ οὐρανοῦ. Μόνη
 αἱ οὐρανῶν τῆς ἀγαπῆς οὐρανῶν καὶ τῆς
 ἀγαπῆς οὐρανῶν ἀγαπῆς ἀγαπῆς ἀγαπῆς
 τῆς οὐρανῶν.

Ἡ αἰὶν ὁμοῦ τοῦ οὐρανοῦ εἶται ἀγαπῆς οὐρανῶν,
 καὶ τὴν πρῶτην πρῶτην οὐρανῶν, καὶ
 πρῶτην ὁ οὐρανῶν, αἱ οὐρανῶν τοῦ χυμῶ καὶ
 οὐρανῶν τῆς ἀγαπῆς οὐρανῶν πρῶτην πρῶτην οὐρανῶν
 πρῶτην τῆς ἀγαπῆς, καὶ ὁμοῦ τοῦ οὐρανοῦ,
 καὶ οὐρανῶν τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ χυμῶ,
 καὶ τοῦ οὐρανοῦ τῆς ἀγαπῆς τῆς οὐρανῶν.

Ἡ αἰὶν πρῶτη καὶ πρῶτην οὐρανῶν τῆς
 οὐρανῶν τοῦ οὐρανοῦ χυμῶ, καὶ εἶται ὁ οὐρανῶν
 οὐρανῶν... καὶ, πρῶτην καὶ εἶται οὐρανῶν
 καὶ εἶται οὐρανῶν τῆς οὐρανῶν.

Ἡ αἰὶν ὁμοῦ τῆς ἀγαπῆς εἶται πρῶτην οὐρανῶν, εἶται
 οὐρανῶν οὐρανῶν, καὶ οὐρανῶν οὐρανῶν οὐρανῶν
 οὐρανῶν, πρῶτην οὐρανῶν τῆς οὐρανῶν καὶ οὐρανῶν οὐρανῶν
 τῆς οὐρανῶν οὐρανῶν, καὶ οὐρανῶν οὐρανῶν οὐρανῶν οὐρανῶν
 οὐρανῶν καὶ οὐρανῶν οὐρανῶν οὐρανῶν πρῶτην οὐρανῶν
 καὶ πρῶτην οὐρανῶν οὐρανῶν ἀπὸ τοῦ χυμῶ τοῦ οὐρανῶν
 πρῶτην. Ὁμοῦ εἶται εἶται οὐρανῶν οὐρανῶν οὐρανῶν
 οὐρανῶν καὶ οὐρανῶν οὐρανῶν οὐρανῶν πρῶτην οὐρανῶν
 καὶ οὐρανῶν οὐρανῶν! πρῶτην πρῶτην οὐρανῶν πρῶτην οὐρανῶν
 οὐρανῶν καὶ οὐρανῶν, οὐρανῶν οὐρανῶν, οὐρανῶν οὐρανῶν
 οὐρανῶν πρῶτην, καὶ οὐρανῶν οὐρανῶν οὐρανῶν. Οὐρανῶν
 πρῶτην οὐρανῶν, καὶ οὐρανῶν οὐρανῶν οὐρανῶν οὐρανῶν
 οὐρανῶν οὐρανῶν οὐρανῶν, οὐρανῶν οὐρανῶν οὐρανῶν οὐρανῶν
 οὐρανῶν οὐρανῶν οὐρανῶν, οὐρανῶν οὐρανῶν οὐρανῶν οὐρανῶν
 οὐρανῶν οὐρανῶν οὐρανῶν. καὶ οὐρανῶν οὐρανῶν οὐρανῶν οὐρανῶν

ὁ πλοῦτος δὲ νωρὶς καὶ ἔσπευ ἔειπεν τῷ Χρ-
στοῦ. Μακάριος ὁ ἀναστελλόμενος σὺν τοῖς ἁγίοις,
μή τοι ᾤσῃ, ἔσθαι δὲ ὁπλοῦς τῶν ἀγαθῶν
καὶ καὶ-καὶ τοῖς ὁπλοῦς τῶν ἀγαθῶν, καὶ οὐκ ἔσθαι
τοὺς πόρους τοὺς πρὸς τὰς ἀγαθὰς καὶ ἀγαθὰ καὶ
ἀγαθὰ τοῖς πρὸς τὸν Χριστόν καὶ τὴν ἐκκλησίαν.

[illegible]

Handwritten text:

tuat non oia xura pui, dei hi xurapionper iqu,
m' o'ar, xurawon, i duni pui n' doured, vls uary
o'h dypus!
tin' oipui, wov hi xabowocayia lo swith lad watow,

— « Αυοὶ καὶ χυροὶ καὶ χυρικοὶ! Σύνετα δὲ
πορρωτέρη ἢ εὐρίθεοι τὸν μαγευτικὸν καὶ τὸν
πρὶν πρὸς τοὺς οὐδὲ δοξασίαν! »

Kala' lo' jwapa nagesa n' supogortici
 oropastua duna anavartpa wadrai' lo'
 Xupav' pa' la' vlog'ina' lous n' aza 2' aza
 1' eip'ala' lous, nai' la'pwas' o'or waw'e
 lo' oai'h. H' naididun' Sup'bu' o'lyostan
 ap'u' o' aza eio'lo' lo' daitupa, naitu eio'lo' lo'
 navor'la'ra, ~~the jwapa' lo' lyostan~~ pa' sup'bu'
 jwapa'la' us nai' nai' pa' daitupa, lo' eio'lo' o'or

Οτινοῦνται οἱ ῥαββίνοι, καὶ ὅταν ~~ἔσται~~ ἐτοιμασθῶσι
 τὸ γαμήλιον, ἐστὶν ὡς τὸ μεσοῦν καὶ τὰ ἑσπέρια, ἔρ-
 ῶνται ὡς ἡμέρας, προέρχεται τὸ γαμήλιον οἱ με-
 νοντες, ἡμέρας, ἡμέρας ἀπ' αὐτοῦ: «Καὶ ὡς ἀπ' αὐτοῦ
 — «ὅτι πρὸς νύκτα καὶ ὁ γάμος πρὸς ἑσπέρια
 πρὸς αὐτὸν, ἀποφασισθῆναι καὶ τὰ δέκα ἐν ὧν
 ἡμετέροι — οἱ ῥαββίνοι — ἐπ' αὐτὸν καὶ ἡμέρας, καὶ
 αὐτοῦ γαμήλιον, ἡμέρας καὶ νύκτας καὶ ἡμέρας γέγονον
 ὑποσώσαντες, καὶ καὶ τοῖς ἑσπέρια καὶ ἡμέρας
 καὶ τὸν καὶ νύκτας καὶ ἡμέρας! Τυχοῦντες τὸ γαμή-
 λιον ὡς ἡμέρας ὁ ῥαββὶν καὶ πρὸς τὸν ῥαββὶν
 ὡς ἡμέρας καὶ ὅτι οἱ ῥαββίνοι.

Our Amosomus o'ke pua' pua' o'ke o'ke
tuapuaus! 4020 i'ua'ua' o'ke o'ke, o'ke o'ke o'ke
no o'ke o'ke o'ke o'ke o'ke o'ke o'ke o'ke
o'ke o'ke, o'ke o'ke o'ke o'ke o'ke o'ke o'ke o'ke

20
 Η' Αρchiev ελπεζε μίσει στα γόγγα, σαν δια-
 ομύρο ελπε, γκέι νάι μιν φηι εδω τήν Κοινότητα,
 μ' οι πομπωταδής της γάριου οδού Χυρίο.
 Δίς ζήραρι ουστά-ουστά 2' έχει ανωφύειν
 η' δυστυχισμένη η' Αρchiev. Αλλοι εδωσαν ότι
 τήν ηνίκαυ χαρμίνην μίσει στα γόγγα
 εδω 2' εγχείμα, Αλλοι ότι τήν ηνίκαυ
 μισμιοφίνην εδω εδω δίνετο νάι τήν
 γέν τήν άρνια τό πρόσωπο, μ' αλλοι ότι
 είχε μιν μισμιοφία ο' εδω τωτό μισμιοφία
 μισμιοφία τήν 2' όσοι μισμιοφία. Αλλ'
 όσοι μ' ειν είταν ευαδινό ειν ειν τήν
 η' Αρchiev είταν γκέι τωτό χαρμίνην
 ειν τό ονίη της μ' ειν τό Χυρίο της!

2 διβλ.

ΔΩΔΩΝΗ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΕΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

1899

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΓΑΓΑΡΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
Κ. ΜΑΪΣΝΕΡ ΚΑΙ Ν. ΚΑΡΓΑΔΟΥΡΗ

Αυτό σου το στέλνει η Ματα.

ήγωνιζόμενη να βαδίζω
 εν μέσω του σκότους,
 δε έπροχώρουν, μέσω
 ήκουσα εντός φωνάς·
 χοντο και έμέ, αλλά
 αὖλακα ήτις περιέ-
 ; Οί εντός του πύργου
 μή έχοντες ποῦ να
 δένδρον πυκνόφυλλον
 ; συνήθροισα επί της
 έτυλίχθην με τὸ λε-
 έ έπροχώρει ή νύξ τὸ
 ή δε ύγρασία είχεν
 τούς πόδας και έξα-
 Μέσα εις τὸν πύργον
 τύχης των, ένας δε
 ή τήν λύπην του κά-
 Ητο ήδη τρίτη έσπε-
 ; ανασασμός της θα-
 τούς όφθαλμούς, ότε

Η ΠΟΜΠΕΜΕΝΗ

ΣΥΝΤΑΧΑ - σύνταχα, ξημερώνοντας τήν Τετράδη, τήν ώρα ποῦ
 αποχαιρετούσε ή Νύχτα τήν 'Ημέρα, κι' άρχινοῦσαν να σβυοῦνται
 ένα - ένα τ' αστέρια στὸν οὐρανό, και γλυκοχάραζε ή Αὐγούλα
 γελαστή και χαρούμενη πίσω από τὸ βουνό, ή διαλαλητής τοῦ
 χωριοῦ, πρώτος στὴ φωνή άπ' όλους τούς χωριανούς του, ανέβηκε
 σ' ένα ψηλὸ κοτρώνη τοῦ μεσοχωριοῦ, μπροστά στὴν εκκλησιὰ και
 φώναξε με όλα του τὰ δυνατά, άργά-άργά και ψαλτικά-ψαλτικά:

— « Άκούστε χώρα και χωριανοί . . . Σήμερα θά πομπευτῇ ή
 Μαρία τοῦ Τόλη-Στράτη, και να μην πάη κανεις σε δουλειάά . . . »

Τέσσερες φορές τὸ διαλάλησε αὐτὸ ή διαλαλητής τοῦ χωριοῦ,
 μιὰ κατὰ τὴν ανατολή, μιὰ κατὰ τὸ βοριά, μιὰ κατὰ τὸ ήλιεβα-
 σίλεμα και μιὰ κατὰ τὸ νοτιά, κι' άφοῦ τὸ διαλάλησε κατέβηκε
 από τὸ κοτρώνη και τράβησε για τὸ σπίτι τοῦ παπα, όπου ήταν
 συναγμένη ὅλη ή δωδεκάρα τοῦ χωριοῦ.

Τὸ κρύο και φοβερὸ διαλάλημα τ' άκουσε ὅλο τὸ χωριό, σὰ φο-
 βερὸ μήνυμα, σὰ σιουρισματιὰ δικέφαλης ὀχιάς, και άντρες και
 γυναῖκες, ξεκίνησαν για τοῦ παπα τὸ σπίτι, ὅλοι βαρυόθυμοι και

μέ τὰ κεφάλια καταιβασμένα, σὰ νὰ πήγαιναν νὰ ξεβγάλουν καὶ νὰ συμπερβοδήσουν λείψανο. Πολὺ μεγάλο κακὸ θὰ γένονταν ἐκείνη τὴν ἡμέρα στὸ χωριό ! Κακὸ μεγαλείτερο κι' ἀπὸ φωτιά, κι' ἀπὸ πλημμύρα. κι' ἀπὸ θανατικό !

— Μωρὲ τί κακὸ μᾶς ἔμελλε νὰ ἰδοῦμε στὴν ἡμέρα μας, χλασιά μας καὶ ρεβολιά μας !

Μουρμούριζε μιὰ γριά ἀνχιχίνοντας τὸν ἀνέφορο, γιὰ τοῦ παπᾶ τὸ σπίτι, καὶ μιὰ ἄλλη τῆς ἀπήντησε :

— Οὐ τὴν κοψόχρονη ! Δὲν ἦταν ἀστραπὴ νὰ τὴ βαρέσῃ γιὰ νὰ μὴ ἰδῇ τέτοια μέρα ; Μᾶς γάνωσε ἡ στρίγλα ὅλο τὸ χωριό καὶ δὲν ἔχομε μοῦτρα νὰ βγάλωμε στὸν κόσμον καὶ στὰ πλησιόχωρα !

Ἕνας γέροντας ποῦ ἀνέβαινε κι' αὐτὸς γιὰ τοῦ παπᾶ τὸ σπίτι, ἀκουμπώντας στὸ ραβδί του, ἀπολογήθηκε καὶ στὲς δύο τὲς γυναῖκες :

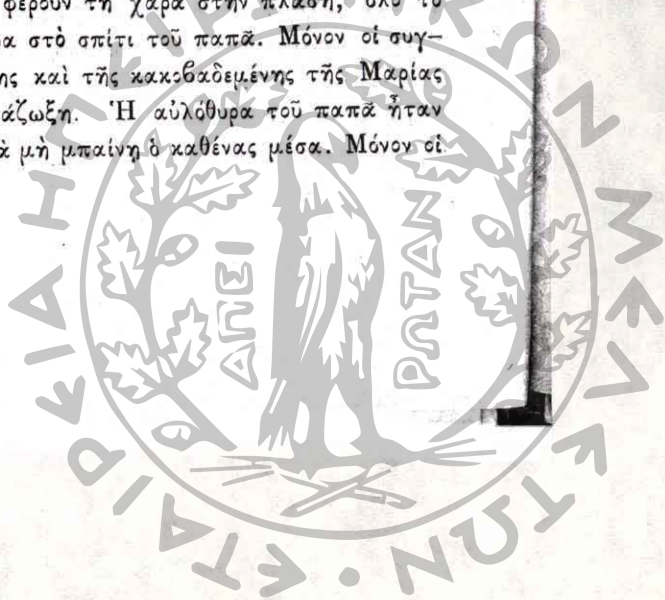
— Δὲν κλαίγω ἐγὼ αὐτὴ, καὶ μένε ! Αὐτὴ ἔτσι ἤθελε, κι' ἔτσι ἔπαθε . . . Κλαίγω τοὺς γοναίους της, τ' ἀδέρφια της, καὶ τὲς καὶ μένε τὲς ἀδερφές της, ποῦ θὰ μείνουν ὅλες ἀνύπαντρες.

Δυὸ ἄλλοι ποῦ πηγαῖναν μαζὶ κουβεντιάζοντας ἀκούστηκαν νὰ λέγουν :

— . . . Ποῦ νὰ ὁμοιάσε ;

— Τί τὰ θέλεις ! Σκύλλα ἀπὸ μαντρί καὶ τσιούπρα ἀπὸ σπίτι ! Ἐδῶ καὶ σπράντα χρόνια μιὰ ξαδέρφη τῆς βάθως της δὲν τὸν ἔκοψε τὸ μπάστο ; Μολογοῦν ὅτι ξεριζώθηκε τ' ἀμπέλι ποῦ ἦταν θαμμένο ἀπὸ τὴ βροχή, ὅσο ποῦ ξεθάφτηκε, καὶ φανίστηκε τὸ κρῖμα στὸν κόσμον. Λέγουν μάλιστα ὅτι πνῆκαν καὶ δυὸ ἀνθρώποι, ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ συντέλειο ! . . .

Τὴ στιγμὴ ποῦ ἄρχισαν νὰ χύνωνται οἱ δλόχρυσες ἀχτίδες τοῦ ἡλιοῦ στὸν κόσμον, καὶ νὰ φέρουν τὴ χαρὰ στὴν πλάση, ὅλο τὸ χωριὸ εἶχε μαζωχτῇ δλόγυρα στὸ σπίτι τοῦ παπᾶ. Μόνον οἱ συγγενίδες τῆς πανουκλιασμένης καὶ τῆς κακοθαδεμένης τῆς Μαρίας ἔλειπαν ἀπὸ ἐκείνη τὴ μαζωξή. Ἡ αὐλόθυρα τοῦ παπᾶ ἦταν κλειδομανταλωμένη, γιὰ νὰ μὴ μπαίνει ὁ καθένας μέσα. Μόνον οἱ

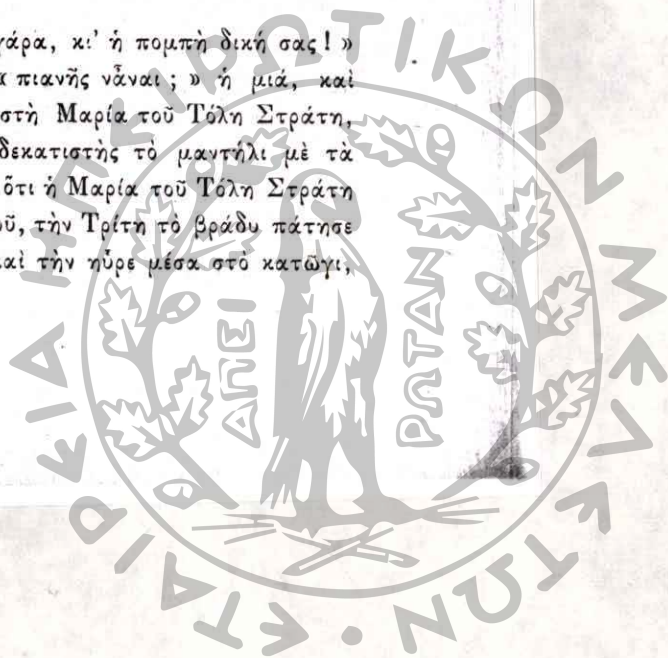
προεστοί τοῦ χωριοῦ, ὁ παπᾶς, καὶ πέντ' ἕξη γριές βρίσκονταν μέσα με τὴν πχνουκλιασμένη καὶ τὴν κακσβαδεμένη τὴ Μαρία, κι' ἐτοίμαζαν τὸ πόμπεμα, ποῦ θὰ ξεκινούσε τὸ γιωματάκι με τὸ σήμαμα τῆς καμπάνας τῆς ἐκκλησιᾶς.

Πολὺ μεγάλο κακὸ θὰ γίνονταν ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα στὸ χωριό, ποῦ ἦταν ἀνθρώπιαστο ὡς τὰ τότε ! Κακὸ μεγαλείτερο κι' ἀπὸ φωτιά, κι' ἀπὸ πλημμύρα, κι' ἀπὸ θανατικό ! Θὰ πόμπευαν τὴ Μαρία τοῦ Τόλη Στράτη !

Ἡ Μαρία τοῦ Τόλη Στράτη ἦταν μιὰ τσιούπρα ἀπὸ μεσιακὸ σπίτι τοῦ χωριοῦ, ὡς δέκα ἑπτὰ χρονῶν, μέτρια στὴν ἰδὴ της, καὶ ὅταν ἄρχισαν νὰ τὴν προξενολογοῦν κάποια εἶχε εἰπῇ ὅτι τὴν εἶδε νὰ κρυφοκουβεντιάζῃ με τὸ δεκατιστὴ, καὶ μάλιστα νὰ παίρῃ ἀπὸ τὸ χεῖρ του ἓνα μαντήλι γεμάτο μῆλα. Οἱ προξενεῖς σταμάτησαν ἐξ αἰτίας π' αὐτό, καὶ δὲν πέρασαν ἕξ μῆνες ἀπὸ τότε, καὶ νᾶσου μιὰ μεγάλη βροχὴ μ' ἀστραπὲς καὶ με μπουμπουνιariές, σωστὸ συντέλειο, ποῦ ξέθαψε ἓνα μπαστί, καὶ τὸ ἐβγαλε στὸ δρόμο. Δυὸ μαντρόσκυλλα, ποῦ παράτυχαν πρῶτα ἄρχισαν νὰ τὸ τραβοῦν, τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ κεφάλι καὶ τ' ἄλλο ἀπὸ τὰ ποδάρια, ἀλλὰ βλέποντας ὁ πιστικὸς τὰ κυνήγησε κι' ἔδωκε εἶδησι στὸ χωριό. Ἡ δημογεροντία τοῦ χωριοῦ ἄμα τὸ ἔμαθε πῆγε στὸν τόπο με τὸν παπᾶ, ἔθαψε τὸ πλάσμα τῆς ἁμαρτίας βαθυὰ - βαθυὰ καὶ σκέπασε τὸ λάκκο του με μεγάλες καὶ βαρυὲς πέτρες, καὶ διαλάλησε τὸ γενούμενο στὸ χωριὸ καὶ στὰ περίχωρα. Τὰ περίχωρα ἀπάντησαν :

— « Ἐχομε τὸ πρόσωπό μας λαγάρα, κι' ἡ πομπὴ δική σας ! »

Τότε ὅλες οἱ ὑποψίαις με τὸ « πιανῆς νᾶναι ; » ἢ μιὰ, καὶ « πιανῆς νᾶναι ; » ἢ ἄλλη, ἔπесαν στὴ Μαρία τοῦ Τόλη Στράτη, ποῦ τὴν εἶχαν ἰδῇ νὰ τῆς δίνῃ ὁ δεκατιστὴς τὸ μαντήλι με τὰ μῆλα. Ἡ Δημογεροντία, μαθόντας ὅτι ἡ Μαρία τοῦ Τόλη Στράτη μπορούσε νὰ εἶναι ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ, τὴν Τρίτη τὸ βράδυ πάτησε μαζὺ με τὸν παπᾶ τὸ σπίτι της, καὶ τὴν ἔφερε μέσα στὸ κατώγι,

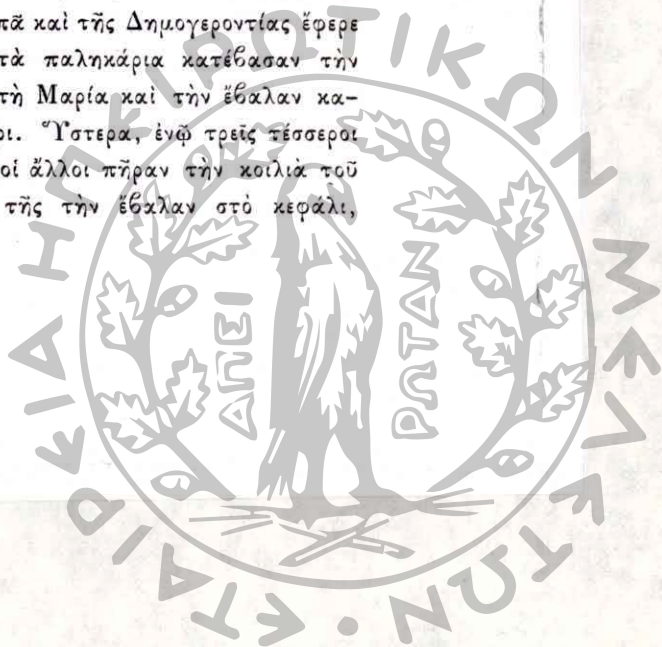

τὴν καταδίκη τῆς πομπῆς, καὶ ἀφοῦ τὸ ὑπέγραψε καὶ τὸ βούλωσε μετὰ τὴν βούλα τοῦ χωριοῦ ἔστειλε τὸν πορτόγυρο στὸ κοπάδι τοῦ σπιτιοῦ τῆς Μαρίας νὰ πάρῃ ἓνα τραγὶ καὶ διάταξε τὸ διαλαλητὴ νὰ βγῇ σύνταχα στὸ μεσοχώρι καὶ νὰ διαλαλήσῃ κατὰ τοὺς τέσσερους ἀνέμους τὸ μαῦρο διαλάλημα :

— « Ἀκοῦστε χώρα καὶ χωριανοί . . . Σήμερα θὰ πομπευτῇ ἡ Μαρία τοῦ Τόλη Στράτη, καὶ νὰ μὴν πάῃ κανεὶς σὲ δουλειά . . . ! ! »

Ὁ πορτόγυρος εἶχε φέρῃ τὸ τραγὶ τὴ νύχτα, πρὶν ἀρχίσῃ νὰ συναζέται ὁ κόσμος, τὸ ἔσφαξε στὴ στιγμή, καὶ τὸ ἔγδαρε χέρι-σὲ χέρι. Ἐσπασε τὰ κέρατα, ἄδειασε τὴν κοιλιά, καὶ κέρατα καὶ κοιλιά μαζὺ μετὰ τὰντερα τὰ ἔβαλε σὲ μιὰ μεριὰ ξεχωριστά, ἐνῶ τὸ κρέας τὸ ἔδωκε στὴν παπαδιά γιὰ μαγερεῖο.

Τὸ γιωματάκι ἡ Δημογεροντία ἐκάλεσε ὀνοματικὰ δέκα ἀνύπαντρα παληκάρια τοῦ χωριοῦ μετὰ τὰ ντουφέκια τους καὶ τ' ἄλλα τ' ἄρματα τοὺς καὶ τὰ ἔμπασε μέσα στοῦ παπᾶ τὸ σπίτι. Ἡ πομπεμένη ἡ Μαρία ἦταν στημένη στὴ γωνιά τοῦ σπιτιοῦ μετὰ μιὰ προκόβα κρεμασμένη μπροστὰ τῆς, γιὰ νὰ μὴ φαίνεται, τὸ ἴδιο, ὅπως κάνουν στὲς νυφάδες. Ἡ παπαδιά ἔστρωσε τὸ μεσάλι, ἔρριξε ψωμί, καὶ μέρασε τὸ φαγητὸ σὲ μικρὲς λίμπες, χωρὶς νὰ πῇ «καλῶς ὠρίσταν». Παπᾶς, Δημογεροντία καὶ παληκάρια ἄρχισαν νὰ τρῶν, χωρὶς εὐλογία, χωρὶς εὐκιές, καὶ χωρὶς χαμόγελο. Μιὰ θλίψη μεγάλη ἦταν χυμένη στὸ πρόσωπό τους, σὰ νὰ τοὺς ἔχει βρῇ μεγάλο κακὸ τὸν καθένα τους. Ὅταν τελείωσαν τὸ φαγητὸ σηκώθηκε ὁ παπᾶς, καὶ μετὰ τὸν παπᾶ σηκώθηκαν καὶ οἱ ἄλλοι. Ὁ πορτόγυρος στὸ πρόσταγμα τοῦ παπᾶ καὶ τῆς Δημογεροντίας ἔφερε ἓνα γαϊδούρι σαμμαρωμένο, καὶ τὰ παληκάρια κατέβασαν τὴν προκόβα, ἄρπαξαν «ἄρον-ἄρον» τὴν Μαρία καὶ τὴν ἔβαλαν κακᾶ ἀνάποδα ψηλὰ στὸ γαϊδούρι. Ὑστερα, ἐνῶ τρεῖς τέσσεροι τὴν κρατοῦσαν γιὰ νὰ μὴν πέσῃ, οἱ ἄλλοι πῆραν τὴν κοιλιά τοῦ τραγιοῦ, καὶ ὅπως ἦταν ἄπλυτη τῆς τὴν ἔβαλαν στὸ κεφάλι,

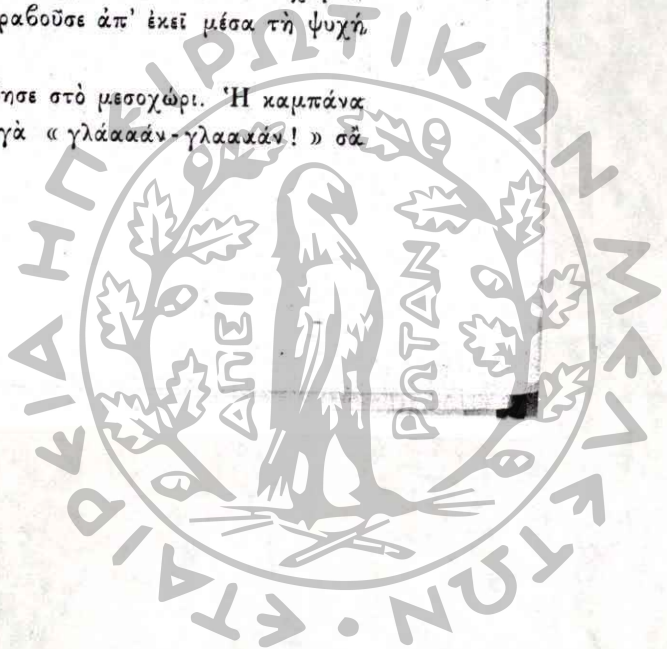

ἀπαρχιλλαχτα ὅπως βάνουν τὸ χρυσογάϊτανο τὸ φέσι τῆς νύφης, τὴν ἔζωσαν μὲ τ' ἄντερα, τῆς κρέμασαν τὰ κέρατα στὸ λαιμό, ἄνοιξαν τὴ θύρα τῆς αὐλῆς, καὶ ἔσυραν ὄξω τὸ γαιγούρι μὲ τὴ Μαρία ἀνάποδα καθάλλα. καὶ μὲ τὴν κοιλιὰ στὸ κεφάλι καὶ τ' ἄντερα ζώσμενη.

Μιὰ φωνὴ δὲν ἀκούστηκε· Ὅλο ἐκεῖνο τὸ πλῆθος ἔστεκε βουβό. Ὅλη ἐκεῖνη ἡ σκηνὴ ὠμοιοῦσε σὰ γάμος καὶ σὰν ξόδι, καὶ πραγματικῶς παντρεύονταν ἡ Μαρία τὸν ἀτιμασμό, καὶ γένονταν τὸ ξόδι τῆς τιμῆς της! Τέσσαρα παληκάρια, δυὸ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ δυὸ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν κρατοῦσαν τὴ δυστυχισμένη τὴ Μαρία γιὰ νὰ μὴν πέση, ἓνα τραβοῦσε τὸ γαιγούρι ἀπὸ μπρὸς ἄλλο τὸ χτυποῦσε ἀπὸ πίσω, δυὸ πῆγαιναν μπροστὰ - μπροστὰ καὶ ἄλλα δυὸ πίσω - πίσω, Ἡ Δημογεροντία μὲ τὸν παπᾶ πῆγαινε ἀνάμεσα ἀπὸ πομπεμένη καὶ ἀπὸ τὴν πίσω φυλακὴ. Ὅταν ἡ τρισδύστυχη Μαρία βῆκε στὸν κόσμον ἦταν σὰν πεθαμένη. Τὰ μάτια της καταϊθασμένα σὰν κλειστά. Πεθαμένη μὲ ψυχὴ στὰ δόντια.

Οὔτε ψῦλος στὸν κόρφο της, οὔτε τρίχα στὸ κορμὶ της δὲν ἤθελε κανεὶς νᾶναι. Τέτοιος ἦταν ὁ ἐξευτελισμὸς της. Πρόσβαλε τὴν Κοινωνία θανάσιμα, κι' ἡ Κοινωνία τὴν τιμωροῦσε θανάσιμα. Δὲν ἄνοιξε ἓνα χεῖλι νὰ τὴν περασπιστῇ. Ὅλοι ἦταν ἐχθροὶ της! Ἡ καρδιά της ἦταν παγωμένη, σὰν τὴν παγωμένη θάλασσα, τὰ μάτια της δὲν ἔβλεπαν, τ' αὐτιά της δὲν ἀκούγαν, ἡ γλῶσσα της ἦταν δαγκαμένη. Τὰ δάκρυα εἶχαν σωθῇ, οἱ ἀναστεναγμοὶ εἶχαν στεριέψη, τὸ λογικὸ εἶχε κοιμηθῇ, καὶ μοναχὰ ἡ ψυχὴ παραμόνευε βαθυὰ στὸ κουφάρι της, σὰν τὴ σπῖθα στὴ στάχτη, καὶ δὲ χρειάζονταν παρὰ ἓνα μικρὸ φύσιμα γιὰ νὰ σηκωθῇ ἡ στάχτη, νὰ μείνῃ ἡ σπῖθα γυμνὴ καὶ νὰ σθυστῇ, Τί εὐεργετικὸς θὰ ἦταν ὁ χάρος, ἂν ἄπλωνε τὸ χέρι του καὶ τὴν τραβοῦσε ἀπ' ἐκεῖ μέσα τὴ ψυχὴ της τὴν παραδαρμένη!

Ἡ συνοδεία τῆς πομπῆς τράβησε στὸ μεσοχώρι. Ἡ καμπάνα ἄρχισε νὰ σημαίνει πότε ἀργά-ἀργά « γλάααάν-γλαααάν! » σὰ

σέ κηδεία, καί πότε ἀγλήγορα-γλήγορα «γλάν-γλαν-γλάν» σά σέ ξόδι. Ἀπ' ἐκεῖ ἔσκισε τὸ χωριό ὡς τὴν ἄκρη, ὕστερα τὸ κλωθογύρισε ὅλο καὶ ὕστερα τὴν ἔβγαλαν στὰ σύνορα τοῦ χωριοῦ κατὰ τὸ δύσμα. Ἐκεῖ σταμάτησαν. Τὴν ξαρμάτωσαν ἀπὸ τὴν κοιλιὰ κι' ἀπὸ τ' ἄντερα ποῦ φοροῦσε, τῆς κρέμασαν ἓνα σακκούλι ψωμί ξερό στὸ λαιμὸ καὶ τὴν ἀπόλυκαν μέσα στὰ λόγγα. Ὅ,τι πέταξε ἡ Κοινωνία ἀπ' ἀπάνω της τὸ ἀγκάλιασε ὁ λόγγος !

Ἡ Μαρία ἔτρεξε μέσα στὰ λόγγα, σὰ διψασμένο λάφι, γιὰ νὰ κρύψει τὴν ἐντροπή της ἀπὸ τὴν Κοινωνία, κι' ἡ συνοδεία τῆς πομπῆς της γύρισε στὸ χωριὸ χῶρια-χῶρια καθένας καὶ τὸ δρόμο του !

Γιὰ τὴ Μαρία δὲ ξέρομε σωστά-σωστά τί ἔγινε. Ἄλλοι εἶπαν ὅτι τὴν ἤυραν φαγωμένη μέσα στὰ λόγγα ἀπὸ τ' ἀγρίμια, ἄλλοι ὅτι τὴν ἤυραν κρεμασμένη σ' ἓνα δέντρο, καὶ τὰ ὄρνια τῆς ἔτρωγαν τὸ πρόσωπο, καὶ ἄλλοι ὅτι μπῆκε καλόγρια σ' ἓνα μακρινὸ μοναστήρι, ἀλλ' ὅποιο κι' ἂν ἦταν ἀληθινὸ ἀπὸ τὰ τρία ἡ Μαρία ἦταν γιὰ πάντα χαμένη ἀπὸ τὸ σπίτι της, κι' ἀπὸ τὸ χωριό της.

Χ. Χρυσόβασιλης

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Η ΠΟΜΠΕΜΕΝΗ

Σύνταξα-σύνταξα, ξεμερώνοντας την Τετράδα, την ώρα που αποχαιρετούσε η Νύχτα την Ήμερα, κι' αρχινούσαν να σβυδούντα ένα-ένα τ' αστέρια στον ουρανό, και γλυκοχάραιζε η Λυγούλα γελαστή και χαρούμενη πίσω από το βουνό, ο δικαλαητής του χωριού, πρώτος στη φωνή απ' όλους τους χωριανούς του, ανέβηκε σ' ένα ψηλό κοτρώνη του μεσοχωριού, μπροστά στην εκκλησιά και φώναζε με όλα του τα δυνατά, άργα-άργα και ψαλτικά-ψαλτικά:

— «Ακούστε χώρα και χωριανοί... Σήμερα θα πομπευτή η Μαρία του Τόλη-Στράτη, και να μην πάη κανείς σ' δουλειά...»

Τέσσερες φορές το διαλάλησε αυτό ο δικαλαητής του χωριού, μία κατά την ανατολή, μία κατά το βορρά, μία κατά το ήλιοδασίλεμα και μία κατά το νοτιά, κι' αφού το διαλάλησε κατέβηκε από το κοτρώνη και τράβησε για το σπίτι του παπᾶ, όπου ήταν συναγμένη όλη η δωδεκάρα του χωριού.

Το κρύο και φοβερό διαλάλημα τ' άκουσε όλο το χωριό, σ' ασιურματιά διέφυγες όχλη, κι' άντρες και γυναίκες, ξεκίνησαν για του παπᾶ το σπίτι, όλοι βαρυθύμιοι και με τα κεφάλια κατωθασμένα, σά να πήγαιναν να ξεβγάλουν και να συμπεροδοθήσουν λείψανο. Πολύ μεγάλο κακό θα γίνονταν εκείνη την ημέρα στο χωριό! Κακό μεγαλύτερο κι' από φωτιά, κι' από πλημύρα, κι' από θανατικό!

— Μωρέ τί κακό μάς έμελλε να ιδούμε στην ημέρα μας, χαλασιά μας και ροβολιά μας!

Μουρμούριζε μία γριά αναιθαίνοντας τον άνήφορο, για του παπᾶ το σπίτι, και μία άλλη της απάντησε:

— Ου την κοφύχονη! Δεν ήταν αστραπή να την βρέση για να μη ιδή τέτοια μέρα; Μᾶς γάωσε η στρίγλα όλο το χωριό και δεν έχουμε μούτρα να βγάλουμε στον κόσμο και στά πλησιόχωρα!

Ένας γέροντας που ανέβαινε κι' αυτός για του παπᾶ το σπίτι, άκουμπώντας στο ραβδί του, άπολογήθηκε και στές δυο τές γυναίκες:

— Δεν κλαίγω εγώ αυτή, καύμένες! Αυτή έτσι ήθελε, κι' έτσι έπαθε... Κλαίω τους γονέους της, τ' αδέρφια της, και τές καύμένες τές αδερφές της, που θα μείνουν όλες άνυπαντρες!

Δυό άλλοι που πηγαίναν μαζί κουβεντιάζοντας άκούστηκαν να λένουν:

— ... Πού νά ώμοικες;

— Τί τά θέλεις! Σκύλλε από μαντρί και τσιούπρα από σπίτι! Έδω και σαράντα χρόνια μία ξαδέρφη της βάθως της δεν τον έκοψε το μπάστο; Μολογούν ότι ξεριζώθηκε τ' άμπέλι που ήταν θαμμένο από τη βροχή, ως που ξεθάφτηκε, και φανίστηκε το κρίμα στον κόσμο. Λέγουν μάλιστα ότι πνίχκαν και δυό άνθρωποι, από εκείνο το συντέλειο!...

Τη στιγμή που άρχισαν να χύνονται οι δλόχρυσες άχτιδες του ήλιου στον κόσμο, και να φέρουν τη χαρά στην πλάση, όλο το χωριό είχε μαζωγτή δλόγους στο σπίτι του παπᾶ. Μόνον οι συγγενίδες της πανουκλιασμένης και της κακοβαδμένης της Μαρίας έλειπαν από εκείνη τη μαζωγή. Η

Μόνον οι προστοί του χωριού, ο παπᾶς, και πέντ' έξη γριές βρίσκονταν μέσα με την πανουκλιασμένη και την κακοβαδμένη τη Μαρία, κι' έτοιμάζαν το πόμπημα, που θα ξεκινούσε το γιωματάκι με το σήμαμα της καμπάνας της εκκλησιάς.

Πολύ μεγάλο κακό θα γίνονταν εκείνη την ημέρα στο χωριό, που ήταν άντροπία-στο ως τά τότε! Κακό μεγαλύτερο κι' από φωτιά, κι' από πλημύρα, κι' από θανατικό! Θα πόμπευαν τη Μαρία του Τόλη-Στράτη!

Η Μαρία του Τόλη-Στράτη ήταν μία τσιούπρα από μεσιακό σπίτι του χωριού, ως δέκα έφτά χρονών, μέτριε στην ιδή της, και όταν άρχισαν να την προξενολογούν, κάποις είχε είπη ότι την είδε να κρυφοκρυβεντιάζει με τον δεκατιστή, και μάλιστα να παίρη από το χέρι του ένα μαντήλι γεμάτο μῆλα. Οι προξενείες σταμάτησαν εξ αίτίας απ' αυτό, και δεν πέρασαν εξ μηνες από τότε, και να σου μία μεγάλη βροχή μ' αστραπές και με μπουμπουνιές, σωστό συντέλειο, που ζέθαψε ένα μπαστί, και το έβγαλε στο δρόμο. Δυό μαντρόσυλλα που παράτυχαν πρώτα άρχισαν να το τραβούν, το ένα από το κεφάλι και τ' άλλο από τα ποδάρια, αλλά βλέποντας ο πιστικός τά κυνήγησε κι' έδωκε είδηση στο χωριό. Η δημογεροντία του χωριού άμα το έμαθε πήγε στον τόπο με τον παπᾶ, έβησε το πλάσμα της άμαρτίας βαθυά—βαθυά και σκέπασε το λάκκο του με μεγάλες και βαρυές πέτρες, και διαλάλησε το γενούμενο στο χωριό και στά περίχωρα. Τά περίχωρα απάντησαν:

— «Έχουμε το πρόσωπό μας λαγάρ, κι' η πομπή δική σας!»

Τότε όλες οι ύποψιες με το αποιανής νᾶναι; » ή μιά, και αποιανής νᾶναι; » ή άλλη, έπεσαν στη Μαρία του Τόλη-Στράτη, που την είχαν ιδή να της δίνει ο δεκατιστής το μαντήλι με τα μῆλα. Η Δημογεροντία μαθόντας ότι η Μαρία του Τόλη-Στράτη, μπορούσε να είναι η αίτία του κακού, την Τρίτη το βράδυ πάτησε μαζί με τον παπᾶ το σπίτι της, και την ήρε μέσα στο κατώγι, τη στιγμή που έφτανε θηλειά να κρεμαστή. Τότε την έπιασαν και την τράβησαν για το σπίτι του παπᾶ, χωρίς να βγή κανένας να την υπερασπιστή από τους δικούς της, μάννα της πατέρα της, αδέρφια της, ή αδερφές της. Κι' όχι δεν την περασίστηκαν μόνον, αλλά ένας αδερφός της ρίχτηκε με το μαχαίρι να την ξεσκίση, αλλά η Δημογεροντία δεν τον άφησε και του είπε:

— Έπρεπε να το κάνης προτύτερα αυτό! Τώρα είνε στά χέρια μας. Θα την τιμώρσωμε ήμεις, κι' όταν τελειώση η δική μας τιμωρία, κάνε ό,τι θέλης!

Τη στιγμή που την τραβούσαν για το σπίτι του παπᾶ άκούστηκαν από το ντροπιασμένο σπίτι της κούφια κλάματα και κούφια μυρολόγια, κλάματα και μυρολόγια ντροπής, που δεν τά καταπαύει κανένας παρηγορητικός λόγος. Η καρδιά των δημογερόντων ήταν κομματια, άλλ' ένα τέτοιο κακό δεν μπορούσε να μείνη άτιμώρητο. Έπρεπε να γίνει η τιμωρία για παράδειγμα, γιατί αν δεν γίνονταν, κάθε

γυνίκα του χωριού μπορούσε να κάμη το ίδιο, κι' όλη η κοινωία να γίνει σαν την κοινωία των σκυλλιών!

Όταν την έπιασαν στο σπίτι του παπᾶ ή παπαδιά πήρε ένα άδειο ποτήρι, έβγαλε το χέρι στον κόρφο της και της άρμεξε κάμποσους κόμπους γάλα και τώδειξε στη Δημογεροντία. Αυτό ήταν η μεγαλύτερη και ή φοβερώτερη μαρτυρία της άμαρτίας της!

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Η ΠΟΜΠΕΜΕΝΗ

(Συνέχεια εκ του προηγ. και τέλος)

Τότε ὁ παππᾶς τὴν τράβηξε κατὰ μέρες καὶ τὴν ξεμολόγησε. Ἡ Μαρία εἶπε ὅλες τῆς τὲς ἀμαρτίες, καὶ μαρτύρησε τὸν ἀπατεῶνά της. Ἦταν ὁ δεκατιστής, ἀπὸ πολὺ μακρινὸ μέρος, ποῦ δὲν ἔφτανε ἡ δύναμη τοῦ χωριοῦ νὰ τὸν τιμωρήσῃ. Ὑστερὰ ἀπὸ τὸ ξεμολόγημα ὁ παππᾶς πῆγε στὴν ἐκκλησίαν, πῆρε τὸ ἀρτοφόρι μὲ τὴν κοινωνίαν, καὶ τὴ μετάλαβε, καὶ ξαναπῆγε στὴν ἐκκλησίαν ν' ἀφήσῃ τὸ ἀρτοφόρι καὶ ξαναγύρισε, καὶ τέλος ἡ Δημογεροντία ἔχυσε λίγες σταλαγματιές ἀπὸ τὸ γάλα τῆς Μαρίας στὴ μελάνη τοῦ καλαμαριοῦ, καὶ μ' αὐτὸ τὸ μελάνι ἔγραψε τὸ μαρτυρικόν, καὶ τὴν καταδίκη τῆς πομπῆς, καὶ ἀφοῦ τὸ ὑπέγραψε καὶ τὸ βούλωσε μὲ τὴ βούλα τοῦ χωριοῦ ἔστειλε τὸν πορτόγυρο στὸ κοπαδι τοῦ σπιτιοῦ τῆς Μαρίας νὰ πάρῃ ἓνα τραγὶ καὶ διάταξῃ τὸ δικαλαητὴ νὰ βγῇ σύνταχα στὸ μεσοχώρι καὶ νὰ διαλαλήσῃ κατὰ τοὺς τέσσαρους ἀνέμους τὸ μαῦρο δικαλάμημα :

— « Ἀκούστε χώρα καὶ χωριανοί. . Σήμερα θὰ πομπευτῇ ἡ Μαρία τοῦ Τόλη Στράτη, καὶ νὰ μὴν πάῃ κανεὶς σὲ δουλειά...!! »

Ὁ πορτόγυρος εἶχε φέρῃ τὸ τραγὶ τῇ νύχτᾳ, πρὶν ἀρχίσῃ νὰ συνάζεταί ὁ κόσμος, τὸ ἔσφαξε στὴ στιγμή, καὶ τὸ ἔγδαρε χερί σὲ χερί. Ἔσπασε τὰ κέρατα ἔδωκε τὴν κοιλιὰ, καὶ κέρατα καὶ κοιλιὰ μαζὺ μὲ τ' ἄντερα τὰ ἔβαλε σὲ μιὰ μεριά ξεχωριστά, ἐνῶ τὸ κρέας τὸ ἔδωκε στὴν παπαδικὰ γιὰ μαγειρεῖν.

Τὸ γιωμικάκι ἡ Δημογεροντία ἐκάλεσε ὀνομαστικὰ δέκα ἀνύπαντρα παληκάρια τοῦ χωριοῦ μὲ τὰ ντουφέκια τους καὶ τ' ἄλλα τ' ἄρματα τους καὶ τὰ ἔμπασε μέσα στοῦ παπᾶ τὸ σπίτι. Ἡ πομπεμένη ἡ Μαρία ἦταν στημένη στὴ γωνιὰ τοῦ σπιτιοῦ μὲ μιὰ προκόβα κρεμασμένη μπροστὰ της, γιὰ νὰ μὴ φαίνεται, τὸ ἴδιο, ὅπως κάνουν στὲς νυχθές. Ἡ παπαδικὰ ἔστρωσε τὸ μεσάλι, ἔρ-

ριξε φωτὶ καὶ μέρασε τὸ φαγητὸ σὲ μικρὲς λίμπες, χωρὶς νὰ πῇ « καλῶς ὀρίσταν ». Παππᾶς, Δημογεροντία καὶ παληκάρια ἄρχισαν νὰ τρῶν, χωρὶς εὐλογία, χωρὶς εὐκείες, καὶ χωρὶς χαμόγελο. Μιὰ θλίψη μεγάλῃ ἦταν χυμῆται στὸ πρόσωπό τους, σὰ νὰ τοὺς ἔχει βρῇ μεγάλο κακὸ τὸν καθένα τους. Ὅταν τελείωσαν τὸ φαγητὸ σηκώθηκε ὁ παππᾶς, καὶ μὲ τὸν παπᾶ σηκώθηκαν καὶ οἱ ἄλλοι. Ὁ πορτόγυρος στὸ πρόσταγμα τοῦ παπᾶ καὶ τῆς Δημογεροντίας ἔφερε ἓνα γαϊδούρι σαμψωμένο, καὶ τὰ παληκάρια κατέβασαν τὴν προκόβα, ἄρπαξαν « ἄρον-ἄρον » τὴ Μαρία καὶ τὴν ἔβαλαν καθάλλᾳ ἀνάποδα ψηλὰ στὸ γαϊδούρι. Ὑ-

στερα, ἐνῶ τρεῖς τέσσεροι τὴν κρατοῦσαν γιὰ νὰ μὴν πέσῃ, οἱ ἄλλοι πῆραν τὴν κοιλιὰ τοῦ τραγιοῦ, καὶ ὅπως ἦταν ἄπλυτη τῆς τὴν ἔβαλαν στὸ κεφάλι, ἀπαράλλαχτα ὅπως βάνουν τὸ χρυσογαῖτανο τὸ φέσι τῆς νύφης, τὴν ἔζωσαν μὲ τ' ἄντερα, τῆς κρέμασαν τὰ κέρατα στὸ λαιμό, ἄνοιξαν τὴ θύρα τῆς αὐλῆς, καὶ ἔσυραν ὅζω τὸ γαϊδούρι μὲ τὴ Μαρία ἀνάποδα καθάλλᾳ, καὶ μὲ τὴν κοιλιὰ στὸ κεφάλι καὶ τ' ἄντερα ζωσμένη.

Μιὰ φωνὴ δὲν ἀκούστηκε. Ὅλο ἐκεῖνο τὸ πλῆθος ἔστεκε βουβό. Ὅλη ἐκεῖνη ἡ σκηνὴ ὅμοιαζε σὰ γάμος καὶ σὰν ζόδι καὶ πραγματικῶς ἐκντρεῦνταν ἡ Μαρία τὸν ἀτιμασμό, καὶ γένονταν τὸ ζόδι τῆς τιμῆς της! Τέσσερα παληκάρια, δυὸ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ δυὸ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν κρατοῦσαν τὴ δυστυχισμένη τὴ Μαρία γιὰ νὰ μὴν πέσῃ, ἓνα τραβοῦσε τὸ γαϊδούρι ἀπὸ μπρὸς ἄλλο τὸ χυποῦσε ἀπὸ πίσω, δυὸ πήγαιναν μπροστὰ-μπροστὰ καὶ ἄλλα δυὸ πίσω-πίσω. Ἡ Δημογεροντία μὲ τὸν παπᾶ πήγαινε ἀνάμεσα ἀπὸ πομπεμένη καὶ ἀπὸ τὴν πίσω φυλακὴ. Ὅταν ἡ τρισδύτυχη Μαρία βγῆκε στὸν κόσμον ἦταν σὰν πεθαιμένη. Τὰ μάτια τῆς κατεκλεισμένα σὰν κλειστά. Πεθαμένη μὲ ψυχὴ στὰ δόντια.

Οὔτε ψύλος στὸν κόρφο της, οὔτε τοῖχα στὸ κορμὶ της δὲν ἤθελε κανεὶς νάναί. Τέτοιος ἦταν ὁ ἐξευτελισμὸς της. Προσβλεπὼν τὴν Κοινωνία θανάσιμα, καὶ ἡ κοινωνία τὴν τιμωροῦσε θανάσιμα. Δὲν ἄνοιξε ἓνα χεῖλι νὰ τὴν περασπιστῇ. Ὅλοι ἦταν ἐχθροὶ της! Ἡ καρδιά της ἦταν παγωμένη, σὰν τὴν παγωμένη, σὰν τὴν παγωμένη θάλασσα, τὰ κύματα της δὲν ἔβρισκαν, τ' ἄντικα της

δὲν ἄκουγαν, ἡ γλῶσσα τῆς ἦταν δαγκα-
μένη. Τὰ δάκρυα εἶχαν σωθῇ, οἱ ἀναστενα-
γμοὶ εἶχαν στειρέψη, τὸ λογικὸ εἶχε κοι-
μηθῇ καὶ μοναχὰ ἡ ψυχὴ παρκαμόνευε βα-
θυὰ στὸ κουφάρι τῆς, σὺν τῇ σπίθᾳ στὴ
στάχτη, νὰ μείνῃ ἡ σπίθᾳ γυμνὴ καὶ νὰ
σθυστῇ. Τί εὐεργετικὸς θὰ ἦταν ὁ χάρος,
ἂν ἄπλωνε τὸ χέρι του καὶ τὴν τραβοῦσε
ἀπ' ἐκεῖ μέσα τῇ ψυχῇ τῆς τὴν παρκαδαρ-
μένη!

Ἡ συνοδεία τῆς πομπῆς τράβησε στὸ
μεσοχώρι. Ἡ καμπάνα ἄρχισε νὰ σημαίνει
πότε ἄργά-ἄργά «γλάααάν-γλάαάν!» σὰ
σὲ κηδεῖα, καὶ πότε ἀγλήγορα-γλήγορα
«γλάν-γλάν» σὰ σὲ ξόδι. Ἀπ' ἐκεῖ ἔσκισε
τὸ χωριὸ ὡς τὴν ἄκρη, ὕστερα τὸ κλωθο-
γύρισε ὅλο καὶ ὕστερα τὴν ἔβγαλαν στὰ
σύνορα τοῦ χωριοῦ κατὰ τὸ δῶμα. Ἐκεῖ
σταμάτησαν. Τὴν ξαρμάτωσαν ἀπὸ τὴν
κοιλιά κι' ἀπὸ τ' ἄντερα ποῦ φοροῦσε, τῆς
κρέμασαν ἓνα σακούλι ψωμι ξερὸ στὸ λαιμὸ
καὶ τὴν ἀπόλυκαν μέσα στὰ λόγγα. Ὅ,τι
πέταξε ἡ Κοινωνία ἀπ' ἐπάνω τῆς τὸ ἀ-
γκάλιασε ὁ λόγγος!

Ἡ Μαρία ἔτρεξε μέσα στὰ λόγγα, σὰ
διψασμένο λαρὶ, γιὰ νὰ κρύψῃ τὴν ἐντροπή

τῆς ἀπὸ τὴν Κοινωνία, ἡ συνοδεία τῆς
πομπῆς τῆς γύρισε στὸ χωριὸ χώρια-χώρια
καθένας καὶ τὸ δρόμο του!

Γιὰ τὴ Μαρία δὲ ξέρομε σωστά-σωστά
τί ἔγινε. Ἄλλοι εἶπαν ὅτι τὴν ἤσαν φα-
γωμένη μέσα στὰ λόγγα ἀπὸ τ' ἀγρίμια,
ἄλλοι ὅτι τὴν ἤσαν κρεμασμένη σ' ἓνα δέ-
ντρο, καὶ τὰ ὄρνια τῆς ἔτρωγαν τὸ πρό-
σωπο, καὶ ἄλλοι ὅτι μπῆκε καλόγρια σ'
ἓνα μακρυνὸ μοναστήρι, ἀλλ' ὅποιο κι' ἂν
ἦταν ἀληθινὸ ἀπὸ τὰ τρία ἡ Μαρία ἦταν
γιὰ πάντα χαμένη ἀπὸ τὸ σπῆτι τῆς, κι'
ἀπὸ τὸ χωριὸ τῆς.

...κατά μυστ' σηκώθηκαν κι οι άλλοι.
Ο παρτόγυρος, στο τραπέζι του παπα και της δημογεροντίας, έφερε ένα γαϊδούρι σωματωμένο. Τα παλληκάρια κατέβασαν την προκοπή, άρπαξαν άρον-άρον τη Μαρία και τη βάλανε στο γαϊδούρι ανάποδα, έχοντας τις πλάτες της προς το κεφάλι του ζώου και το πρόσωπο προς την ουρά του.

Υστερα, ενώ τρεις-τέσσεροι την κρατούσαν για να μην πέσει, οι άλλοι πήραν την κοιλιά του τραγού, κι όπως ήταν έλκτική, της τη βάλανε στο κεφάλι, απευρίχλατα όπως βάνουν της νύχτας το χρυσόγαϊτονο ψέδι.

Έπειτα τη ζώσανε κι άντρες, της κρεμάσαν τα κέρατα του τραγού στο λιμά, άνοιξαν τη θύρα της αϊλής κι έσυραν έξω το γαϊδούρι με την κομπεταμένη, όπως είχαν στολισμένη.

Στο έβγα της κομπεταμένης δεν άκουστηκε ούτε μία φωνή. Όλη έβγα το πλήθος στεκότανε βοιδα κι' άλλοι. "Όλη εκείνη ή σπηλιό έμοιαζε σαν γάιους και σαν ζώδι, κι' αληθινά παντρεύονταν ή Μαρία των Ατμισσών και γενόνταν τό ζώδι της τιμής της."

Τέσσερα παλληκάρια, δυό από τη μία μεριά και δυό από την άλλη, στέκονταν πλάι της. Ένα άλλο τραβούσε το γαϊδούρι από μπρος, άλλο ένα το χτυπούσε από πίσω, δυό άλλα πήγαιναν μπροστά-μπαρσά, κι' άλλα δυό πίσω-πίσω.

Η δημογεροντία με τον παπά πήγαινε ανάμεσα από την κομπεταμένη κι' από την πασοκλαχική με τα υφτερα καταβασμένα. Όταν ή δημογεροντία Μαρία βγήκε στον κόσμο ήταν σαν πεθαμένη, με τα μάτια κατεβασμένα σαν κλειστά και την ψυχή στα δόντια.

Όπως ψάλλος στον κόρφο της ούτε τριχιά στο κορμί της δεν θά-θεκε νάναι κανείς. Τέτοιος μεγάλος ήταν ό εξευτελισμός της... Είχε προσβάλει την κοινωνία θανάσιμα κι' ή κοινωνία την τιμωρούσε θανάσιμα!

Δεν άνοιξε ένα στόμα για να την υπερασπιστεί. "Όλοι ήταν έχ-θροί της...

Η καρδιά της ήταν παγωμένη σαν την παγωμένη θάλασσα, τα μάτια της δεν έβλε-παν, τ' αυτιά της δεν άκουγαν, ή γλώσσα της ήταν διακαμένη. Τα δάκρυά της είχαν παύσει, οι άναστεναγμοί της είχαν σιγήσει, το λογικό της είχε κομωθεί και μοναχά ή ψυχή της παραμόνευε βαθειά στο κομμάρι της, και δεν χρειαζόταν παρά ένα μικρό φν-σημα για να σηκωθεί ή σταχτή, να μείνει ή σπίδα γιγνήν και να σβύσθ!

Τι εύρηγετικός θά ήταν ό Χάρος, αν ά-λάσσει το χέρι του και της τραβούσε από κεί μέσα την ψυχή της την παραδαμένη!

Η κομπεταμένη έβλεπανε για το μεσοχώρι κι' ή χαμπαία της έκλεισε άρχισε να ημιαίνει τότε άργα-άργα, γλασσάσαν-γλασσάσαν, σαν σε ζώδι, και τότε γρήγορα-γρήγορα, γλάν-γλάν-γλάν, σαν σε γάμο.

Από το μεσοχώρι ή κομπεταμένη έβγαζε το χωριό ως την άκρη, ύστερα το κλωθογυρίσε δίω, και τέλος τη βγάλανε ως τα σύνορα του χω-ριού κατά το δόγμα.

Έκει σταμάτησαν, την ξεμαρμάτωσαν από την κοιλιά, τα κέρατα και τ' άντερα, την κατέβασαν από το γαϊδούρι και την έπολύσανε μέσα στα λόγια:

"Ότι πέταξε ή κοινωνία από πάνω της; τ' άγκάλιασε ή Ερηνιά."

Η Μαρία έτρεξε μέσα στα λόγια σαν διαμαρτυμένο λαφί, για να κρηίξη ή ντροπή της από την κοινωνία, κι' ή συνείδησή της γύρισε πίσω στο χωριό, χωρία-χωρία, καθένas και το δρόμο του.

Σωστά-σωστά δεν ξερόμπε τί απόγινε ή δύστυχη ή Μαρία. "Ά-λοι έβλεπν ότι τη βοηθάνε φαγωμένη μέσα στα λόγια από τ' άγρι-μα, άλλοι-ότι τη βοηθάνε χρεωσμένη σ' ένα δέντρο, κι' άλλοι-ότι υπήρχε καλόγορη σ' ένα πολύ μακρινό ιωναστήρι με τ' όνομα Μαγ-δαληνή..."

ΧΡ. ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΑΝΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΤΟΥ ΛΟΥΜΑ

Ο Άλεξ, Δομιάς, όταν τον έβδωσαν κάποιου λευκώμα α ζώου άρπασε για να άπαντήρη. Έγραψε τις έξης άπαντήσεις:

— Ποιά δνάματα άγαπάτε περισσότερο... Έμωα, Μαρία και Πέτρος.

— Τι άντιπαθείτε περισσότερο στον κόσμο; Δεν έχω μίσησ να κανέναν και για τίποτα.

— Ποια πρόσωπα της ιστορίας μ' αείτε; — Τόν Κάτωνα, τό Φίλιππο Β' και τό Λουδοβίκο ΙΔ'.

— Ποιά εινε ή σημερινή ύκρινis σας; — Η προδοσία του θανάτου.

— Σε ποιά σφάλμα δείχνετε περισ-σότερη έπισείκεια; — Τό συγγραφέ όλα, εκτός από τή σικοφαντία, την κλοπή και τό ψεύδος.

— Ποιά εινε το προσφιλέστερο έν-δλημα της ζωής σας; — Ο Θεός; Έδιω-σε, ή Θεός θά δώσει...

ΜΙΑ ΘΛΙΒΕΡΗ ΣΕΛΙΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΤΛΑΝΤ

Ο Ουάιλντ μετά την άπεφυλακισί του. Στο Μπερνσάλ. «Οι κίθρωνοι εινε άμειλίκοι!» Η άγάπη και ή συμπάθεια των χωρικών για τον μαρτυρικό συγγραφέα. Στο Παρίσι. Οι πα-λαιοί φίλοι του τον άπεφύευσαν. Ο πόνος του Ουάιλντ. Χω-ρίς στέγη!... Ο θάνατός του, κ.τ.λ. κ.τ.λ.

"Όταν ό Ουάιλντ έξέτισε την ποιή του και βγήκε από τις άγ-γλικές φυλακές, πήγε και έγκατεστάθηκε σ' ένα μικρό χωριό όνο-ματι Μπερνσάλ με το ψευδώνυμο Σεβαστιανός Μέλμωθ.

Η καταδίκη του Ουάιλντ και τα χρόνια που πέρασε δέσμιος τον είχαν καταβάλει πολύ και τον είχαν αλλάξει. Όταν ό περιφημος σημερα Γάλλος πεζογράφος Άντρέ Ζιντ πήγε στό Μπερνσάλ να τον ιδή, ό Ουάιλντ του είπε μ' ένα ύφος βαρυντισμένο:

— Οι άνδρωποι εινε άμειλίκοι. Κρίνουν τον καλλιτέχνη μόνο από τις κοινές κι' άόμμαντες πράξεις του. Αν έρχόμουν τώρα στο Παρίσι, όπως μου λέτε, οι θαυμαστές μου δεν θάδλεπαν σ' έμένα ταρα έναν άπόφοιτο των φυλακών. Δέν έχω σκοπό να ξαναπαρου-σιαστώ εκεί, πριν γράψω ένα δρόμα. Ως τότε πρέπει να μ' αφή-σουν ήσυχο...

Στό Μπερνσάλ ό Ουάιλντ είχε νοικιάσει ένα έξοχικό σπίτικι και προσπαθούσε να συγκεντρωθή για να έργασθί. "Όλοι οι κάτοι-κοι του χωριού τον άγαπούσαν. Ο έφημέριος μάλιστα του φερνόνταν με καλοσύνη και του έδινε τιμητική θέση στην έκκλησία.

Βλέποντας ό Ουάιλντ πως οι τελειοφύλακες του Μπερνσάλ δέν είχαν πιά να περάσουν τον καιρό τους, για να μην πλήτουν τους έδαντες μηιστορήματα του Άλεξάνδρου Δομιά, πατρός. Έπίσης, έκ' εικάριζε του Ιωβιλαίου της βασιλείας Βι-τωρίας, έδωκε μιά γιορτή στο σπίτι του, στην οποία προσκάλεσε όλους τους μαθητές του χω-ριού μαζί με τό δασκάλο τους.

Ενδιαφερόταν για τα πιο άόμμαντα πράγ-ματα και πολλές φορές έκανε σαν παιδί. Η κυριότερη ατία της μεταβολής αυτής ήταν μιά πολύ σοβαρή έγχειρησι που του είχε γίνει. Τού είχαν άνοψει δηλαδή τό κρανίο και του είχαν αφαιρέσει ένα μέρος του εγκεφάλου. Εύτυχώς ή έγχειρησις επέτρεψε και ό άσθενής άνέκορσε γρήγορα.

Παρ' όλα αυτά όμως, αν και είχε ζήλο για δουλειά και είχε βρεί δυό άποθέσεις για έκμετάλλευσ, δέν έγραφε τό δρόμα που σχε-δίαζε. Και όταν πήγε πιά στο Παρίσι, δέν είχε μαζί του τό περίφημο θεατρικό έργο, για τό οποίο είχε μιλήσει στο Ζιντ.

Στό Παρίσι ό Ουάιλντ βρήκε πραγματικώς την άτμόσφαιρα δυ-σάρεστη, όπως και τό περιμένο. Οι παλιοί του γνώριμοι τον άπέ-φευγαν και οι περισσότεροι μιλούσαν γι' αυτόν με ειρωνία και οι-κτο. Επειδή μάλιστα πολλοί από τους παλιούς φίλους του του έ-κλεισαν την πόρτα τους, ό Ουάιλντ δέν ξαναπήγε πιά να ιδή, κα-νέναν, από φόβο μήπως πάθει τους ίδιους εξευτελισμούς.

Κάποτε ένας φίλος του παρέθεσε προς τιμήν του γεύμα, αλλά πολλοί από τους προσκαλεσμένους δέν δέχτηκαν να πάνε. Η περιφρό-νησι αυτή πλήγωσε κατάκαρδα τον Ουάιλντ και αύξησε τή δυστυ-χία του.

Μιά μέρα ό Ουάιλντ καθόταν στην ταράτσα ενός καφενίκου μαζί με πολλούς άλλους θαμώνας. Σε λίγο βλέποντας τον Άντρέ Ζιντ να περνάη τον φώναζε κοντά του.

— Κάθου, του είπε. Πατέ δέν ήμουν τόσο μοναχός όσο αύτή τη στιγμή...

Αλλά σε λίγο, όταν έβγαλε να πληρώσει τους καφέδες, είδε πως ήταν άπένταρος!...

Μιά μέρα του πρότειναν εκ μέρους μιάς Παρισινής έφημερίδος να γράφει ένα δρόμο κάθε βδομάδα άντι γενναίας έπισείδης.

— Υστερα από τό δόγμα που έκανε ή καταδίκη σας, πρόσθεσε, άπερίσκεπτα ό άπεσταλμένος της έφημερίδος, να είστε βέβαιος πως έχετε μεγάλη έπιτυχία...

— Εύχαριστώ, φίλε μου, του είπε ό Ουάιλντ σικανοκρινός. Μου άρκουν ή έπιτυχίες που έβγα από τής δικής μου...

Δυό χρόνια πριν πεθάνη, στο 1898, επειδή δέν είχε να πληρώσει τα ένοχώματά του, του έκαμαν έξωση και του κράτησαν τις άπο-σκευές. Εύτυχώς βρήκε κάποιος άλλος ένοχώματος, ό οποίος του πληρώσε τα χρέη και τον έπληρε στο δικό του ένοχώμα, όπου έμεινε μέχρι των τελευταίων ημερών του.

Κατ' άτυχή συντυχίσι δέ, τή στιγμή που ξεφυλάδε, δέν είχε κανέναν κοντά του. Ο Πωλ Φορ, ένας διά- τους πιστοτέρους του φίλους, όταν πήγε να τον έπισκε-ψθή, τον βρήκε νεκρό.

Την φτωχική κηδεία του άλλοτε έν-δόξου Άγγλου ποιητού πολλοί λίγοι άπό τους φίλους του τή συνάδεσαν.

Ο Όσκαρ Ουάιλντ πέθανε στις 30 Νοεμβρίου 1900 και έτάφη μετά τρεις μέρες στο νεκροταφείο του Μπαιντ.

Ζουδιών, ποῦ μέσ στα σύδεντρα γύριζαν ὅλη μέρα,
 Κι' ὁ εὐτυχισμένος πιστικός ἐκάθονταν ἀπάνω
 Σὲ μιὰ ραχούλαν ὡμορφη, δειδροστεφανωμένη,
 Καὶ πότε πετροβόλας τὰ γιδοπρόβατά του,
 Πότε τὴν ἀργυρόφωνη φλογέρα του λαλοῦσε,
 Καὶ σμίγονταν γλυκά—γλυκά μ' ἀδελφικὴν ἀγάπη
 Τὸ μαλακὸ τὸ λάλημα τῆς γλυκερῆς φλογέρας,
 Τὰ βροντερὰ γαυγίσματα καλοθρεμένων σκυλλων
 Τὰ «ντίγκ—ντίγκ—ντίγκ» τῶν κουδουνιῶν τὰ «γλάγκ—γλάγκ—γλάγκ» τῶν κα-
 τῶν κοπαδιῶν ὁ θόρυβος, οἱ σάλαγοι, οἱ κουβέντες,
 Καὶ τῶν πουλιῶν τὸ ἔγκαιρο καὶ μαγικὸ τραγούδι,
 Κι' ἀχολογοῦσαν οἱ λακκιές, καὶ βούιζαν οἱ λόγγοι,
 Σὰν νὰ ἦταν θεία μουσική, οὐράνιο παιηγύρι
 Ὑμνος γλυκός, ἀθάνατος στὸν δοξασμένον Πλάστη,
 Βγαλμένος μέσα ἀπὸ τῆς Γῆς τὰ βλογημένα στήθια.

Διηγήματα

Η ΠΟΜΠΕΜΕΝΗ

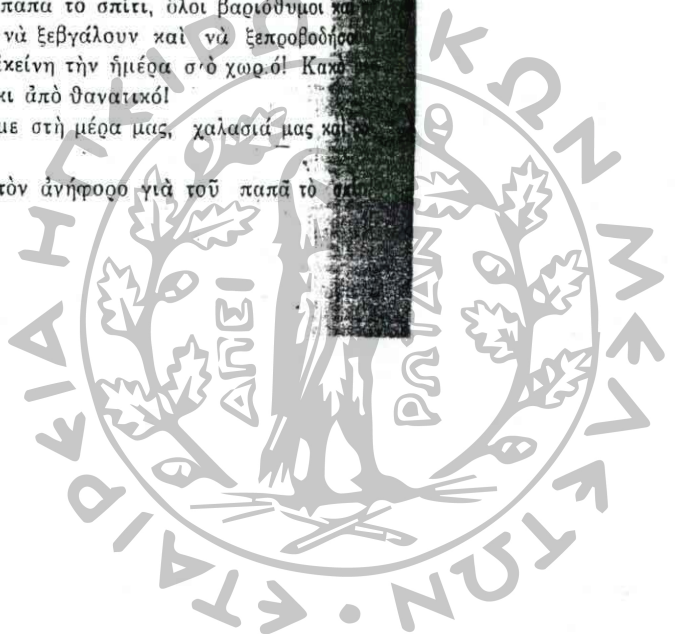
Σύνταχα σύνταχα, ξεμερώνοντας τὴν Τετράδη, τὴν ὥρα ποῦ ἀποχαιρετοῦ-
 ῆ Νύχτα τῆς Μέρα, κι' ἀρχινούσανε νὰ εβηοῦνται ἓνα ἓνα τὰ στέρια στὸν οὐρανὸ
 κι' ἀργοχάραζε ἡ ἀβγοῦλα γελαστή καὶ χαρούμενη πίσω ἀπὸ τὸ βουνό, ὁ δια-
 λητὴς τοῦ χωριοῦ, πρῶτος σὴ φωνὴ ἀπ' ὅλους τοὺς χωριανούς του, ἀνέβηκε σὲ
 ψηλὸ κοτρώνι τοῦ μεσοχωριοῦ, μπροστὰ στὴν Ἐκκλησιὰ καὶ φώναξε μὲ ὅλη
 τὰ δυνατὰ, ἀργὰ ἀργὰ καὶ ψαλμωδικά:

—«Ἀκούστε, χώρα καὶ χωριανοί . . . Σήμερα θὰ πομπεφτῇ ἡ Μαρία τοῦ
 λη, καὶ νὰ μὴν πάη κανεὶς σας στὴ δουλειά σας! . . .»

Τέσσερες φορὲς τὸ διαλάλησε αὐτὸ ὁ διαλαλητὴς τοῦ χωριοῦ, μιὰ κατὰ
 ἀνατολὴ, μιὰ κατὰ τὸ βορρῆ, μιὰ κατὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα καὶ μιὰ κατὰ τὴ νοτῆ.
 ἀφοῦ τὸ διαλάλησε καλὰ καλὰ, κατέβηκε ἀπὸ τὸ κοτρώνι καὶ τράβηξε γιὰ τὸ
 τοῦ παπᾶ, ὅπου εἶτανε συναγμένη ὅλη ἡ δωδεκάρα τοῦ χωριοῦ. Τὸ κρῖο καὶ φοβερὸ
 λάλημα τᾶκουσε ὅλο τὸ χωριό, σὰ μαῦρο μήνυμα, σὰ σουρισματιὰ δικέφαλης.
 κι' ἄντρες καὶ γυναῖκες ξεκίνησανε γιὰ τοῦ παπᾶ τὸ σπίτι, ὅλοι βαριόθυμοι καὶ
 τὰ κεφάλια κατεβασμένα, σὰ νὰ πηγαίνανε νὰ ξεβγάλουν καὶ νὰ ξεπροβοδίσουν
 λείψανο. Πολὺ μεγάλο κακὸ θὰ γένονταν ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα σ' ὁ χωριό! Κακὸ
 γαλύτερο κι ἀπὸ φρωτιά κι ἀπὸ πλημμύρα κι ἀπὸ θανατικό!

—Μωρέ, τί κακὸ μᾶς ἔμελλε νὰ ἰδοῦμε στὴ μέρα μας, χαλασιά μας καὶ
 βολιά μας!

Μουρμούριζε μιὰ γριά ἀνεβαίνοντας τὸν ἀνήφορο γιὰ τοῦ παπᾶ τὸ σπίτι
 καὶ μιὰν ἄλλη τῆς ἀπάντησε:

ΠΡΑΤΙΚΗ ΕΞΙΤΙΑ

633

—Οὐ! τὴν κοψόχρονη! Δὲν εἶταν ἀστραπὴ νὰ τὴ βαρέσει, γιὰ νὰ μὴν ἰδῇ
τὰ μέρα; Μᾶς γάνωσε ἡ στρίγλα ὅλο τὸ χωριὸ καὶ δὲν ἔχουμε μοῦτρα νὰ βγά-
μα στὸν κόσμο.

—Ένας γέρος, ποῦ ἀνέβαινε κι αὐτὸς γιὰ τοῦ παπᾶ τὸ σπίτι ἀκουμπώντας
τὸν ῥαβδί του, ἀπολογήθηκε πρὸς δυὸ τῆς γυναικὲς:

—Καημένες, δὲν κλαίγω ἐγὼ αὐτές! Αὐτὴ ἔτσι ἤθελε κ' ἔτσι ἔπαθε. Κλαίω
το γόνους της, τὰ δέρφια της, καὶ τὲς καημένες τὲς ἀδερφές της, ποῦ θὰ μείνουν
ἀγνύπαντρες μ' αὐτὴ τὴ γάνα καὶ μ' αὐτὴ τὴν ντροπὴ . . .

Δυὸ ἄλλοι, ποῦ πηγαίνανε μαζί κουβεντιάζοντας, ἀκουστήκανε νὰ λένει

— . . . Ποῦ νὰ ὁμοιασε!

—Τι τὰ θέλεις! Σκύλα πό μαντρὶ καὶ τσιούπρα πὸ σπίτι! Ἐδῶ καὶ σαράν-
χροῖα μιά ξαδέρφη τῆς βάβως της δὲν τὸν ἔκοψε τὸν μπᾶστο; Μολογοῦν ὅτι
ἐπὶ τῆς ἀμπέλι, ποῦ εἴτανε θαμμένο τὸ μπᾶσι, ἀπὸ τὴ βροχὴ, ὡς ποῦ ξε-
πῆκε καὶ φανερώθηκε τὸ κρῖμα στὸν κόσμο. Λένε μάλιστα ὅτι πνίγηκαν καὶ δυὸ
ἄνθρωποι ἀπὸ κείνο τὸ συντέλειο! . . .

Τὴ στιγμὴ ποῦ ἀρχίσανε νὰ χύνουνται οἱ ὀλόχρυσες ἀχτίδες τοῦ ἥλιου στὸν
κόσμο καὶ νὰ φέρουν τὴ χαρὰ στὴν Πλάση, ὅλο τὸ χωριὸ εἶχε μαζωχτῇ ὀλόγυρα
πρὸ τοῦ παπᾶ. Μόνο οἱ συγγενῆδες τῆς πανουκλιασμένης καὶ τῆς κακοβαδεμέ-
νης Μαρίας ἔλειπαν ἀπὸ ἐκεῖνη τὴ μαζωχῇ. Ἡ αὐλόθυρα τοῦ παπᾶ εἶταν κλει-
στά. Μανταλωμένη, γιὰ νὰ μὴν μπαίνει ὁ καθεὶς μέσα. Μόνο οἱ προεστοὶ τοῦ χω-
ριοῦ, ὁ παπᾶς καὶ πέντ' ἕξη γριὲς βρισκότανε μέσα μὲ τὴν πανουκλιασμένη καὶ τὴν
κακοβαδεμένη τὴ Μαρία κ' ἐτοίμαζαν τὸ πόμπημα, ποῦ θὰ ξεκινοῦσε τὸ γιοματά-
κι ἀπὸ τὸ χωριό, μὲ τὸ σῆμα τῆς καμπάνας τῆς ἐκκλησιᾶς.

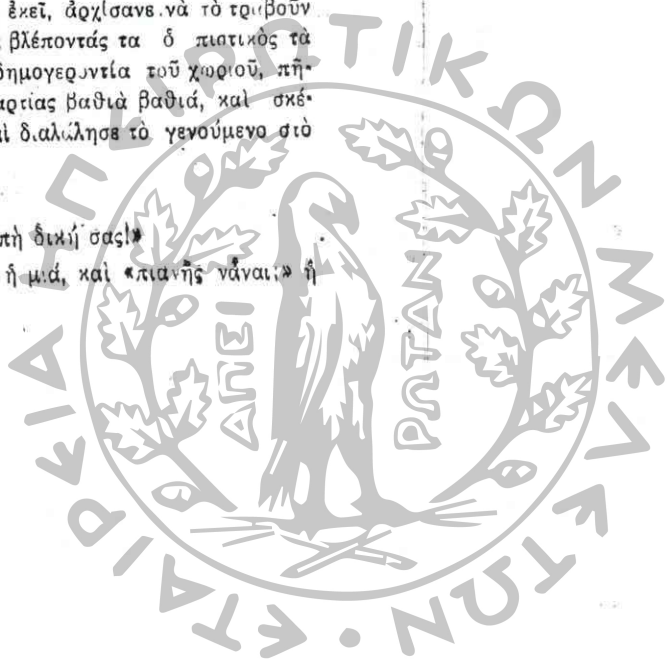
Πολὺ μεγάλο κακὸ θὰ γίνονταν ἐκεῖνη τὴ μέρα στὸ τιμημένο χωριό, ποῦ ἦταν
πρόκτιστο ὡς τὰ τότε. Κακὸ μεγαλύτερο κι ἀπὸ φωτιά καὶ ἀπὸ πλημμύρα καὶ ἀπὸ
ἐπιδόκιμο. Θὰ πόμπεβαν τὴ Μαρία τοῦ Γόλη! . . .

Ἡ Μαρία αὐτὴ εἴτανε μιά τσιούπρα ἀπὸ παρακατιανὸ σπίτι τοῦ χωριοῦ, ὡς
καὶ ἐπὶ δέκα ὀκτὼ χρονῶ, μέτρια στὴν ἰδίᾳ της καὶ ὅταν ἀρχίσανε νὰ τὴν προξε-
νιεύουν, κάποια εἶχε εἰπῇ ὅτι τὴν εἶδε νὰ κρυφοκουβεντιάξῃ μὲ τὸ δεκατιστὴ καὶ
ἀπὸ τὴν εἰδησιὰ νὰ παίρνῃ ἀπὸ τὸ χέρι του ἕνα μαντήλι μῆλα. Οἱ προξενιὲς σταμάτησαν
ἐπὶ τῆς ἀπ' αὐτό, καὶ δὲν πέρασαν ἕξ μῆνες ἀπὸ τότε καὶ νὰ σου! μιά μεγάλη
στὴν ἡμ' ἀστραπὲς καὶ βροντιές, σωστὸ συντέλειο, ποῦ ἔθεψε ἕνα μπᾶσι καὶ τὸ
πᾶσι στὸ δρόμο. Δυὸ μαντρόσκυλα, ποῦ παράτυχαν ἐκεῖ, ἀρχίσανε νὰ τὸ τραβοῦν
ἀπὸ τὸ κεφάλι καὶ τᾶλλο ἀπὸ τὰ ποδάρια, ἀλλὰ βλέποντάς τα ὁ πιστικὸς τὰ
ἔπαιζε, κι' ἔδωκε εἰδησιὰ στὸ χωριό. Μαθόντας ἡ δημογεροντία τοῦ χωριοῦ, πῆ-
σαν τόπο μὲ τὸν παπᾶ, ἔθαψε τὸ πλάσμα τῆς ἀμαρτίας βαθιὰ βαθιὰ, καὶ σκέ-
ψαν τὸ λάκκο του μὲ μεγάλες καὶ βαρεῖες πέτρες, καὶ διαλύθησεν τὸ γενοῦμενο στὸ
καὶ καὶ σὰ περίχωρα.

Τὰ περίχωρα ὅλα ἀπάντησαν:

—«Ἐχ'ουμε τὸ πρόσωπό μας λαγῶρα κ' ἡ πομπὴ δική σας!»

Ταίς ὅλες οἱ ὑποψίες, μὲ τὸ «πιανῆς νάναι» ἢ μιά, καὶ «πιανῆς νάναι» ἢ

άλλη πέσανε στη Μαρία του Γόλη, που την είχαν ιδεί να της δίνει δ δεκατισή μαντήλι με τὰ μῆλα.

Ἡ δημογεροντία, μαθόντας διὲς ἡ Μαρία τοῦ Γόλη μποροῦσε νὰ ναι ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ, τὴν Τρίτη τὸ βράδι πάτησε μαζί με τὸν παπᾶ τὸ σπίτι της, καὶ βρῆκε μέσα σὶδὲ κατῶγι τὴ στιγμή ποῦ ἔβαινε τὴ θηλειὰ σὶδὲ λαιμὸ της γιὰ νὰ κρεμάσῃ. Τότε τὴν ἔπιασαν καὶ τὴν τραβήξαν γιὰ τὸ σπίτι τοῦ παπᾶ, χωρὶς νὰ βρῇ κανέναν νὰ τὴν περασπισίῃ ἀπὸ τοὺς δικούς της, μάννα της, πατέρα της, ἀδελφούς της. Κι ὅχι δὲν τὴν περασπίστηκε μονάχα, ἀλλὰ ἕνας ἀδερφός της χιτρε μετὸ μαχαίρι γυμνὸ νὰ τὴν ξεσκίση. Ἡ δημογεροντία ὅμως δὲν τὸν ἀφῆκε λέγοντάς του:

—Ἐπρεπε νὰ τὸ κάνεις προτύερα αὐτό. Τώρα ποῦναι σὶδὲ χέρια μας, θὰ τιμωρήσωμε ἑμεῖς κι ὅταν τελεώσῃ ἡ δική μας ἡ δουλειά, τότε κάνει σὺ ὅτι θέλεις.

Τὴ στιγμή ποῦ τὴν τραβούσανε γιὰ τὸ σπίτι τοῦ παπᾶ, ἀκούστηκαν ἀπὸ ντροπιασμένο σπίτι της κούφια κλάματα καὶ κρυφὰ μοιρολόγια, κλάματα καὶ μοιρολόγια τῆς ντροπῆς, ποῦ δὲν ἔχουν παρηγοριά:

«Παρηγοριά' ἔχει ὁ θάνατος καὶ λησμοσύνη ὁ χάρος

Κι ἡ πικραμένη ἀτιμία παρηγοριά δὲν ἔχει»

Ἡ καρδιά τῶν δημογερόνων εἶταν κομμάτια ἀλλὰ ἕνα τέτοιο κακὸ δὲν μποροῦσε νὰ μείνῃ ἀτιμώρητο. Ἐπρεπε νὰ γίνῃ ἡ τιμωρία γιὰ τὸ παράδειγμα, γιατί δὲ γίνονταν, κάθε γυναῖκα τοῦ χωριοῦ μποροῦσε νὰ κάμῃ τὸ ἴδιο κι ὅλη ἡ κοινὴ νωνία νὰ γένῃ σὰν τὴν κοινωία τῶν σκυλιῶνε.

Ὅταν τὴν μπάσανε σὶδὲ σπίτι τοῦ παπᾶ, ἡ παπαδιά πῆρε ἕν' ἀδειο ποῦ ἔβαλε τὸ χέρι στὸν κόρφο της καὶ τῆς ἄρμεξε καμπέσους κόμπους γάλα καὶ τὸν ἀπὸ τὴν δημογεροντία! Λεῖδὲ εἶτανε ἡ μεγαλύτηρ κ' φοβερώτερη μαρτυρία τῆς ἀτιμίας της, ὅτι κορίτσι ὄντας ἀπόχτησε παιδί καὶ τὸ σκότωσε!

Τότες ὁ παπᾶς τὴν τραβήξε κατὰ μέρος νὰ τὴν ξεμολόγησῃ. Ἡ Μαρία ὅλες της τὲς ἀμαρτίες καὶ μαρτύρησε τὸν ἀπατόνα της τὸ δεκατισή, ποῦ ἀπὸ πολὺ μακρινὸ μέρος, ποῦ δὲν ἔφτανε ἡ δύναμη τοῦ χωριοῦ νὰ τὸν τιμωρήσῃ. Αὐτὸς ὁ αἷμο: με κάτι μῆλα, ποῦ εἰς ἔδινε, με κάτι σῦκα, με κάτι μοσχοσάπια κ' ἕνα λεφαντένιο χτένι γιὰ νὰ νίβεται καὶ νὰ χτενίζεται, καὶ τέλος τὴν ἀπάτησε, καὶ τῆς τῆς ὅτι θὰ πάθαινε τίποει αὐτὴ, κι ὅτι θὰ γκαστριωνόντανε γιατί, καὶ εἶχε φάγει στεεροβότανο, κι ὅτι ἂν τοῦκανε τὸ θέλημα θὰ τὴν ἔπαιρνε γυναῖκα καὶ θὰ τὴν πῆγαινε σὶδὲ χωριό του.

Ὑστερα ἀπὸ τὸ ξεμολόγημα, ὁ παπᾶς πῆγε στὴν Ἐκκλησία, πῆρε τὸ ἀσκήρι μετὲν ἅγια κοινωία καὶ τὴν κοινώησε, καὶ ξαναπῆγε στὴν Ἐκκλησία νὰ πῇ τὸ ἀρτοφόρι καὶ ξαναγύρισε, καὶ τέλος οἱ δημογερόντοι χύσανε λίγες σταλαμὲ ἀπὸ τὸ γάλα τῆς Μαρίας σὶδὲ μελάνι τοῦ καλαμαροῦ, καὶ μ' αὐτὸ τὸ μελάνι ἔψαψαν τὸ μαριτυρικὸ καὶ τὴ φοβερὴ καταδίκη τῆς πομπῆς, κι ἀπὸ τὸ ὑπόγραψαν τὸ βουλῶσαν μετὲν βύλα τοῦ χωριοῦ, ἔστειλαν τὸν πορτόγυρο σὶδὲ κοπάδι τοῦ ποιοῦ τῆς Μαρίας, νὰ πάρῃ ἕνα βαρβίτιο τραγί, γὰρ τὸ πρῶτο ποιοῦ τῆς πομπῆς διὰ τῆς τοῦ διαλαλήτῃ νὰ διαλαλήσῃ κατὰ τοὺς τέσσερους ἀνέμους τὸ μᾶζο διαλαλήτῃ.

ΠΑΤΡΙΚΗ ΕΞΙΣΤΑΣ

635

—«Ἀκούστε, χωριὸ καὶ χωριανοί . . . Σήμερα θὰ πομπεψτῇ ἡ Μαρία τοῦ γαὶ νὰ μὴν πάη κανεὶς σὲ δουλειασαὰ!»

Ὁ πορτόγυρος εἶχε φέρεῖ τὸ τραγὶ τῇ νύχτᾳ, πρὶν ἀρχίσῃ νὰ συνάξεται ὁ ὄχλος, τὸσφάξε τὴ στιγμὴ καὶ τὸ γδαρὸς χέρι χέρι. Ὑστερα ἔκοψε τὰ κέρατα ἀπὸ τὸ κεφάλι, ἀδειασε τὴν κοιλιὰ, καὶ κίρῃ καὶ κοιλιὰ μαζί μὲ τὰντερεὰ τῖβρια καὶ τὰ κέρατα ξεχωριστά, ἐνῶ τὸ κρέας τὸ παράδωκε στὴν παπαδιά νὰ τὸ μαγερέψῃ.

Τὸ γιοματάκι, ἡ δημογεροντία κάλεσε ἀνύπαντρα παλληκάρια τοῦ χωριοῦ μὲ σφάγια τους, καὶ ὅλα τὰ ἄρματα τους, καὶ τάμπασε μέσα σιοῦ παπᾶ τὸ

Ἡ κατὰδικη Μαρία στέκουνταν ὀρθὴ πτὴ γωνιὰ τοῦ σπιτιοῦ, κίττω δὴ τὴν ἴσση, μὲ μιὰ προκόβα κρεμασμένη μπροστὰ της, γιὰ νὰ μὴ φαίνεται, τὸ ἴδιο κάνουνε στὶς νυφάδες. Ἡ παπαδιά ἔστρωσε τὸ μεσσάλι, ἔρριξε ψωμί, μοίρα-φαγητὸ σὲ μικρὲς λῆμπε, χωρὶς νὰ πτὴ τὸ «καλῶς ὀρίσανε!». Πιπᾶς δημο-γερντὰ καὶ παλληκάρια ἀρχίσανε νὰ τρώνε, χωρὶς βλογητό, χωρὶς ἐφκὲς καὶ χωρὶς ἔλπο. Μιὰ θλίψη μεγάλῃ εἶτανε χυμένη στὸ πρόσωπό τους, σὰ νὰ τοὺς εἶχε μεγάλο κακὸ τὸν καθέ-α τους. Ὅταν τέλειωσαν τὸ φαγητό, σηκώθηκα ὁ πα-καὶ μὲ τὸν παπᾶ μαζί σηκώθηκαν καὶ οἱ ἄλλοι.

Ὁ πορτόγυρος στὸ πρόσταγμα τοῦ παπᾶ καὶ τῆς δημογεροντίας ἔφερε ἓνα σαρμαρωμένο καὶ τὰ παλληκάρια κατέβασαν τὴν προκόβα, ἄρπῃξαν «ἀρονι» τὴ Μαρία καὶ τὴ βάλανε στὸ γαῖδούρι ἀνάποδα, ἔχοντας τὲς πλάτες πρὸς τὸ κεφάλι τοῦ γαῖδουρι καὶ τὸ πρόσωπο πρὸς τὴν οὐρά του. Ὑστερα, ἐνῶ τρεῖς, ὅσοι τὴν κρατούσανε γιὰ νὰ μὴν πτῇ, οἱ ἄλλοι πτῃραν τὴν κοιλιὰ τοῦ τρα-γοῦ ὅπως εἶταν ἀπλυτῇ, τῆς τὴ βάλανε στὸ κεφάλι, ἀπαράλαχτῇ ὅπως βάνουν τῆς τὸ χρυσογαῖτα οἱ ἰδοῖς, τὴ ζώσανε μὲ τὰντερε, τῆς κρέμισαν τὰ κέρατα τοῦ τραγοῦ στὸ λαιμό, ἄνοιξαν τὴ θύρα τῆς αὐλῆς καὶ ἔβουραν τὸ γαῖδούρι, μὲ ὑπερμένη, ὅπως τὴν εἶχανε στολισμένη.

Στὸ ἔβγα τῆς πομπεμένης δὲν ἀκούστηκε οὔτε μιὰ φωνή. Ὁλοέκεινο τὸ πλῆθος ἦτανε βουβὸ καὶ ἄλαλο. Ὅλη ἔκεινη ἡ σκηνὴ ὅμοιαζε σὰ γάμος καὶ σὰν ξόδι, ὅταν παντρεύονται ἡ Μαρία τὸν Ἀτιμασμό, καὶ γένουνταν τὸ ξόδι τῆς τι-μῆς. Τέσσερα παλληκάρια: δύο ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ δύο ἀπὸ τὴν ἄλλη, στέ-ταν πλάγια τῆς, ἓνα ἄλλο τραβοῦσε τὸ γαῖδούρι ἀπὸ μπρὸς ἄλλο ἓνα τὸ χι-τὸ ἀπὸ πίσω, δύο ἄλλα πτῃγαιναν μπροστὰ μπροστὰ, καὶ ἄλλα δύο πίσω πίσω, δημογεροντία μὲ τὸν παπᾶ πτῃγαινε ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν πομπεμένη καὶ ἀπὸ τὴν πα-παδιά, μὲ τὰ μοῦτρα κατεβασμένα. Ὅταν ἡ τρισδύστιχη Μαρία βγῇκε σιὸν αὐλῆς ἦτανε σὰν πεθαμμένη, τὰ μάτια τῆς κατεβασμένα σὰν κλειστά, καὶ ἡ ψυχὴ τῆς δόντια.

Οὔτε ψῦλλος σιὸν κόρφο τῆς οὔτε τρεῖς στὸ κορμί τῆς δὲ θάθελε κανεὶς νὰ πτῇ. Ὅσοις μεγάλους εἶταν ὁ ξεφτελισμός τῆς! Εἶχε προσβάλει τὴν Κοινωνία θανά-του. Ἡ Κοινωνία τὴν τιμωροῦσε θανάσιμα! Δὲν ἄνοιξε ἓνα στόμα νὰ τὴν πτῇ. Ὅλοι εἶταν ἐχτροί τῆς! Ἡ καρδιά τῆς εἶταν παγωμένη, σὰν τὴν παγωμέ-νη. Ὅσοις, τὰ μάτια τῆς δὲν ἔβλεπαν, τὰ φτιά τῆς δὲν ἀκούγαν, ἡ γλῶσσα τῆς δὲν ἀνέβαινε, τὰ δάκρυά τῆς εἶχανε σωθῇ, οἱ ἀναστεναγμοὶ τῆς εἶχανε σι-πῇ. Τὸ λογικό τῆς εἶχε κοιμηθῇ καὶ μονάχα ἡ ψυχὴ τῆς παραμόνεβε βαθιὰ στὰ

κουφάρι της σάν τή σπίδα στή στάχη, καί δέ χρειάζονταν παρὰ ἓνα μικρο-
μα γιά νά σηκωθῇ ἡ στάχη, νά μείνῃ ἡ σπίδα γυμνή καί νά σθησι! Τί-
κός θά εἶταν ὁ χάρος, ἂν ἄπλωνε τὸ χέρι του καί τῆς τραβοῦσε ἀπὸ καὶ τὴν
ψυχὴ της τὴν παραδαρμένη!

Ἡ πομπὴ τράβηξε γιά τὸ μεσοχώρι, κ' ἡ καιμπάνια τῆς ἐκκλησίας
νὰ σημαίνει πότε ἀργά ἀργά: «γλαααάν—γλααααάν», σά σέ ξόδι, καὶ
γλήγορα «γλάν—γλάν—γλάν», σά σέ γάμο. Ἀπὸ τὸ μεσοχώρι ἔσκισε τὸ χε-
ῖμα, ὅσπερ τὸ κλωθογύρο σὲ ὄλο, καί τέλος τὴ βγάλανε ὡς τὰ σύνορα τῆς
κατὰ τὸ δῶμα. Ἐκεῖ σταμάτησαν, τὴν ξεριμάωσαν ἀπὸ τὴν κοιλιά, τὰ κῆ-
τάντερα τὴν κατέβασαν ἀπὸ τὸ γαϊδούρι καί τὴν ἀπολύσανε μέσα στὰ λόγια
πέταξε ἡ Κοινωνία ἀπ' ἀπάνω της, τὸ ἀγκάλιασε ἡ ξεριμά!

Ἡ Μαρία ἔτρεξε μέσα στὰ λόγια, σὰ δ' ψασμένο λάφι, γιά νὰ τερ-
ντροπὴ της ἀπὸ τὴν Κοινωνία, κ' ἡ συνοδεία της γύρισε σιὸ χωριὸ πίσω,
χώρια, καθέννας καί τὸ δρόμο του.

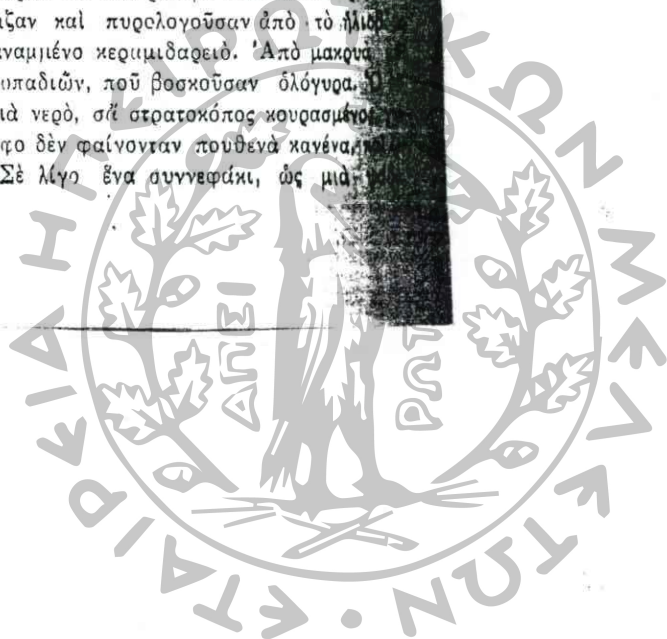
Σωστά σωστά δὲν ξέρουμε τί ἀπόγινε ἡ δύσυχη ἡ Μαρία! Ἄλλοτε
τὴ βοήκανε φαγωμένη μέσα στὰ λόγια, ἀπὸ τὰ γέμια, ἄλλοι ὅτι τὴν ἐβοή-
σμένη σ' ἓνα δέντρο καί τὰ ὅρνια τῆς ἔτρωγαν τὸ πρόσωπο, κι-ἄλλοι ὅτι
καλόγρια σ' ἓνα πολὺ μακρινὸ μοναστήρι μὲ ἰδιόμα Μαγδαληνῆ. Ἀλλὰ
ἂν εἶταν ἀληθινὸ ἀπ' αὐτὰ τὰ τεῖρα, ἡ Μαρία εἶπε γιά πᾶ τα χαμένα ἀπὸ
τι της κι ἀπὸ τὸ χωριὸ της.

*

Η ΚΥΝΗΓΗΜΕΝΗ ΠΕΡΔΙΚΑ

Εἶταν Αὐγουστος μῆνας. Καθόμαζταν ἐγὼ κι' ὁ συναδελφός μου τὸ
γίωμα στὸν ἀξώστη τοῦ πύργου ποῦ εἶταν στὸ βορεῖνὸ πλευρὸ του, καί κοι-
τὸν ἀπέραντο κάμπο τῆς Θεσσαλίας, ὡς ἐκεῖ, ποῦ ἔσιμιγε μὲ τὶς κονιότερες
τῶν χασιώτικων βουνῶν, ποῦ φαίνονταν ἀπὸ μακριὰ ἓνα κομμάτι πέτρα
γιγάντεια, πιάνοντας ἀπὸ τὴ Βοῦλα ὡς τὸ Κοκκινάδακι τοῦ Ζάρκου. Ὁ Π-
κυλοῦσε τὰ ρέματά του πολὺ κοντὰ μας, ὡς ἓνα ἰεταρτὸ τῆς ὥρας ἀπὸ μᾶς,
ἂν κι' ὁ πύργος εἶταν ὑψηλὸς, οὔτε αὐτὸν βλέπαμε, οὔτε τὸ βουητὸ του ἀ-
γιατὶ τὸ ἔδαφος εἶναι ἴσιο, καί οἱ δύο ὄχτες σμίγουν ἡ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη καί
βουν τὴν κοίτη, ἐνῶ τὸ νερὸ τρέχει ἥσυχο—ἥσυχο, χωρὶς βουή, χωρὶς κρό-
αρις ἀφρὸ σ' αἱ διαβάτης κουρασμένος, ποῦ περπατᾷ ἀργά—ἀργά, καί δὲν
τὴν ὥρα νὰ φθάσῃ στὸ κατοικεῖό του, νὰ ξυπλωθῇ καί νὰ κοιμηθῇ.

Εἴχαμε μπροστὰ μας ἓνα σωρὸ χωριά. Τὰ διακρίναμε ἀπὸ τὰ δέντρα
εἶχαν, κι' ἀπὸ τὰ κεραμίδια ποῦ κοκκίνιζαν καί πυρελογοῦσαν ἀπὸ τὸ ἥλι-
σὰ νὰ εἶταν ψηλὰ σ' ἀβεσταριά, ἢ σ' ἀναμμένο κεραμιδαρεῖο. Ἀπὸ μακριὰ
ἔρχονταν ὁ ἥχος τῶν κουδουνιῶν τῶν κωπαδιῶν, ποῦ βοσκοῦσαν ὀλόγυρα. Ὁ
ρανόσ εἶταν ξάστερος κι' ἡ γῆ δίψαιε γιά νερὸ, σὰ στρατοκόπος κουρασμένος
εἰ δὲν εἶχε βοῆξει ἀπὸ τὸ Μάρτη. Σύννεφο δὲν φαίνονταν πουθενὰ κανένα,
στὴ φοβερὴ ἀγκάλιαζε ὅλον τὸν κάμπο. Σὲ λίγο ἓνα συννεφάκι, ὡς μιὰ

σκοτωμένους. Ἡ Μέρα πήδησε τρεχάτη πίσω στὸν ὀρίζοντα, συγκινημένη ἀπὸ ἓνα τέτοιο θέαμα, καὶ πρόβαλε ἡ Νύχτα καὶ τὸ σκέπασε μὲ τὰ μαῦρα της φτερά.

Τὸ τρομερὸ διπλοφονικὸ διαλαλήθηκε ὅλη τὴ νύχτα ἀπ' ἀκρῆ σ' ἀκρῆ τοῦ Ραντοβιζιοῦ κι ὅλα τ' ἄρματολίκια γύρα - γύρα. Κι ὅταν ἔδωκε ὁ Θεὸς τὴ μέρα του, ἔτρεξαν ὅλα τὰ χωριὰ τοῦ Ραντοβιζιοῦ μὲ τοὺς παπᾶδες τους κ' ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς τὸν ἓνα κοντὰ στὸν ἄλλον, μαζί μὲ τὰ γιαταγάνια τους, ποὺ τὰ κρατοῦσαν ἀκόμα σφιχτὰ στὰ κοκκαλωμένα χέρια τους, σὰ νὰ ἦτανε δυνατό νὰ ξακολουθήσουν τὸν πόλεμό τους καὶ στὸν Κόσμο - Κόσμο. Ἦτανε συνήθεια τότε, καὶ συνήθεια ἡρωϊκὴ, νὰ θάφτουν τοὺς ἄρματολούς, ὡς καὶ κάθε δοξασμένο, μὲ τ' ἄρματα!

Τέσσερους μῆνες ὕστερα ἀπὸ τὸ σκοτωμὸ τοῦ Δήμου - Μπλακιᾶ καὶ τοῦ Φώτου, στὸ μοναστήρι τοῦ Ἀη Γεωργιοῦ, ποὺ βρίσκεται στὸ Μαυρομάτι τῶν Ἀγράφων, δυὸ ὥρες μακριὰ πρὸ τὰ Τρίκκαλα, ἡ Γκόλφω τοῦ Δήμου - Μπλακιᾶ, ἡ καλόγρια τοῦ μοναστηριοῦ, γέννησε γιό. Ὁ Γιὸς ἐκεῖνος τῆς Καλόγριας ἦταν ὁ στρατάρχης τῆς Ἑλλάδος τοῦ Εἰκοσιένα, ὁ Γεώργιος Καραϊσκάκης!

2. Η ΠΟΜΠΗΜΕΝΗ

Σύνταχα - σύνταχα, ξημερώνοντας τὴν Τετράδη, τὴν ὥραν ποὺ ἀποχαιρετοῦσε ἡ Νύχτα τὴ Μέρα κι ἀρχινούσανε νὰ σβηθοῦνται ἓνα - ἓνα τ' ἀστέρια στὸν οὐρανὸ κι ἀργοχάραζε ἡ αὐγούλα γελαστὴ καὶ χαρούμενη πίσω ἀπὸ τὸ βουνό, ὁ διαλαλητὴς τοῦ χωριοῦ, πρῶτος στὴ φωνὴ ἀπ' ὅλους τοὺς χωριανούς του, ἀνέβηκε σ' ἓνα ψηλὸ κοτρῶνι τοῦ μεσοχωριοῦ, μπροστὰ στὴν ἐκκλησιά, καὶ φώναζε μὲ ὅλα του τὰ δυνατά, ἀργὰ - ἀργὰ καὶ ψαλμωδικά:

— Ἀκοῦστε, χώρα καὶ χωριανοί! ... Σήμερα θὰ πομπευτῇ ἡ Μαρία τοῦ Γόλη καὶ νὰ μὴν πάη κανεὶς σας στὴ δουλειασααά!.....

Τέσσερις φορές τὸ διαλάλησε αὐτὸ ὁ διαλαλητὴς τοῦ χωριοῦ, μιὰ κατὰ τὴν ἀνατολή, μιὰ κατὰ τὸ βοριά, μιὰ κατὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα καὶ μιὰ κατὰ τὴν νοτιὰ. Κι ἀφοῦ τὸ διαλάλησε καλὰ - καλὰ, κατέβηκε ἀπὸ τὸ κοτρῶνι καὶ τράβηξε γιὰ τὸ σπίτι τοῦ παπᾶ, ὅπου ἦτανε συναγμένη ὅλη ἡ δωδεκάρα τοῦ χωριοῦ. Τὸ κρῦο καὶ φοβερὸ διαλάλημα τ' ἄκουσε ὅλο τὸ χωριό, σὰ μαῦρο μήνυμα, σὰ σουρισματιὰ δικέφαλῆς ὀχιάς, κι ἄντρες καὶ γυναῖκες ξεκινήσανε γιὰ τοῦ παπᾶ τὸ σπίτι, ὅλοι βαριόθυμοι καὶ μὲ τὰ κεφάλια κατεβασμένα, σὰ νὰ πηγαίνανε νὰ ξεβγάλουν καὶ νὰ ξεπροβοδίσουνε λείψανο. Πολὺ μεγάλο κακὸ θὰ γένουνταν ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα στὸ χωριό! Κακὸ μεγαλύτερο κι ἀπὸ φωτιά κι ἀπὸ πλημμύρα κι ἀπὸ θανατικὸ!

— Μωρέ, τί κακὸ μᾶς ἔμελλε νὰ ἰδοῦμε στὴ μέρα μας, χαλασιά μας καὶ ροβολιά μας! ... μουρμούριζε μιὰ γριά ἀνεβαίνοντας τὸν ἀνήφορο γιὰ τοῦ παπᾶ τὸ σπίτι.

Καὶ μιὰν ἄλλη τῆς ἀπήντησε:

— Οὐ! τὴν κοφόχρονη! Δὲν ἦταν ἀστραπὴ νὰ τὴ βαρέσει, γιὰ νὰ μὴν ἰδῇ τέτοια μέρα; Μᾶς γάνωσε ἡ στρίγλα ὅλο τὸ χωριό καὶ δὲν ἔχουμε μοῦτρα νὰ βγάλουμε στὸν κόσμο.

Ἕνας γέρος, ποὺ ἀνέβαινε κι αὐτὸς γιὰ τοῦ παπᾶ τὸ σπίτι ἀκουμπώντας στὸ ραβδί του, ἀπολογήθηκε καὶ στὲς δυὸ τὲς γυναῖκες:

— Καημένες, δὲν κλαίγω ἐγὼ αὐτὴ! Αὐτὴ ἔτσι ἤθελε κ' ἔτσι ἔπαθε... Κλαίω τοὺς γονέους της, τ' ἀδελφία της καὶ τὲς καημένες τὲς ἀδερφές της, ποὺ θὰ μείνουν ὅλες ἀνύπαντρες μ' αὐτὴ τὴ γάνα καὶ μ' αὐτὴν τὴν ντροπὴ....

Δυὸ ἄλλοι, ποὺ πηγαίνανε μαζὶ κουβεντιάζοντας, ἀκουστήκανε νὰ λένε:

— Ποῦ νὰ ὁμοίασε!...

— Τί τὰ θέλεις! Σκύλα 'πὸ μαντρί καὶ τσιούπρα 'πὸ σπίτι! Ἐδῶ καὶ σαράντα χρόνια μιὰ ξαδέρφη τῆς βάβως της δὲν τὸν ἔκοψε τὸν μπάστο; Μολογοῦν ὅτι ξερριζώθηκε τ' ἀμπέλι, ποὺ ἦτανε θαμμένο τὸ μπαστί, ἀπὸ τὴ βροχή, ὥσπου ξεθάφτηκε καὶ φανερώθηκε τὸ κρίμα στὸν κόσμο. Λένε μάλιστα ὅτι πνίγηκαν καὶ δυὸ ἀνθρώποι ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ συντέλειο!...

Τὴ στιγμὴ ποὺ ἀρχίσανε νὰ χύνονται οἱ ὀλόχρυσες ἀχτίδες τοῦ ἡλίου στὸν κόσμο καὶ νὰ φέρουν τὴ χαρὰ στὴν Πλάση, ὅλο τὸ χωριὸ εἶχε μαζωχτῇ ὀλόγυρα στὸ σπίτι τοῦ παπᾶ. Μόνο οἱ συγγενῆδες τῆς πανουκλιασμένης καὶ τῆς κακοβαδεμένης τῆς Μαρίας ἔλειπαν ἀπὸ ἐκείνη τὴ μάζωξη. Ἡ αὐλόθυρα τοῦ παπᾶ ἦταν κλειδομανταλωμένη, γιὰ νὰ μὴν μπαίνει ὁ καθένας μέσα. Μόνο οἱ προεστοὶ τοῦ χωριοῦ, ὁ παπὰς καὶ πέντ' ἔξη γριὲς βρισκόντανε μέσα μὲ τὴν πανουκλιασμένη καὶ τὴν κακοβαδεμένη τὴ Μαρία κ' ἐτοίμαζαν τὸ πόμπημα, ποὺ θὰ ξεκινοῦσε τὸ γιοματάκι ἀπὸ τὸ χωριό, μὲ τὸ σήμαμα τῆς καμπάνας τῆς ἐκκλησιᾶς.

Πολὺ μεγάλο κακὸ θὰ γίνονταν ἐκείνη τὴ μέρα στὸ τιμημένο χωριό, ποὺ ἦταν ἀνθρώπιαστο ὥς τὰ τότε. Κακὸ μεγαλύτερο κι ἀπὸ φωτιά κι ἀπὸ πλημμύρα κι ἀπὸ θανατικό. Θὰ πόμπευαν τὴ Μαρία τοῦ Γόλη!...

Ἡ Μαρία αὐτὴ ἦτανε μιὰ τσιούπρα ἀπὸ παρακατιανὸ σπίτι τοῦ χωριοῦ, ὥς δέκα ἐπτὰ - δέκα ὀχτῶ χρονῶν, μέτρια στὴν εἰδὴ της, κι ὅταν ἀρχίσανε νὰ τὴν προξενολογοῦν, κάποια εἶχε εἰπῇ ὅτι τὴν εἶδε νὰ κρυφοκουβεντιάξῃ μὲ τὸ δεκατιστὴ καὶ μάλιστα νὰ παίρνῃ ἀπὸ τὸ χέρι του ἓνα μαντήλι μῆλα. Οἱ προξενιὲς σταμάτησαν ἐξ αἰτίας ἀπ' αὐτὸ καὶ δὲν πέρασαν ἔξη μῆνες ἀπὸ τότε καὶ νὰ σου! μιὰ μεγάλη βροχὴ μ' ἀστραπὲς καὶ βροντὲς, σωστὸ συντέλειο, ποὺ ξέθαψε ἓνα μπαστί⁽¹⁾ καὶ τό 'βγαλε στὸ δρόμο. Δυὸ μαντρόσκυλα, ποὺ παράτυχαν ἐκεῖ, ἀρχίσανε νὰ τὸ τραβοῦν τὸνα ἀπὸ τὸ κεφάλι καὶ τ' ἄλλο ἀπὸ τὰ ποδάρια, ἀλλὰ βλέποντάς τα ὁ πιστικὸς τὰ κυνήγησε κ' ἔδωκε εἶδηση στὸ χωριό. Μαθόντας ἡ δημογεροντία τοῦ χωριοῦ, πῆγε στὸν τόπο μὲ τὸν παπὰ, ἔθαψε τὸ πλάσμα τῆς ἀμαρτίας βαθιὰ - βαθιὰ καὶ σκέπασε τὸ λάκκο του μὲ μεγάλες καὶ βαρεῖες πέτρες καὶ διαλάλησε τὸ γεγνημένο στὸ χωριό καὶ στὰ περίχωρα.

Τὰ περίχωρα ὅλα ἀπάντησαν:

— Ἐχουμε τὸ πρόσωπό μας λαγάρ κ' ἡ πομπὴ δική σας!

Τότες ὅλες οἱ ὑποψίες, μὲ τὸ «ποιανῆς νᾶναι;» ἢ μιὰ καὶ «ποιανῆς νᾶναι; ἢ ἄλλη, πέσανε στὴ Μαρία τοῦ Γόλη, ποὺ τὴν εἶχαν ἰδεῖ νὰ τῆς δίνει ὁ δεκατιστὴς τὸ μαντήλι μὲ τὰ μῆλα.

Ἡ δημογεροντία, μαθόντας ὅτι ἡ Μαρία τοῦ Γόλη μποροῦσε νᾶναι ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ, τὴν Τρίτῃ τὸ βρῦδυ πάτησε μαζὶ μὲ τὸν παπὰ τὸ σπίτι της καὶ τὴ βρῆκε μέσα στὸ κατώγι τὴ στιγμὴ ποὺ ἔβανε τὴ θηλειὰ στὸ λαιμό της γιὰ νὰ κρεμαστῇ. Τότε τὴν ἔπιασαν καὶ τὴν τραβήξαν γιὰ τὸ σπίτι τοῦ παπᾶ,

1 = νοθογέννημα.

χωρίς να βγῇ κανένας να τὴν περασπιστῇ ἀπὸ τοὺς δικούς της, μάννα της, πατέρας της, ἀδέρφια της, ἀδερφές της. Κι ὅχι δὲν τὴν περασπιστήκανε μονάχα, ἀλλὰ ἕνας ἀδελφός της ρίχτηκε μὲ τὸ μαχαίρι γυμνὸ νὰ τὴν ξεσκίση. Ἡ δημογεροντία ὅμως δὲν τὸν ἄφησε, λέγοντάς του :

—Ἐπρεπε νὰ τὸ κάνης πρωτύτερα αὐτό. Τώρα ποῦναι στὰ χέρια μας, θὰ τὴν τιμωρήσωμε ἡμεῖς· κι ὅταν τελειώσῃ ἡ δική μας ἡ δουλειά, τότε κάνε σὺ ὅ, τι θέλεις!

Τὴ στιγμή πού τὴν τραβούσανε γιὰ τὸ σπίτι τοῦ παπᾶ, ἀκούστηκαν ἀπὸ τὴ ντροπισμένη σπῖτι της κούφια κλάματα καὶ κρυφὰ μοιρολόγια, κλάματα καὶ μοιρολόγια τῆς ντροπῆς, πού δὲν ἔχουν παρηγοριά :

*Παρηγοριά ἔχει ὁ θάνατος καὶ λεημοσύνη ὁ χάρος
κ' ἡ πικραμένη ἡ ἀτιμὰ παρηγοριά δὲν ἔχει....*

Ἡ καρδιά τῶν δημογερόντων ἦταν κομμάτια, ἀλλὰ ἕνα τέτοιο κακὸ δὲν μπορούσε νὰ μείνῃ ἀτιμώρητο. Ἐπρεπε νὰ γίνῃ ἡ τιμωρία διὰ παράδειγμα, γιατί, ἂν δὲν γένουνταν, κάθε γυναῖκα τοῦ χωριοῦ μπορούσε νὰ κάμῃ τὸ ἴδιο κι ὅλη ἡ κοινωνία νὰ γένῃ σὰν τὴν κοινωνία τῶν σκυλιῶν.

Ὅταν τὴν μπάσανε στὸ σπίτι τοῦ παπᾶ, ἡ παπαδιά πῆρε ἐν' ἄδειο ποτήρι, ἔβαλε τὸ χέρι στὸν κόρφο της καὶ τῆς ἄρμεξε καμπόσους κόμπους γάλα καὶ τὸ ἔδειξε στὴ δημογεροντία! Αὐτὸ ἦτανε ἡ μεγαλύτερη κ' ἡ φοβερώτερη μαρτυρία τῆς ἀμαρτίας της, ὅτι, κορίτσι ὄντας, ἀπόκτησε παιδί καὶ τὸ σκότωσε!

Τότε ὁ παπᾶς τὴν τράβηξε κατὰ μέρος νὰ τὴν ξεμολογήσῃ. Ἡ Μαρία εἶπε ὅλες της τὲς ἀμαρτίες καὶ μαρτύρησε τὸν ἀπατεῶνα της τὸ δεκατιστή, πού ἦταν ἀπὸ πολὺ μακρυνὸ μέρος, πού δὲν ἔφτανε ἡ δύναμη τοῦ χωριοῦ νὰ τὸν τιμωρήσῃ. Αὐτὸς ὁ ἀτίμος, μὲ κάτι μῆλα πού τῆς ἔδινε, μὲ κάτι σῦκα, μὲ κάτι μοσχοσάπουνα κ' ἕνα λεφαντένιο χτένι, γιὰ νὰ νίβεται καὶ νὰ χτενίζεται, καὶ τέλος τὴν ἀπάτησε, λέγοντάς της ὅτι δὲ θὰ πάθαινε τίποτε αὐτὴ κι ὅτι δὲ θὰ γκαστρωνόντανε, γιατί αὐτὸς εἶχε φάγει στειροβότανο, κι ὅτι, ἂν τοῦ ἔκανε τὸ θέλημα, θὰ τὴν ἔπαιρνε γυναῖκα του καὶ θὰ τὴν πῆγαινε στὸ χωριό του.

Ὑστερα ἀπὸ τὸ ξεμολόγημα, ὁ παπᾶς πῆγε στὴν ἐκκλησιά, πῆρε τὸ ἄρτοφόρι μὲ τὴν ἁγία κοινωνία καὶ τὴν κοινώνησε καὶ ξαναπῆγε στὴν ἐκκλησιά ν' ἀφήσῃ τὸ ἄρτοφόρι καὶ ξαναγύρισε, καὶ τέλος οἱ δημογερόντοι χύσανε λίγες σταλαματιές ἀπὸ τὸ γάλα τῆς Μαρίας στὸ μελάνι τοῦ καλαμαριοῦ καὶ μ' αὐτὸ τὸ μελάνι ἔγραψαν τὸ μαρτυρικὸ καὶ τὴ φοβερὴ καταδίκη τῆς πομπῆς. Ἀφοῦ τὸ ὑπόγραψαν καὶ τὸ βουλλώσανε μὲ τὴ βούλλα τοῦ χωριοῦ, ἔστειλαν τὸν πορτόγυρο στὸ κοπάδι τοῦ σπιτιοῦ τῆς Μαρίας, νὰ πάρῃ ἕνα βαρβάτο τραγί, γιὰ τὸ φαγοπότι τῆς πομπῆς, καὶ διάταξαν τὸ διαλαλητὴ νὰ διαλαλήσῃ κατὰ τοὺς τέσσερους ἀνέμους τὸ μαῦρο διαλάλημα :

—Ἀκοῦτε, χωριὸ καὶ χωριανοί!... Σήμερα θὰ πομπευτῇ ἡ Μαρία τοῦ Γόλη καὶ νὰ μὴ πάῃ κανεὶς σὲ δουλειасаά!

Ὁ πορτόγυρος εἶχε φέρει τὸ τραγὶ τὴ νύχτα, πρὶν ἀρχίσῃ νὰ συναζέται ὁ κόσμος, τὸ ἔσφαξε στὴ στιγμή καὶ τὸ ἔγδαρε χέρι-χέρι. Ὑστερα ἔκοψε τὰ κέρατα ἀπὸ τὸ κεφάλι, ἔδωκε τὴν κοιλιά καὶ κέρατα καὶ κοιλιά μαζί μὲ τ' ἄντερα τὰ ἔβαλε σὲ μιὰ μεριά ξεχωριστά, ἐνῶ τὸ κρέας τὸ παράδωκε στὴν παπαδιά νὰ τὸ μαγερέψῃ.

Τὸ γιοματάκι, ἡ δημογεροντία κάλεσε ὀνομαστικὰ δέκα ἀνύπαντρα παλληκάρια τοῦ χωριοῦ μετὰ τὸ τουφέκιο τους κι ὅλα τ' ἄλλα τ' ἄρματα τους καὶ τὰ ἔμπασε μέσα στοῦ παπᾶ τὸ σπῆτι. Ἡ κατὰδικη Μαρία στέκουνταν ὀρθή στὴ γωνιά τοῦ σπιτιοῦ, κάτω ἀπὸ τὸ εἰκόνισμα, μετὰ μιὰ προκόβα κρεμασμένη μπροστὰ της, γιὰ νὰ μὴ φαίνεται, τὸ ἴδιο ὅπως κάνουνε στὶς νυφάδες. Ἡ παπαδιά ἔστρωσε τὸ μεσάλι, ἔρριξε ψωμί, μοίρασε τὸ φαγητὸ σὲ μικρὲς λίμπες, χωρὶς νὰ πῇ τὸ «καλῶς ὠρίσατε!». Παπᾶς, δημογεροντία καὶ παλληκάρια ἀρχίσανε νὰ τρῶνε, χωρὶς βλογητό, χωρὶς εὐκὲς καὶ χωρὶς χαμόγελο. Μιὰ θλίψη μεγάλῃ ἦτανε χυμένη στὸ πρόσωπό τους, σὰ νὰ τοὺς εἶχε βρῇ μι γάλο κακὸ τὸν καθένα τους. Ὅταν τέλειωσαν τὸ φαγητό, σηκώθηκε ὁ παπᾶς καὶ μετὰ τὸν παπᾶ μαζί σηκώθηκαν κ' οἱ ἄλλοι.

Ὁ πορτόγυρος, στὸ πρόσταγμα τοῦ παπᾶ καὶ τῆς δημογεροντίας, ἔφερε ἓνα γαῖδουρι σαμαρωμένο καὶ τὰ παλληκάρια κατέβασαν τὴν προκόβα, ἄρπαξαν «ἄρον - ἄρον» τὴ Μαρία καὶ τὴ βάλανε στὸ γαῖδουρι ἀνάποδα, ἔχοντας τὶς πλάτες πρὸς τὸ κεφάλι τοῦ γαῖδουριοῦ καὶ τὸ πρόσωπο πρὸς τὴν οὐρά του. Ὑστερα, ἐνῶ τρεῖς - τέσσεροι τὴν κρατοῦσανε γιὰ νὰ μὴν πέση, οἱ ἄλλοι πῆραν τὴν κοιλιά τοῦ τραγιοῦ, κι ὅπως ἦταν ἄπλυτη, τῆς τὴ βάλανε στὸ κεφάλι, ἀπαράλλαχτα ὅπως βάνουν τῆς νύφης τὸ χρυσογάϊτανο τὸ φέσι, τὴ ζώσανε μετὰ τ' ἄντερα, τῆς κρέμασαν τὰ κέρατα τοῦ τραγιοῦ στὸ λαιμό, ἀνοιξαν τὴ θύρα τῆς αὐλῆς κ' ἔσυραν ὅξω τὸ γαῖδουρι μετὰ τὴν πομπεμένη, ὅπως τὴν εἶχανε στολισμένη.

Στὸ ἔβγα τῆς πομπεμένης δὲν ἀκούστηκε οὔτε μιὰ φωνή. Ὅλο ἐκεῖνο τὸ πλῆθος στεκότανε βουβὸ κι ἄλαλο. Ὁλη ἐκεῖνη ἡ σκηνὴ ὁμοιάζε σὰ γάμος καὶ σὰ ξόδι. Κι ἀληθινὰ παντρεύουνταν ἡ Μαρία τὸν Ἀτιμασμό καὶ γένουνταν τὸ ξόδι τῆς τιμῆς της! Τέσσαρα παλληκάρια, δυὸ ἀπὸ τὴ μιὰ τὴ μεριά καὶ δυὸ ἀπὸ τὴν ἄλλη, στέκουνταν πλάγια της, ἓνα ἄλλο τραβοῦσε τὸ γαῖδουρι ἀπὸ μπρός, ἄλλο ἓνα τὸ χτυποῦσε ἀπὸ πίσω, δυὸ ἄλλα πῆγαιναν μπροστὰ - μπροστὰ κι ἄλλα δυὸ πίσω - πίσω. Ἡ δημογεροντία μετὰ τὸν παπᾶ πῆγαινε ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν πομπεμένη κι ἀπὸ τὴν πισωφυλακή, μετὰ τὰ μοῦτρα κατεβασμένα. Ὅταν ἡ τρισδύστυχη Μαρία βγῆκε στὸν κόσμον, ἦτανε σὰν πεθαμένη· τὰ μάτια της κατεβασμένα σὰν κλειστὰ κ' ἡ ψυχὴ της στὰ δόντια.

Οὔτε ψύλλος στὸν κόρφο της οὔτε τρίχα στὸ κορμί της δὲ θὰ 'θελε κανεὶς νᾶναι. Τέτοιος μεγάλος ἦταν ὁ ξευτελισμός της! Εἶχε προσβάλει τὴν Κοινωνία θανάσιμα κ' ἡ Κοινωνία τὴν τιμωροῦσε θανάσιμα! Δὲν ἀνοίξε ἓνα στόμα νὰ τὴν περασπιστῇ. Ὅλοι ἦταν ἐχτροὶ της! Ἡ καρδιά της ἦταν παγωμένη, σὰν τὴν παγωμένη θάλασσα· τὰ μάτια της δὲν ἔβλεπαν, τ' αὐτιά της δὲν ἀκούγαν, ἡ γλῶσσα της ἦτανε δαγκαμένη, τὰ δάκρυά της εἶχανε σωθῇ, οἱ ἀναστεναγμοὶ της εἶχανε στεριέψει, τὸ λογικὸ της εἶχε κοιμηθῇ καὶ μοναχὰ ἡ ψυχὴ της παραμόνευε βαθιά στὸ κουφάρι της σὰν τὴ σπῆθα στὴ στάχτη, καὶ δὲ χρειάζονταν παρὰ ἓνα μικρὸ φύσημα γιὰ νὰ σηκωθῇ ἡ στάχτη, νὰ μείνη ἡ σπῆθα γυμνὴ καὶ νὰ σβηστῇ! Τί εὐεργετικὸς θὰ ἦταν ὁ Χάρος, ἂν ἄπλωνε τὸ χερὶ του καὶ τῆς τραβοῦσε ἀπὸ κεῖ μέσα τὴν ψυχὴ της τὴν παραδαρμένη. . . .

Ἡ πομπὴ τράβηξε γιὰ τὸ μεσοχώρι κ' ἡ καμπάνα τῆς ἐκκλησίας ἀρχισε νὰ σημαίνει πότε ἀργὰ - ἀργὰ: «γλααααάν - γλααααάν», σὰ σὲ ξόδι, καὶ πότε γλήγορα - γλήγορα: «γλάν - γλάν - γλάν», σὰ σὲ γάμο. Ἀπὸ τὸ μεσοχώρι ἔσκισε ὅλο τὸ χωριό, ὡς τὴν ἄκρη, ὕστερα τὸ κλωθογύρισε ὅλο, καὶ τέλος τὴ βγάλανε ὡς τὰ σύνορα τοῦ χωριοῦ, κατὰ τὸ δῦσμα. Ἐκεῖ σταμάτησαν, τὴν ξαρμάτωσαν ἀπὸ τὴν κοιλιά, τὰ κέρατα καὶ τ' ἄντερα, τὴν κατέβασαν ἀπὸ τὸ

γαϊδούρι καὶ τὴν ἀπολύσανε μέσα στὰ λόγγα! "Ο,τι πέταξε ἡ Κοινωνία ἀπ' ἀπάνω της, τὸ ἀγκάλιασε ἡ Ἐρημιά!...

Ἡ Μαρία ἔτρεξε μέσα στὰ λόγγα, σὰ διψασμένο λάφι, γιὰ νὰ κρύψη τὴν ντροπὴ τῆς ἀπὸ τὴν Κοινωνία, κ' ἡ συνοδεία τῆς γύρισε στὸ χωριὸ πίσω, χωρία - χωρία, καθέννας καὶ τὸ δρόμο του.

Σωστά - σωστά δὲν ξέρουμε τί ἀπόγινε ἡ δύστυχη ἡ Μαρία! Ἄλλοι εἶπαν ὅτι τὴ βρῆκανε φαγωμένη μέσα στὰ λόγγα ἀπὸ τ' ἀγρίμια, ἄλλοι ὅτι τὴνέ βρῆκανε κρεμασμένη σ' ἓνα δέντρο καὶ τὰ ὄρνια τῆς ἔτρωγαν τὸ πρόσωπο κι ἄλλοι ὅτι μετῆκε καλὴ γριά σ' ἓνα πολὺ μακρινὸ μοναστήρι μὲ τὸ ὄνομα Μαγδαληνὴ. Ἀλλὰ ὅποιο κι ἂν ἦταν ἀληθινὸ ἀπ' αὐτὰ τὰ τρία, ἡ Μαρία ἦταν γιὰ πάντα χαμένη ἀπὸ τὸ σπῆτι τῆς κι ἀπὸ τὸ χωριὸ τῆς

[Πρωτοδημοσιευμένο στὸ Ἑπειρωτικὸ Ἡμερολόγιον «Δωδώνη», Β', 1899, σ. 97 - 103]

3. Ο ΓΚΕΣΟΥΛΗΣ

Γκεσούλης λέγονταν ἐκεῖνο τὸ λαμπρὸ σκυλί!

Τ' ὄνομα τοῦ Γκεσούλη ἔχουν ὅλα τὰ σκυλιά, ποῦναι στὸ κορμὶ μαῦρα καὶ ἄσπρα στὸ λαιμὸ καὶ στὴν κοιλιά. Αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ χρωματισμοῦ τῶν σκυλιῶν ἔχει λευκώματα καὶ στὰ ποδάρια, πότε στὰ τέσσερα καὶ πότε σὲ λιγώτερα, καὶ κάτι καστανὲς γραμμὲς κάτω ἀπὸ τὰ μάτια. Τώρα, γιατί τὰ σκυλιά πῶχουν αὐτὸ τὸ χρωματισμὸ λέγονται Γκεσούληδες, δὲν μπορῶ νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ, γιατί εἶναι ξένο πρὸς τὸ θέμα μας, κ' ἔρχουμαι στὸ Γκεσούλη μου.

Ἡ ἱστορία, πού θὰ σᾶς διηγηθῶ τώρα, ἐγίνε στὴν Ἠπειρο. Καὶ λέγω ἱστορία, γιατί τὸ διήγημά μου εἶναι ἀληθινὸ, οὔτε πολλὰ χρόνια εἶναι πῶγινε τὸ πράμα.

Ὁ Γκεσούλης, μικρὸ κουταβάκι, πρὶν ἀνοίξη ἀκόμα τὰ μάτια του, εἶχε ριχτῆ στὸ βάραγμα, εἶδος Καιάδα τοῦ χωριοῦ, μ' ἄλλα ἑξή - ἑπτὰ ὁμογέννητα ἀδερφάκια του, γιατί ὁ ἀφέντης τῆς μάννας του, θέλοντας νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἀξία ὅλων τῶν κουταβιῶν ποῦχε γεννήσῃ ἡ σκύλα του ἐκεῖνες τὲς μέρες, τὰ ἔβαλε ὅλα ἀπάνω σ' ἓνα λυκοτόμαρο, καὶ μόνο δυὸ κουτάβια, πού ἀπ' ὅλα συνταράχτηκαν καὶ σήκωσαν τὴ μύτη τους κ' ἔβγαλαν ἓνα μικρὸ γουρλητό, μόνον αὐτὸ κράτησε, γιὰ νὰ βυζαίνουν ὅλο τὸ γάλα τῆς σκυλομάννας, γιατί αὐτὰ τὰ κουτάβια θὰ γίνονταν καλύτερα καὶ φοβερώτερα κι ὡς μαντρόσκυλα κι ὡς αὐλόσκυλα, καὶ τ' ἄλλα τὰ πέταξε στὸ βάραγμα κρυφὰ πρὸ τῆς μάννας τους, πού τ' ἀγαποῦσε ἡ καημένη ὅλα ἴσια, κ' εἶχε γιὰ τὸ καθένα καὶ ξεχωριστὸ βυζὶ στὴν κοιλιά τῆς.

Ὅταν πέταξαν τὰ κουτάβια στὸ βάραγμα, ὁ Γκεσούλης, φαίνεται, δὲν εἶχε πάθει τίποτε ἀπὸ τὸ πέταγμα κάτω στὸ φοβερὸ γκρεμὸ καὶ κατόρθωσε νὰ ζήσει ἓνα ὀλάκερο μερονύχτι μέσα στὸ βάραγμα ὅταν ἓνας κυνηγός, ὁ Λέντζος, κυνηγῶντας ἀγρίμια, πέρασε ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο, πού βρισκόντανε ριγμένα τὰ κουτάβια, πού μόνον ὁ Γκεσούλης μας ἦτανε ζωντανὸς ἀκόμα, καὶ γουρλιῶντας τὸ καημένο τὸ ζῶο ἀπὸ τὴν πεῖνα κι ἀπὸ τὸ κρύο καὶ βλέποντάς το νὰ παραδέρνῃ ἔτσι μόνον του μέσα στὴν ἔρημιά, τὸ λυπήθηκε καὶ τὸ ἔμασε ἀπὸ καταγῆς καὶ τὸ ἔβαλε μέσα στὸ κυνηγοσάκκουλό του. Ὑστερὰ πρὸ λίγη ὥρα βρέθηκε σ' ἓνα μαντρί κοντά, πού ἔχε γαλάρια γιδοπρόβατα. Ἐκεῖ ζήτησε λίγο γάλα κι ὁ πι-
στικός ἄρμεξε ὅλο τὸ βυζὶ μιανῆς γίδας στὸ στόμα τοῦ κατανήστικου κουταβιοῦ.

μαρώνετε!

Οι μαλωμένοι ἀγκυλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν κλαίοντας.

— Πηγαίνετε τώρα, εἶπε τὸ παιδί!

Τελείωσε ἡ κρίση σας!

— Καὶ πῶς τελείωσε; — εἶπαν οἱ πολλοί. — Ὁ ἓνας κρατάει καὶ ὁ ἄλλος ἔχει νὰ λάβῃ.

— Τελείωσε, εἶπε τὸ παιδί. Ἡ διαφορὰ τους ἦταν τὸ μῖσος. Ἀφ’ οὗ μπήκε ἡ ἀγάπη ἀνάμεσά τους, τὸ μῖσος ἔφυγε καὶ τὸ δίκιο ἔρχεται μόνο του.

Καὶ πραγματικά ἐκεῖνος ποὺ βαστούσε τὰ μισὰ τὰ χρήματα, τὰ βγάλε ἀπὸ τὸν κόρφο του καὶ τὰ δώσε στὸν ἄλλο, ποὺ τὰ ζητοῦσε λέγοντας:

— Πάρ’ τα, ἀδερφέ!

Κι’ ἐκεῖνος ποὺ τὰ ζητοῦσε τοῦ ἀπολογήθηκε:

— Ὁχι, ἀδερφέ, δὲν! δάστα τὰ βρετικά σου. Κράτα ὅσα θέλεις, κράτα τὰ δικά...

— Ὁχι, ὄχι, εἶναι δικό σου θιό — εἶπε ἐκεῖνος ποὺ τὰ εἶχε θρῆ, μακριὰ ἀπὸ ἐμένα τὸ ἄδικο.

— Πάρ’ τα — τοῦ φώναξαν οἱ ἄλλοι, — ἀφ’ οὗ σοὺ τὰ δίνει ὁ ἄνθρωπος.

Τὰ πήρε τότε ἐκεῖνος καὶ τὰ βάλε στὴ σακκούλα, κι’ ἀφ’ οὗ τὴν βάλε στὸν κόρφο του, ξαναγκυλιάστηκαν καὶ ξαναφιλήθηκαν μὲ τὸν ἀντίθετό του.

— Εὐγε! εὐγε, Σπύρο!, φώναξαν οἱ ἄλλοι, εἶσαι ἀληθινὸ παιδί τοῦ κυρ Χρήστου! Καὶ πήγαν ὅλοι καὶ φίλησαν τὸ παιδί, καὶ τὸ εὐχίστηκαν νὰ προκόψῃ.

Ὁ καρβανάρης ὁ Ρόβας, ποὺ κοροῖδευε πρῶτα τὸν μικρὸ κριτή, πήγε καὶ τὸν φίλησε λέγοντάς του:

— Παιδί μου, νὰ μὲ χωρέῃς. Ἐγὼ εἶμαι μεγάλος στὰ χρόνια καὶ σὺ μεγάλος στὸ νοῦ. Μιά μέρα θὰ γένης ἀφέντης.

Καὶ πραγματικῶς ἔζησε καὶ πρόκοψε, κι’ ὅλοι οἱ συνταξιδιώτες του ἔγιναν ὕστερα ἀπὸ λίγα χρόνια ὑπηρέτες του.

(Διηγήματα τῆς Ξενιτειᾶς)

Ο ΓΚΕΣΟΥΛΗΣ

ΥΓΕΣΟΥΛΗΣ ΛΕΓΟΥΝΤΑΝ ἐκεῖνο τὸ λαμπρὸ σκυλί! Τ’ ὄνομα τοῦ Γκεσουλῆ ἔχουν ὅλα τὰ σκυλιά, ποῦναι στὸ κορμὶ μαῦρα καὶ ἄσπρα στὸ λαιμὸ καὶ στὴν κοιλιά. Αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ χρωματισμοῦ τῶν σκυλιῶν ἔχει λευκώματα καὶ σὰ ποδάκια, πότε σὰ τέσσερα καὶ πότε σὲ λιγώτερα, καὶ κάτι καστανὲς γραμμὲς κάτω ἀπὸ τὰ μάτια. Τώρα γιατί τὰ σκυλιὰ πῶχουν αὐτὸ τὸ χρωματισμὸ λέγονται γκεσουλήδες, δὲν μπορῶ νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ, γιατί εἶναι ἔξω πρὸς τὸ θέμα μας, κι’ ἔρχουμε στὸ Γκεσουλή μου.

— Ἡ ἱστορία, ποὺ θὰ σᾶς διηγηθῶ τώρα, ἔγινε στὴν Ἠπειρο. Καὶ λέγω ἱστορία, γιατί τὸ διήγημά μου εἶναι ἀληθινόν, οὔτε πολλὰ χρόνια εἶναι πῶγινε τὸ πράγμα.

Ὁ Γκεσουλῆς, μικρὸ κουτάβι, πρὶν ἀνοίξῃ ἀκόμα τὰ μάτια του, εἶχε ριχτῇ στὸ θάραγμα, εἶδος Κραιάδα

τοῦ χωριοῦ, μ’ ἄλλα ἔξη - ἑπτὰ ὁμογέννητα ἀδερφάκια του, γιατί ὁ ἀφέντης τῆς μάνας του, θέλοντας νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἀξία ὅλων τῶν κουταβιῶν ποῦχε γεννήσῃ ἡ σκύλα του ἐκεῖνες τίς μέρες, τὰ βάλε ὅλα ἀπάνω σ’ ἓνα λυκοτόμαρο, καὶ μόνο δυὸ κουτάβια, ποὺ ἀπ’ ὅλα συνταράχτηκαν καὶ σήκωσαν τὴ μύτη τους κι’ ἐβγάλαν ἓνα μικρὸ γουρλητό, μόνον αὐτὰ κράτησε, γιὰ νὰ θυζαίνον ὅλο τὸ γάλα τῆς σκυλομάνας, γιατί αὐτὰ τὰ κουτάβια θὰ γίνονταν καλλύτερα καὶ φοβερώτερα κι’ ὡς μαντρόσκυλα κι’ ὡς αὐλόσκυλα, καὶ τ’ ἄλλα τὰ πέταξε στὸ θάραγμα κρυφὰ ἀπὸ τὴ μάνα τους, ποὺ τ’ ἀγαποῦσε ἡ κατημένη ὅλα ἴσια, κι’ εἶχε γιὰ τὸ καθένα καὶ ξεχωριστὸ θυζὶ στὴν κοιλιά της.

Ὅταν πέταξαν τὰ κουτάβια στὸ θάραγμα ὁ Γκεσουλῆς φαίνεται δὲν εἶχε πάθει τίποτε ἀπὸ τὸ πέταγμα κάτω στὸ φοβερὸ γκρεμὸ, καὶ κατώρθωσε νὰ ζήσει ἓνα ὀλάκερο μερονύχτι μέσα στὸ θάραγμα, ὅταν ἓνας κυνηγός, ὁ Λέντζος, κυνηγώντας ἀγρίμια, πέρασε ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο, ποὺ θρυσκόντανε ριγμένα τὰ κουτάβια, ποὺ μόνον ὁ Γκεσουλῆς μας ἦταν ζωντανὸς ἀκόμα, καὶ γουρλιώντας τὸ κατημένο τὸ ζῶο ἀπὸ τὴν πείνα κι’ ἀπὸ τὸ κρύο, καὶ βλέποντάς το νὰ παραδέρηγῃ ἔτσι μόνο του μέσα στὴν ἐρημιὰ τὸ λυπήθηκε καὶ τὸ μᾶσε ἀπὸ κατὰ γῆς καὶ τὸ βάλε μέσα στὸ κυνηγοσάκκουλό του. Ὅστερα ἀπὸ λίγη ὥρα θρέθηκε σ’ ἓνα μαντρί κοντά, ποῦχε γαλάρια γιδιοπόδιστα. Ἐκεῖ ζήτησε λίγο γάλα κι’ ὁ πιστικός ἀρμυρὸς ὅλο τὸ θυζὶ μαντῆς γίδας στὸ στόμα τοῦ κατανήστου κουταβιοῦ. Ἀπὸ τὸ γάλα μπήκε μέσα στὴν κοιλιά του, τὸ κουτάβι ἀνοίξε γιὰ πρώτη φορὰ τὰ μάτια, καὶ κύτταξε κατὰματα τὸν κυνηγόν, κι’ ἔκαμε σὰ νὰ θέλε κάτι νὰ τοῦ εἰπῇ, ἀλλὰ τί νὰ τοῦ ἔλεγε ἓνα τέτοιο ὄλογο ζῶο;

Νὰ μὴν τὰ πολυλογούμε, σὲ τρεῖς - τέσσερους μῆνες ἀπαικωθὸς, ἐκεῖνο τὸ κουτάβι εἶχε γίνῃ ἓνα ὄραιο κι’ ἔξυπνο σκυλλάκι, ποὺ ἦταν ὁ μεγαλύτερος φύλακας τοῦ σπιτιοῦ.

Στὸ σπίτι τοῦ κυνηγοῦ ἦταν πολλοὶ ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ, ἀλλὰ τὸ Γκεσουλάκι, ἂν κι’ ἀγαποῦσε ὅλη τὴν οἰκία κι’ ὅλο τὸ σπίτι, κι’ ὅλα τὰ ζῶα τοῦ σπιτιοῦ, ὡς καὶ τίς κόττες του ἀκόμα, γιατί μιὰ μέρα ρίχτηκε νὰ ξεσκίση ἓναν γειτονικὸν πετεινόν, ποὺ κυνηγοῦσε ἓνα πετεινάρι τοῦ σπιτιοῦ, καὶ πρόφτασε νὰ τοῦ ἐγγάλῃ μόνο τὴν οὐρά — ἀγαποῦσε ὅμως πιότερο ἀπ’ ὅλους τὸν κυνηγόν. Ὅταν ἐμπαινε ὁ κυνηγὸς μέσα στὸ σπίτι, τὸ Γκεσουλάκι χοροπηδοῦσε ἀπὸ τὴ χαρὰ του καὶ ρίχνονταν ὡς ἀπάνω, σὰ νὰ ἔχε φτερά. Τέλος πάντων, ἐκεῖνο τ’ ἀπορριζίμ, σ’ ἑπτὰ - ὀχτῶ μῆνες ἀπαικωθὸς, ἀπὸ Γκεσουλάκι ἔγινε ἓνας φοβερός Γκεσουλῆς, καὶ λέγοντας «Γκεσουλῆς» μέσα στὸ χωριόν, ἐννοοῦσαν αὐτόν.

Σ’ αὐτὸ ἀπάνω, ὁ εὐεργέτης τοῦ Γκεσουλῆ, ὁ πολυαγαπημένος του ἀπ’ ὅλα τὸ σπίτι, ἀφήνοντας τὸ τουφεκὶ τοῦ κυνηγοῦ, ξεκινῶσε ἓνα πρωτὶ γιὰ τὴν ξενιτειὰ. Ὅλο τὸ σπίτι κι’ ὅλο τὸ χωριὸ τότε συμπρόδωσαν ὡς τὸ σύννορό τους κι’ ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ ἓνα μεγάλο πολυκύκλω καὶ φουντωτὸ πουρνάρι, γίνονταν ὁ πολυτίκρος ξεχωρισμός! Τὶ δάκρυα, τί σιγολάματα, τί ἀναστεναγμοί, ἀπὸ τὴ γριὰ μάνα του, ἀπὸ τ’ ἀδερφοῦ ἀδερφὰ του

κι' από τη γυναίκα του, και τί λύπη και τί κατήφεια απ' όλους τους χωριανούς! Τό ύστερο σταυρωτό φίλημα και σφιχταγκάλιασμα ήταν της πικραμένης της μάνας του, και τό ύστερο κατευόδιασμα της πανώριας και περίκαλλης γυναίκας του.

Η ξενιτεμένη συνοδεία τράβηξε μπρός και χώθηκε πίσω από 'να σκαπέτημα, και σπιτιανοί, συγγενήδες, γειτόνοι, φίλοι και λοιποί χωριανοί γύρισαν πρὸς τὸ χωριό... Ἀλλά λίγο έλειψε νά λησμονήσουμε τὸν κατημένο τὸν Γκεσούλη! — ἔνα σκυλί.

Ὁ Γκεσούλης στάθηκε στὸ πουρνάρι, καθισμένος στὰ δύο του μπροστὰνὰ ποδιάρια κι' έβγαλε μάτι γιὰ τὸ δρόμο τῆς ξενιτεμένης συνοδείας, ἐνῶ κάποτε γυρίζε και κύτταζε και τοὺς ἄλλους, πού γυρίζανε στὸ χωριό.

Σὲ λίγο, πού κούφτηκαν κι' αὐτοὶ πίσω ἀπὸ μιὰ ραχοῦλα, ὁ Γκεσούλης ἄρχισε νά γυρίζη γρήγορα - γρήγορα τὸ κεφάλι του, πότε πρὸς τὸ δρόμο πού εἶχε πάρει ὁ ξενιτεμένος, και πότε πρὸς τὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ, σάν πετροπέδρικα πού φοβάται νά μὴν τῇ σκίωσῃ τὸ γεράκι. Τέλος, ἔκαμε τίναγμα ξαφνικὸ και ρούπησε κατὰ τὸ δρόμο τοῦ ξενιτεμένου!

Πέρασαν τέσσερα χρόνια δάλακερα ἀπὸ τότε. Ὁ ξενιτεμένος, ἀφοῦ ἔκαμε γερὸ πουγγὶ στὴν Ἀθήνα ὡς ψωμάς, ξεκίνησε γιὰ τὴν πολυπόθητη πατρίδα, μαζὶ με τὸν ἀγαπημένο του τὸν Γκεσούλη. Στὸ ξεκίνημα τοῦ εἶχε κολλήσει κι' ἕνας χωριανὸς του, πού ἡ τύχη δὲν τὸν εἶχε χαϊδέψει καθόλου, ἀπὸ τῇ μεγάλῃ του ἀκαματωσιά. Αὐτὸς ὁ χωριανὸς του λεγότανε Φετάνης και γνώριζε πόσο παχὺ ἦταν τὸ πουγγὶ τοῦ Λέντζου. Φτάσανε μαζὶ στὴν Ἀρτα. Ἐκεῖ ὁ Λέντζος εἶδε ἕνα θυμωφο μουλάρι και τὸ ἀγόρασε γιὰ τὸ σπίτι, και τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα, πρωτ - πρωτ, ξεκίνησανε γιὰ τὰ Γιάννινα. Ὁ Λέντζος καθάλλα κι' ὁ Φετάνης με τὸν Γκεσούλη πεζοί. Ὁ δρόμος ἀπὸ τὴν Ἀρτα ὡς τὰ Γιάννινα εἶναι μιὰ δάλακερη μέρα. Ἀλλά, γιὰ νά φτάσῃ κανεὶς σὲ μιὰ μέρα ἀπὸ τὴν Ἀρτα στὰ Γιάννινα, πρέπει νά ξεκινήσῃ πρωτ και νά μὴ χασομερήσῃ στὸ δρόμο. Τὸ χωριὸ τῶν ξενιτεμένων ἦταν ἄλλες ἑξὶ ὥρες πέρα ἀπὸ τὰ Γιάννινα.

Ὁ Φετάνης στὸ δρόμο ἀρρωσταίνει ἀπὸ πονόκοιλο και τὸ πῆγαννε «στάσου ἔδῳ» και «στάσου ἔκει». Ὁ Λέντζος, κι' ἐπειδὴ τὸν ἐλυπήθηκε κι' ἐπειδὴ ἤθελε νά φτάσῃ τὸ βράδυ στὰ Γιάννινα, κατέβηκε ἀπὸ τὸ μουλάρι κι' ἔβαλε τὸ Φετάνη καθάλλα. Ἀλλά ὁ Φετάνης κοντοβαστούσε τὸ μουλάρι, λέγοντας: «ὦ γυροπερινιάνημα τοῦ μουλαρινοῦ τοῦ μεγάλωνε τὸν πόνο. Νά μὴν τὰ πολυλογούμε οὔταν ὁ ἥλιος κοινοβασίλει, ἡ συντροφιά βρίσκουνταν τρεῖς ὥρες μακριὰ ἀπὸ τὰ Γιάννινα. Ἦταν Αὐγουστος μῆνας και τὸ νυχτοπερπάτημα πιδ εὐχάριστο.

Ἀπὸ λίγο - λίγο ὁ ἥλιος κατέβαινε φλογερὸς πίσω ἀπὸ τὸ βουνὸ τοῦ Μακρυαλέξη, σέρνοντας πίσω του δάλακερη χρυσὴ οὐράνια λίμνη.

Λίγο - λίγο πάλι ἐκεῖνη ἡ χρυσὴ λίμνη ἔγινε χάλκινη κι' ἡ χάλκινη μολυβένια, τ' ἀστέρια ἄρχισαν ν' ἀνάβουν ἕνα - ἕνα: στὸν οὐρανὸ κι' ἡ νύχτα ἀγκάλιασε τὸν κόσμο με τὰ καταιμένα φτερά της. Τότες ὁ Φετάνης γυρίζει και λέγει: τοῦ Λέντζου, πού ἔρχονταν ἀπὸ

πίσω τραγουδώντας:

— Ἔλα νά καθάλλικέψης, γιατί μ' ἄφησε ὁ πόνος.

Σταμάτησε τὸ μουλάρι, ξεκαθάλλικεψε, και καθάλλικεψε ὁ Λέντζος. Σακολούθησαν ἔτσι ὡς μιὰ ὥρα δρόμο, ὄντας φτάσανε σὲ μιὰ ράχη, ὅπουθε φαίνονταν τὰ Γιάννινα μέσα στὴ σκοτεινιά τῆς νύχτας, με τὰ πολλὰ τους φώσια, σάν ἀπέραντο πάπλωμα, κεντημένο με χρυσὰ ἀστέρια. Σ' αὐτὴ τῇ μεριά ὁ Φετάνης λέγει: τοῦ Λέντζου:

— Ἐχ' ἕνα τσιγάρο;

Ὁ Λέντζος σταμάτησε τὸ μουλάρι κι' ἔβγαλε ἕνα τσιγάρο. Κι' ἐνῶ ἄπλωνε νά τὸ δώσῃ τοῦ Φετάνη, αὐτὸς ἀντὶ νά πάρῃ τὸ τσιγάρο, τοῦ δίνει μιὰ θαθεῖα μαχαίριὰ στὰ πλευρά!

— Ἀπιστο σκυλί, μ' ἔφαγες!... πρόφτασε νά εἰπῇ ὁ Λέντζος κι' ἔπεσε καταγῆς νεκρός.

Ὁ Γκεσούλης ἔτρεξε στὴν ἀπελπισμένη φωνή τ' ἀφέντη του, και τῇ στιγμῇ πού ὁ φονιάς ἄπλωσε τὸ ἄτιμο χέρι του νά θρῇ τὴν γεμάτη σακκούλα, τὸ στόμα τοῦ πιστοῦ σκυλιοῦ τοῦ τ' ἄρπαξε. Σκυλί και φονιάς πάλευαν ὁ ἕνας με τὸ φονικὸ μαχαίρι κι' ὁ ἄλλος με τὰ δόντια. Ὁρες βάσταζε τὸ πάλεμα, κι' ὁ φονιάς, βλέποντας ὅτι δὲν μπορούσε νά βάλλῃ χέρι στὸ ἀψυχο κορμί και ν' ἄρπάξῃ τοὺς κόπους και τοὺς ἴδρους τεσσάρων χρόνων, ἀναγκάστηκε νά ἀπομακρυνθῇ και νά φύγῃ. Ἐννοεῖται: ὅτι ἂν ὁ φονιάς εἶχε ἕνα πιστόλι, θὰ ξαπλώνονταν κι' ὁ Γκεσούλης νεκρὸς στὸ πλάγι τ' ἀφέντη του. Ἀλλά οἱ δολοφόνοι δὲν ἀγαποῦν τὰ βροντερά ὅπλα και πάντα προτιμοῦν τὸ βουδὸ μαχαίρι.

Φεύγοντας ὁ φονιάς, ὁ πιστὸς Γκεσούλης ζύγωσε τὸ νεκρὸ, στρώθηκε καταγῆς, και δάζοντας τὸ κεφάλι του ἀνάμεσα στὰ μπροστὰνὰ του τὰ πόδια, ἄρχισε τὸ λυπητερὸ γουρλιτὸ ὡς τὸ πρωτ, κλαίγοντας τὸν πολυαγαπημένο του, τὸν ἀφέντη κι' εὐεργέτη του.

Ἐκεῖνο τὸ πρωτ μιὰ συνοδεία χριστιανῶν ἀπὸ τὰ πλησιόχωρα, ἄντρες και γυναῖκες, ἄλλοι καθάλλα κι' ἄλλοι πεζοί, πηγαίνοντας γιὰ τὰ Γιάννινα, ἔπεσαν ἀπάνω στὸ σκοτωμένο. Ἰδόντας τὸ φοβερὸ αὐτὸ δράμα ἀποφασίσανε νά φορτώσουν τὸ νεκρὸ στὸ μουλάρι του, πού θοσκούσε ξέγνοιαστο ἐκεῖ κοντὰ και νά τὸν πᾶνε στὴ Μητρόπολη. Ὁ Γκεσούλης δὲν ἔκαμε καμμιὰν ἀντίσταση κι' ἀκολούθησε τῇ νεκροπομπῇ με τὸ κεφάλι κάτω και τὴν οὐρὰ στὰ χέλια, θαδίζοντας στὸ πλάγι τοῦ μουλαρινοῦ, πούχε φορτωμένο τὸν ἀφέντη του.

Στὴ Μητρόπολη, ὅπου ξεφόρτωσαν τὸ νεκρὸ κι' ὅπου παραβρέθηκαν κι' ἀντιπρόσωποι τῆς Ἀρχῆς, ἔγινε σωματικὴ ἔρευνα και βρέθηκαν ἀπάνω του διακόσιες τόσες λίρες κι' ἕνα γράμμα τῆς γυναίκας του, κι' ἀπ' αὐτὸ τὸ γράμμα γνωρίστηκε ποῖος ἦταν ὁ σκοτωμένος κι' ἀπὸ ποῖο χωριὸ κατάγονταν.

Ἀμέσως εἰδοποιήθηκαν τ' ἀδέρφια του κι' ἡ μαυρισμένη ἡ γυναίκα του, κι' ἤρθαν και πήραν τὸ ἀψυχο κουφάρι του, με τὰ χρήματα, τὸ μουλάρι, τὸ φορτωμα και τὸν πιστὸ τὸν Γκεσούλη, και πήγανε στὸ χωριὸ νά κάμουν τὸ ἔοδι.

Δυὸ - τρεῖς μέρες ὑστερώτερα, παρουσιάστηκε στὸ χωριὸ κι' ὁ Φετάνης κι' ἔκαμε πῶς λυπότανε κι' αὐτὸς γιὰ τὸ φόνου τοῦ Λέντζου. Δὲν ἀπόκρυψε ὅμως ὅτι ξεκίνησανε μαζὶ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, — γιατί θὰ μαθεύον-

ταν ότι ογγύηκε μαζί στο τούρκικο από της "Αρτας το γεφύρι, δηλαδή κι' αυτό θα μαθεύονταν από πολλούς χωριανούς του που θρискόντανε στην Αθήνα, και στην "Αρτα, — κι' ότι ενώ ο Λέντζος τράβηξε για τὰ Γιάννινα καβάλλα, αυτός λοξοδρόμησε στη Φιλιππιάδα, με την ιδέα να βρή εκεί καμμιὰ δουλειά. "Ολοι πίστεψαν τὰ ψεύτικα του τὰ λόγια, γιατί κανενός δεν μπορούσε να περάσει από το μυαλό ή ιδέα ότι αυτός ήταν ο φονιάς.

"Υστερα από λίγες μέρες, ο Φετάνης, κατά το συνηθισμένο του τόπου, πήγε στα Λεντζέικα να παρηγορηθεί. Εκεί που ανέβαινε τις σκάλες, τονέ λόγιασε ο Γκεσούλης, που κοιτόντανε θλιμμένος σε μιάν άκρη της αυλής. "Ορμησε άπάνω του ο Λέντζος και ού ρίχτηκε με μεγάλη έχτρητα. Φετάνης και Γκεσούλης κουτρουβαλίστηκαν στα σκαλοπάτια. Τρέξαν να τους ξεχωρίσουν άντρες και γυναίκες από μέσα 'πο το σπίτι, κι' ο Φετάνης για να γλυτώσει, έβγαλε το φονικό του μαχαίρι να χτυπήσει τον Γκεσούλη, το μόνο μάρτυρα του κακούργημάτός του. Έκείνη τη στιγμή, ένας από τους Λεντζαίους, για να γλυτώσει το σκυλί, άρπάζει το μαχαίρι, που έφερε ακόμα το αίμα του δολοφονημένου άπάνω στο λεπίδι κοριασμένο. Ο Φετάνης, άλλο από την επίθεση του Γκεσούλη κι' άλλο από το άρπαγμα του φονικού μαχαίριού, νόμισε ότι κάποιος τον είχε προδώσει και φώναξε άπελπισμένα:

— "Ημαρτον! Ημαρτον! Μή με σκοτώνετε. Σχωρώτε με! Εγώ το 'κανα και σεις να μην το κάνετε!...

Οι Λεντζαίοι κατάλαβαν από τὰ λόγια του ότι αυτός ήταν ο φονιάς του ανθρώπου τους και τον πιάσανε για καλά. Σε λίγο μαζεύτηκαν οι γειτόνοι κι' όλο το χωριό. Ο φονιάς παραδόθηκε δεμένος στη Δημογεροντία, κι' ή Δημογεροντία τον έστειλε στον Πασιά στα Γιάννινα.

Ο Γκεσούλης, αφού έσωσε την περιουσία των ορφανών, μην αφήνοντας το φονιά να πάρη τη σακκούλα του σκοτωμένου, κι' αφού παράδωσε και το φονιά, κι' έκαμε τέλεια το χρέος του, ψόφησε άπάνω σε σαράντα μέρες! Είπαν ότι ψόφησε από τη λύπη του...

(Διηγήματα του βουνού και του κάμπου)

Η ΔΟΛΙΑ Η ΜΑΝΑ

ΧΑΡΟΠΑΛΕΓΕ Η ΔΟΛΙΑ ή μάνα, ή πρωτονοικοκυρά του σπιτιού. Ήταν τρία μερόνυχτα του θανάτου. Τρεις νυφάδες, δυό γιοι, τρεις θυγατέρες, τρεις γαμπροί και καμμιά δεκαριά εγγόνια περιεκύλωναν το στρώμα της. "Ολος αυτός ο κόσμος που είχε βγή μες από τὰ σπλάχνα της, δεν μπορούσε να γεμίση τον τόπο, του τρίτου του γιου της, του Βασίλη, που θρискονταν στην ξεντεία. Χαροπάλευε και ξωλαλούσε, κι' όλα τὰ ξωλαλήματά της ήταν για τον ξενιτεμένο της το Βασίλη.

— Την εύχή μου νάχετε όλοι σας, κι' ο Βασίλης μου.... Χώματα να πιάνη και μάλαμα να γένετι...

"Από τη δεξιά της τη μεριά είχε τη Βασίλαινα κι' έπιανε το χέρι της.

— Μου φαίνεται πώς πιάνω τη σάρκα του Βασίλη μου, της έλεγε.

Κι' ύστερα από λίγο άρχισε το τραγούδι του ξενιτεμένου, που βουλιέται να γυρίση:

Τώρα ν' ο Μάης κ' ή "Ανοιξη, τώρα ν' το καλοκαίρι,
τώρα κι' ο ξένος βούλεται στον τόπο του να πάη.

Μέσα στο παραλόγισμα του θανάτου έχανε το τραγούδι της κι' έλεγε λόγια άλλα, κι' έδινε διαταγές, σαν όταν ήταν γερή:

— Κώσταίνα, έσύ να πäs για ξύλα... Έσύ Γιώργαινα, να δάλης για ζύμωμα. Ο Κώστας να πάη στα πρόβατα κι' ο Γιώργης στο ζευγάρι. Κι' έσύ, Βασίλαινα, να μάσης τὰ σκουτιά και να πäs στο ποτάμι να τὴ πλύνης. Τὰ παιδιά όλα τὰ φυλάω εγώ. Άστε τις δουλειές σας. Έδωκε ο θεός τη μέρα του! Σισοσύ, παλιόκυττες, που να σäs μäs' ο μπουφός, μου λερώσατε την προκόδα!

Στέκονταν όλοι γύρα - γύρα στο έπιθανάτιο κρεβάτι της δόλιας μάνας, της αληθινής μάνας του σπιτιού, και περίμεναν το τέλος της, την ύστερή της πνοή, με θλιμμένο πρόσωπο, με δάκρυα στα μάτια. Σε λίγο ήρθε κι' ο παπäs με τ' άρτοφόρι για να τη μεταλάβη. Άμα μπήκε ο παπäs μέσα, ήρθε στα λογικά της. Έκανε το σταυρό της κι' είπε:

— Σχωρώτε με κι' ο θεός χωρές' σας!

Κι' άνοιξε το στόμα της κι' έλαχε τη μεταλαβιά "με μιὰ μεγάλη εύχαρίστηση και μεγάλο άναγκαλισμό. "Υστερα είπε:

— "Αν ήξερα ότι ο Βασίλης μου θάκοιταν σε μιὰ εδομάδα μέσα, θά βαστούσα την ψυχή μου στα δόντια όσο νάρθη, κι' ύστερα θά πέθαινε εύχαριστημένη. Μή νομίζετε ότι δέ σäs άγαπώ και σäs τους άλλους, άλλ' είναι ο πόνος της ξενιτειάς, που με κάνει να πονώ πλεόντερο για το Βασίλη αυτή την ώρα, γιατί δεν τον βλέπω μπροστά μου. Έτσι λέγει και το τραγούδι:

Κι' ο ζωντανός ο χωρισμός
παρηγοριά δεν έχει...

"Υστερα άπ' αυτά τὰ λόγια την έπιασε ένα βογγητό, και τη βάστηξε κάμποση ώρα, κι' ύστερα από το βογγητό άρχισε πάλι τὰ ξωλαλήματα.

— Σάμα ήκουσα να πέφτουν ντουφέκια δυό - τρία στην άράδα... Θάνα ο Βασίλης μου! Άκούω ποδοβολητό άλόγου:

Πόχει τὰ πέταλα χρυσά
και τὰ καρφιά άσημένια.

Σηκωθήτε όλοι να τον καρτερέσετε στην αυλή... Μην του είπτε ότι είμαι του θανάτου και μου σκανιάση, μόν' να του πήτε ότι είμαι λίγο άρρωστη... ότι με πονεί το κεφάλι... "Οχι, όχι! Πέτε του καλύτερα ότι χτύπησα το ποδάρι και γι' αυτό δέ βγήκα να τον καρτερέσω... Μή θγαίνετε όμως όλοι έξω!... Άς μείνουν και καμπόσοι μέσα σ' έμένα, γιατί φοβάμαι να μείνω μοναχή μου.

Κι' ενώ έλεγε και ξανάλεγε όλα αυτά τὰ ξωλαλή-